T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT TEORİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

MUHAMMET EMİN UZUN
2501170333

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. NURTAÇ YILDIRIM

İSTANBUL-2021

ÖZ

ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Muhammet Emin UZUN

Bu çalışmada Türkiye'nin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkisi, 1989 ile 2020 yılları arasındaki dönem baz alınarak incelenmiştir. Bu bağlamda enflasyon ve ekonomik büyüme ile ilgili kavramlar ve yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiş, Türkiye ekonomisi tarihsel açıdan incelenmiş ve literatür çalışmalarına değinilmiştir.

Çalışmanın sonunda da Türkiye'de 1989 ile 2020 yılları arasında enflasyon ile ekonomik büyüme arasında hangi yönde bir ilişkinin olduğu incelenmiş ve ekonometrik analiz yapılarak bu ilişki ortaya konmuştur. Bu bağlamda öncelikle serilerin durağan olup olmadıklarının tespiti için ADF birim kök testi yapılmış ve serilerin durağan oldukları bulunmuştur. Durağan olan enflasyon ve ekonomik büyüme değişkenleri arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırılması için Granger nedensellik analizi yapılmış ve ekonomik büyümeden enflasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Ekonomik Büyüme, Türkiye Ekonomisi, ADF Birim Kök Testi, Granger Nedensellik Analizi

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN INFLATION AND ECONOMIC GROWTH ANALYSIS: THE CASE OF TURKEY

Muhammet Emin UZUN

In this study, the relationship between Turkey's inflation and economic growth was examined based on the period between 1989 and 2020. In this context, information about the concepts and approaches related to inflation and economic growth has been given, the Turkish economy was examined from a historical perspective and literature studies were mentioned.

At the end of the study, the relationship between inflation and economic growth between 1989 and 2020 in Turkey was examined and this relationship was revealed by econometric analysis. In this context, first of all, ADF unit root test was performed to determine whether the series are stationary or not, and the series were found to be stationary. Granger causality analysis was conducted to investigate the causality relationship between the stationary inflation and economic growth variables and it was determined that there was a one-way causality relationship from economic growth to inflation.

Keywords: Inflation, Economic Growth, Economy of Turkey, the ADF unit root test, Granger Causality Analysis

ÖNSÖZ

Bu çalışma Türkiye ekonomisini enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisi açısından incelemekte ve enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle enflasyon ile ekonomik büyümenin ne oldukları, nasıl ölçüldükleri; iktisat okullarının enflasyon ile ekonomik büyüme hakkında ne tür yaklaşımlarda bulundukları ve literatürde ne tür çalışmaların var olduğu belirtilmektedir. Daha sonra bu konu Türkiye ekonomisi açısından 1989 ile 2020 yılları arasındaki dönem baz alınarak incelenmekte ve ADF birim kök testi ile Granger nedensellik analizinden yararlanmak suretiyle ekonometrik çalışma yapılarak bu iki değişken arasında nasıl bir ilişkinin olduğu analiz edilmektedir.

Bu çalışmanın her aşamasında engin bilgi birikimini, değerli düşüncelerini ve tecrübelerini benimle paylaşan, değerli zamanlarını ayırarak bana yol gösteren ve çalışmada çok emeği olan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Nurtaç Yıldırım'a, çalışmanın başlangıcından sonuna kadar yapmış olduğu tüm katkılardan ve anlayışlı tutumlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatım boyunca gerek maddi gerekse manevi anlamda her zaman yanımda olan, emeklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen ve desteklerini her daim arkamda hissettiğim çok değerli aileme de bu çalışmada bana verdikleri manevi destekten dolayı teşekkür ederim.

İstanbul, 2021

Muhammet Emin Uzun

İÇİNDEKİLER

ÖZ..... ii

ABSTRACT..... iii

ÖNSÖZ..... iv

İÇİNDEKİLER..... v

TABLOLAR LİSTESİ..... ix

KISALTMALAR LİSTESİ..... x

GİRİŞ..... 1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON

1.1.Enflasyon Kavramı..... 4

1.2.Enflasyon Türleri..... 5

1.2.1. Talep Enflasyonu..... 5

1.2.2. Maliyet Enflasyonu..... 6

1.2.3. İthal Enflasyonu..... 7

1.2.4. Yapısal Enflasyon..... 7

1.3. Enflasyonun Ölçülmesi..... 8

1.3.1. Tüketici Fiyat Endeksi(TÜFE)…..... 8

1.3.2. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Zımni Deflatörü..... 9

1.3.3. Üretici Fiyat Endeksi(ÜFE)…..... 9

1.4. Enflasyonun Nedenleri..... 9

1.5. Enflasyonun Olumsuz Etkileri..... 10

1.5.1. Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri..... 10

1.5.2. Enflasyonun Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri..... 11

1.5.3. Enflasyonun Tasarruf Ve Yatırım Üzerindeki Etkileri..... 11

1.6. Enflasyon Yaklaşımları..... 12

1.6.1. Klasik Enflasyon Yaklaşımı…..... 12

1.6.2. Keynesyen Enflasyon Yaklaşımı.....13

1.6.3. Parasalcı Enflasyon Yaklaşımı.....15

1.6.4. Yapısalcı Enflasyon Yaklaşımı.....16

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK BÜYÜME

2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı..... 17

2.2. Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi..... 18

2.3. Ekonomik Büyüme İle İlgili Yaklaşımlar..... 18

2.3.1. Klasik Ekonomik Büyüme Yaklaşımı..... 18

2.3.2. Keynesyen Ekonomik Büyüme Yaklaşımı..... 19

2.3.3. Harrod-Domar Ekonomik Büyüme Yaklaşımı..... 20

2.3.4. Neoklasik(Solow-Swan) Ekonomik Büyüme Yaklaşımı..... 22

2.3.5. İçsel Ekonomik Büyüme Yaklaşımı (Yeni Büyüme Yaklaşımı)……..... 24

2.3.6. Marksist Ekonomik Büyüme Yaklaşımı..... 26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

3.1. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yaklaşımlar. 29

3.1.1. Klasik Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi..... 29

3.1.2. Keynesyen Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi……. 31

3.1.3. Monetarist Teoride Enflasyon ile Ekonomik Büyüme İlişkisi..... 34

3.1.4. Neoklasik Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi..…..... 37

3.2. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisinin Türkiye Ekonomisi Çerçevesinde Analizi..... 39

3.3. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Yapılan Çalışmalar…….. 45

3.3.1. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Dünyada Yapılan Çalışmalar…….. 45

3.3.2. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Türkiye'de Yapılan Çalışmalar..... 54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNİN MODELİ

4.1. Veri Seti..... 60

4.2. .Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Değişkenlerinin İstatistiksel Nitelikleri…….. 60

4.3. Analiz Sonuçları..... 61

SONUÇ..... 66

KAYNAKÇA..... 68

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. :Türkiye'de 1989-1996 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları.....41

Tablo 3.2. : Türkiye'de 1997-2004 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları.....42

Tablo 3.3. :Türkiye'de 2005-2012 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları.....43

Tablo 3.4. :Türkiye'de 2013-2020 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları.....45

Tablo 4.1. : GSYİH ve TÜFE İçin Birim Kök Test Sonuçları.....62

Tablo 4.2 : Gecikme Uzunlukları.....63

Tablo 4.3 : Granger Nedensellik Analiz Sonuçları.....64

KISALTMALAR LLİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

APEC : Asya Pasifik Ekonomik işbirliği

GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

IMF : Uluslararası Para Fonu

İTO : İstanbul Ticaret Odası

KDV : Katma Değer Vergisi

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsleri

OECD : İktisadi İşbirliği Ve Geliştirme Teşkilatı

TEFE : Toptan Eşya Fiyat Endeksi

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TÜFE : Tüketici Fiyat Endeksi

ÜFE : Üretici Fiyat Endeksi

İBBS : İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması

GİRİŞ

Bu çalışmada enflasyon ile ekonomik büyüme genel itibariyle incelenmiş ve bu iki değişken arasında ne tür bir ilişkinin olduğu literatür çalışmalarına bakılarak ve ekonometrik model oluşturularak Türkiye ekonomisi özelinde analiz edilmiştir.

Gerek enflasyon gerekse de ekonomik büyüme kavramları tüm ülke ekonomileri tarafından en çok önemsenen ve üzerinde durulan konuların başında gelmektedir. Fiyatların düşük seviyelerde olmasının sağlanması ve ekonomik büyümenin olumlu yönde gerçekleştirilmesi hiç şüphesiz iktisat politikasının en temel hedeflerinin başında gelmektedir. Bu iki hedefin aynı anda gerçekleşmesiyle birlikte ekonomik istikrar sağlanmış olacak ve toplumsal refahta artış meydana gelecektir.

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki geçmişten günümüze kadar araştırma konusu yapılmış, fakat bu iki değişken arasında nasıl bir ilişkinin var olduğu konusunda ortak bir görüş sağlanamamıştır. Bazı iktisatçılar bu iki değişken arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu ve enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini iddia ederken, bazıları ise bu iki değişken arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ve enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini, dolayısıyla enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiğini öne sürmüşlerdir.

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine yapılan analizlerin ve ampirik çalışmaların sonuçlarının farklı olması; ülkelerin ve ilgili dönemlerin siyasi, ekonomik ve sosyal yapılarından kaynaklanmaktadır.

İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte birçok ülke yüksek seviyelerde seyreden bir enflasyonla karşı karşıya kalmıştır. Aynı zamanda bu ülkelerde yüksek büyüme oranları da söz konusu olmuştur. Yüksek enflasyon ile yüksek ekonomik büyüme durumu 1970'li yıllara kadar devam etmiştir. Bu bilgilerden hareketle enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ve dolayısıyla enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

1970'li yıllara gelindiğinde ise petrol krizi ve özellikle de stagflasyon kriziyle birlikte enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif anlamda bir ilişkinin olduğu varsayımı çökmeye başlamıştır. Enflasyon daha yüksek düzeylerde seyretmeye başlamış, fakat ekonomide durgunluk söz konusu olmuş ve ekonomik büyümede azalmalar meydana gelmiştir. Bu dönemde yapılan çalışmalar neticesinde enflasyon ile ekonomik büyüme

arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu, dolayısıyla yüksek enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiği sonucuna varılmıştır.

1980'li yıllarda ise oldukça yüksek seviyelere çıkan enflasyon oranlarını düşürmek ve ekonomik büyüme oranlarını yükseltmek gibi birçok hedefe ulaşmak için 24 Ocak 1980 kararları yayınlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Fiyat mekanizmasının tamamen piyasa koşullarına bırakılmasını ve ekonominin uzun vadede serbest piyasa koşulları altında dışa açılmasını savunan bu kararlar ile genel itibariyle bakıldığında gerekli başarı sağlanamamıştır. 1980 ile 1990 yılları arasındaki dönem baz alındığında enflasyonla ekonomik büyüme arasında kesin olarak kabul edilebilecek bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir.

2001 yılına kadar devam eden yüksek enflasyon artışlarını önlemek ve ekonomik büyüme oranlarını yükseltmek gibi birçok hedefi gerçekleştirmek için 11 Ağustos 1989 tarihinde 32 Sayılı Karar,5 Nisan 1994 Kararları ve Kasım 2000 tarihinde IMF ile yapılan anlaşma sonrası yürürlüğe giren orta vadeli program enflasyonu düşürme hedefine ulaşamamıştır. Bu dönemlerde ekonomik büyüme her ne kadar belli dönemlerde artış gösterse de istikrarlı bir seyir izlememiştir. Bu dönem baz alındığında ve genel itibariyle bakıldığında enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

2001 yılının Şubat ayında yürürlüğe konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının uygulanmaya başlanmasıyla birlikte enflasyon oranlarında düşüşler meydana gelmiş ve 2004 yılıyla beraber ülke tek haneli enflasyon oranlarını görmeye başlamıştır. Ayrıca bu program sayesinde ekonomik büyümede önemli artışlar yaşanmış ve ekonomik büyüme istikrar kazanmıştır. 2004 yılından günümüze kadarki geçen süreçte enflasyon oranları genellikle tek haneli seviyelerde seyretmiştir. Ekonomik büyüme ise her ne kadar pozitif değerler alsa da istikrarlı bir seyir izlememiştir. 2004 yılı ile 2018 yılları arasındaki dönem baz alındığında enflasyon ile ekonomik büyüme arasında kesin yargı ifade edebilecek bir ilişkinin söz konusu olmadığını görürüz.

Çalışmanın birinci bölümünde enflasyon kavramı açıklanmış, bazı enflasyon türlerine değinilmiş ve Tüketici Fiyat Endeksi, Üretici Fiyat Endeksi ve Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Zımni Deflatörü gibi enflasyonun ölçülme şekillerine yer verilmiştir. Ayrıca enflasyona sebep olan durumların neler olduğu konusu işlenmiş ve enflasyonun olumsuz etkileri ele alınmıştır. Son olarak da Klasiklerden Yapısalcılara kadar olan enflasyonun yaklaşım türleri incelenmiştir.

İkinci bölümde, ekonomik büyüme kavramı incelenmiş ve ekonomik büyümenin nasıl ölçüldüğü konusuna değinilmiştir. Aynı zamanda Klasik teoriden Marksist teoriye kadarki büyüme yaklaşımları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, enflasyonla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye ve bu ilişkiyi inceleyen yaklaşımlara yer verilmiştir. Enflasyonla ekonomik büyüme ilişkisinin Türkiye ekonomisi çerçevesinde analizinin yapıldığı bu bölümde, bu ilişki üzerine Türkiye'de ve Dünyada yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ekonometrik olarak incelendiği dördüncü ve son bölümden sonra yapılan analiz sonuçlarının değerlendirildiği sonuç bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON

1.1. Enflasyon Kavramı

Enflasyon, ekonomilerde en çok adı geçen kelimelerden birisidir ve her ülke ekonomisi için de çok önemli bir kavramdır. Yüksek enflasyon yaşanan ülkelerde, uzun süren dengesizlikler yaşanmaktadır. Siyasi seçimler öncesi enflasyonla mücadele sözü veren siyasiler genellikle seçimi kazanırlar (Öner, 2010: 44). Enflasyon hakkında kesin bir tanımlama olmamasına karşın genel olarak fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen artış ve buna bağlı olarak da ulusal paranın değer kaybetmesi enflasyon olarak kabul edilmiştir (Frisch, 1989: 1).

Halkın büyük çoğunluğu enflasyon konusunu farklı algılamakta, her fiyat yükseldiğinde bunu enflasyon olarak görmektedir. Fakat iktisat bilimi, enflasyonu, süreklilik arz eden ve belli bir oranı aşan fiyat yükselişleri olarak ifade etmektedir (Akdiş ,2011: 328). Dolayısıyla enflasyon bir süreci ifade etmekte ve ekonomide herhangi bir sebepten dolayı ortaya çıkan ve devam eden bir dengesizliğin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Cukrowski and Kavelashivili, 2002: 6).

Enflasyon, toplam talebin toplam arzın üzerine çıkması ve bundan dolayı fiyatlar genel seviyesinin devamlı olarak artması şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle enflasyon, tüm mal ve hizmetlerin genel olarak fiyatlarının artması ve bu artışın süreklilik arz etmesi ve aynı zamanda bu artışların anlamlı olmasıdır (Eren, 1991: 69-70).

Diğer bir yaklaşıma göre enflasyon, belirli bir zaman diliminde ortaya çıkan fiyatlardaki artış oranı olarak tanımlanmaktadır. Geniş açıdan bakıldığında enflasyon, bir ülke ekonomisindeki yaşam maliyetinde meydana gelen artış ya da fiyatlardaki genel artıştır. Daha dar açıdan değerlendirildiğinde ise enflasyon, belirli mal veya hizmetlerin fiyatlarında oluşan artışlardır. Tanım ne olursa olsun; enflasyon ilgili mal ve hizmet kümelerinin genellikle bir yıl gibi belli bir zaman periyodunda ne kadar pahalı olduğunu gösterir (Öner, 2010: 44).

Bir ekonomideki daha az mal ve hizmetin daha fazla paraya satıldığı bir durumu ifade eden enflasyon, daha fazla paranın olduğu bir ekonomide daha az mal ve hizmetin satın alınabilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, aynı mal ve hizmetleri daha fazla değer ödeyerek satın almaya istekli insanlar olduğu için, mal ve hizmetlerin fiyatları gerçek

fiyatlarından çok daha yüksek olmaktadır. Bu enflasyonist durumda, ekonomide meydana gelen büyüme, reel büyümeyi ifade etmektedir (Bayraktar, Saatçioğlu).

Başka bir tanımlamaya göre, fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen sürekli ve hızlı artışlar olarak ifade edilen enflasyon, üretimdeki fiili büyümenin, parasal gelirdeki fiili büyümeden daha düşük olmasıdır (Akdiş, 2011: 38). Diğer bir ifadeye göre; enflasyon, genel fiyatlar seviyesinde meydana gelen sürekli bir yükseliş veya para değerinde oluşan sürekli bir düşüştür (Laporte, 2011: 1-2).

1.2. Enflasyon Türleri

1.2.1. Talep Enflasyonu

Toplam talebin, toplam arzdan fazla olması sonucunda meydana gelen enflasyon türüne talep enflasyonu denilmektedir. Başka bir ifadeyle talep enflasyonu, mal ve hizmet talebinde, mal ve hizmet arzına göre daha fazla artışın meydana gelmesi olarak tanımlanmaktadır (Altınok, 2004: 307). Hiç şüphesiz böyle bir durumun söz konusu olabilmesi için ekonominin tam kapasitede ya da tam kapasiteye yakın bir üretim düzeyinde olması gerekmektedir (Espinosa-Vega, Russel, 1997: 8).

Üretilen mal ve hizmetlerin toplam talebi karşılayamaması nedeniyle fiyatlarda meydana gelen artış sonucunda oluşan talep enflasyonu, bir ekonomide nominal gelirde (parasal gelirde) meydana gelen artışın, reel gelirde (üretilen mal ve hizmetlerde) meydana gelen artıştan daha fazla olması sonucu ortaya çıkmaktadır (Pekin, 2007: 52-54).

John Maynard Keynes ve onun takipçilerine göre, talep enflasyonunun kaynağı toplam talepte meydana gelen artışlardır. Onlara göre, ekonomi tam istihdam düzeyindeyken, toplam talebin değeri toplam arzın değerini aşarsa enflasyonist bir boşluk ortaya çıkar. Toplam talep ile toplam arz arasındaki boşluk ne kadar çok artarsa enflasyon da o kadar hızlı artar. Yine Keynesyenler,ekonominin tam istihdamdan önce bile, üretim faktörleri ve çeşitli sınırlamaların kamu fiyatlarında artışa neden olabileceğini inkar etmemektedirler. Ortaya çıkan bu enflasyon doğal olarak karşılanmaktadır (Totonchi, 2011: 459- 460).

Talep enflasyonu; toplam talebin, toplam arzdan fazla olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle talep fazlalığı, talep enflasyonuna neden olmaktadır. Talep fazlalılığının nedenleri ise genel olarak özel harcamalar ve devlet harcamalarıdır. Devlet harcamalarının artması ve özel kredilerin tüketim harcamalarına yönelmesi enflasyonist baskıyı arttırır. Bundan dolayı, toplam tasarruflar toplam yatırımları karşılayamaz ve üretimde meydana gelen aksama talep enflasyonunu meydana getirir (Altınok, 2004: 307). Firmalar

talepte ortaya çıkan bu artışlara üretimi artırarak ve fiyatlarını yükselterek karşılık verirler (Soloman, 2004: 64).

1.2.2. Maliyet Enflasyonu

Üretim maliyetlerinde meydana gelen bir atışın fiyatlar genel seviyesinde bir artışa neden olması sonucu ortaya çıkan enflasyon türüne maliyet enflasyonu denir (Friedman,1973: 3-11). Başka bir ifadeyle maliyet enflasyonu, parasal ücretlerdeki artışların emek üretkenliğinden daha hızlı artması olarak ifade edilmektedir (Totonchi, 2011: 307).

Firmaların, üretim maliyetlerinde meydana gelen artışa karşı karlarını korumak ve sendikaların ise güçlerini arttırmak için çabalaması fiyat artışlarına neden olmaktadır. Böylece maliyetlerde oluşan artış enflasyonu da artırmaktadır.

(Ulusoy, 2012: 184-185)'e göre maliyet enflasyonuna neden olan temel etkenler şunlardır:

Ücret artışları: Güçlü sendikalaşmanın olduğu ve işverenlerin aşırı kar amacı güttüğü ülkelerde ücretler artan eğilim göstermektedir ve bu durum enflasyonu arttırmaktadır.

Girişimcilerin kar marjlarını yükseltmeleri: Girişimcinin geliri (kar) aslında bir maliyet unsuru(üretim faktörü) olarak kabul edilmektedir. Eksik rekabet piyasalarında firmalar daha yüksek kar elde etmek için fiyatları arttıracaklardır. Bu durum ekonomide yeni bir enflasyon başlangıcına sebep olacaktır.

Vergilerdeki artış: Vergi oranlarının arttırılması veya yeni bir vergi konulması önemli bir maliyet enflasyonu sebebi olarak görülmektedir.

Faiz oranları artışı: İşletmelerin çoğu borç sermaye ile çalışmaktadır ve faiz de sermayenin maliyeti olması dolayısıyla, faizlerde meydana gelen bir artış üretim maliyetlerinin artmasına neden olacaktır.

Döviz kuru artışı: Ara ve yatırım malları bakımından dışa bağımlı olan ekonomilerde döviz kurlarında meydana gelen bir yükselme, üretim maliyetlerini yükselten önemli bir neden olacaktır.

İklim şartları ve doğal afetler: Doğal afetler ve olumsuz iklim şartları nedeniyle meydana gelebilecek arz şokları (azalması) da bir maliyet enflasyonuna sebep olmaktadır.

Yurtdışı hammadde şokları: Uluslarası alanda yaygın bir biçimde kullanılan hammaddelerin fiyatlarında meydana gelebilecek olağandışı yükselişler de maliyet enflasyonuna neden olabilir.

1.2.3. İthal Enflasyonu

Girdi bakımından dışa bağımlı olan ekonomilerde döviz kurlarının yükselmesi ülke parasının değer kaybetmesi sonucu ya da farklı nedenlerden dolayı ithal girdi fiyatlarının artması, maliyetlerin yükselmesine sebep olacaktır. Bu şekilde meydana gelen fiyat artışlarına ithal enflasyonu denir (Dinler, 2012: 474).

Bir ekonomide meydana gelen enflasyon daima ülke içi nedenlerden kaynaklanmaz. Aynı zamanda enflasyon, yabancı ülkelerde meydana gelen enflasyonist bir baskının ilgili ülkeyi etkilemesi sonucu veya yabancı ülkelerde oluşan fiyat yükselmelerinin dış ticaret kanalıyla ilgili ülkeyi etkisi altına almasıyla meydana gelebilir (Kurnaz, 2009: 12).

1.3.4. Yapısal Enflasyon

Yapısal enflasyon, ülke ekonomisinin kendine has yapısından kaynaklanmaktadır. Bu durumda fiyatlar genel seviyesinde ortaya çıkan bir artış, ekonomideki piyasalarda veya ekonominin bazı kesimlerinde fiyat oluşumu şartlarından doğar (Karakayalı, 2002: 343- 344).

Yapısal enflasyon aslında bir çeşit talep enflasyonudur. Bu enflasyon genellikle gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen bir enflasyon türüdür. Gelişmekte olan ülkelerde talebin arz artışıyla karşılanamaması enflasyona neden olmaktadır. Fiyatları yükselen malları girdi olarak kullanan sektörlerde ise fiyat artışları yaygınlaşacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme, nüfusta meydana gelen artış ve yaşam koşullarının iyileşmesiyle birlikte tarımsal ürün talebi artmakta ve buna bağlı olarak da tarımsal ürünlerin fiyatlarında yapısal enflasyon oluşmaktadır (Argy, 1970: 77).

Fiyatları artan malların üretimi için kaynak (faktör) mobilitesi (hareketliliği) gereklidir. Fakat gelişmekte olan ülkelerde kaynak kıtlığı söz konusudur. Bu kaynak kıtlığı talebi artan malların üretimini aksatır. Talebi artan malların sebep olduğu bu kıtlık kısa zamanda şiddetli bir enflasyona neden olur. Keza hammadde, enerji, döviz veya nitelikli eleman yetersizliği üretimde aksamalara sebep olmaktadır ve bu durum fiyatları yükseltmektedir. İşte meydana gelen bu enflasyon yapısal enflasyondur. Ayrıca devlet tarımsal ürünlerin taban fiyatlarını sosyal ve siyasi hedeflerine göre belirlediği için, bu durum tüm ekonomiyi etkileyerek fiyatların yükselmesine sebep olur. Özetle bir ekonomide kıtlıkların ve yapısal bozuklukların neden olduğu fiyat artışlarına yapısal enflasyon denir.

1.3. Enflasyonun Ölçülmesi

Tüketicilerin yaşam maliyeti birçok mal ve hizmetin fiyatlarına ve bunların her birinin hanehalkı bütçesi içindeki payına bağlıdır. Ortalama tüketicinin yaşam maliyetini ölçmek için devlet kurumları, yaygın olarak satın alınan bir ürün sepetini tanımlamak ve zamana içinde bu sepeti satın alma maliyetini takip etmek için hanehalkı anketleri düzenler (Öner, 2010: 44).

Enflasyonun ölçülmesi; onu kontrol etmek, ona karşı gerekli önlemleri olmak ve gerekli politikaları uygulamak açısından son derece önemlidir. Enflasyon hesaplanırken, seçilen endekse bağlı olarak tespit edilen mal ve hizmet grupları bir sepet eklenmekte ve bu mal ve hizmet gruplarının fiyatlarındaki değişimler izlenmektedir.

Enflasyon ölçülürken Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE), Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Zımni Deflatörü (GSYİH Zımni Deflatörü) gibi yöntemler kullanılmaktadır.

1.3.1. Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)

Tüketim mallarının ve hizmetlerin fiyatlarında aydan aya, çeyrekten çeyreğe meydana gelen değişimin ne kadar olduğunu ölçen endekse TÜFE denir (ILO, 2004).

Fiyat endeksi hesaplanırken buzdolabı-çamaşır makinesi gibi dayanıklı tüketim malları ile ekmek-şeker gibi dayanıksız tüketim mallarından ve ulaşım, sağlık, eğitim gibi hizmetlerden oluşan bir sepet baz alınır ve bu sepet sabit olarak kabul edilir. Bu sepet üzerinden tüketici fiyat endeksi hesaplanır. Bu endeks, tüketicilerin bu sepetteki mal ve hizmetleri satın alırken katlandıkları maliyetlerinde meydana gelen değişimleri ve bu nedenle ödedikleri fiyatların belli bir zamana içinde uğradığı değişiklikleri ölçmektedir. Farklı kesimler TÜFE'yi değişik amaçlar doğrultusunda kullanmaktadır. TÜFE, fiyat değimlerinin izlenmesinde, ücretlerin belirlenmesinde, ülkelerin ekonomik yapılarını analiz etmede önemli bir göstergedir. TÜFE aslında genel olarak hanehalkının yaşam koşullarında meydana gelen değişimleri ölçmeyi amaçlar (Şimşek,1999: 39- 40).

TÜFE, sadece tüketim mallarından oluşmaktadır. TÜFE, ülkemizde TÜİK ve İTO tarafından hesaplanmaktadır. TÜFE hesaplanırken kullanılan sepetin içinde yer alan mal ve hizmetler ve bu malların sepetteki ağırlıkları ilgili kurumlar tarafından yapılan tüketici anketlerinden faydalanarak tespit edilir. TÜFE hesaplanırken kullanılan sepet sabittir ve zaman içinde değişmez. Ayrıca bu sepette ithal edilen tüketim malları da bulunmaktadır. Bundan dolayı da TÜFE ithal malların fiyatlarını da kapsar (Ünsal, 2003: 98).

1.3.2. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Zımni Deflatörü

GSYİH deflatörü, ülke sınırları içerisinde üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin fiyatlarında belirli bir yılda meydana gelen fiyat değişimlerini ölçmektedir. GSYİH deflatörünün tüm mal ve hizmetler üzerinden hesaplanması, aslında onun TÜFE ve ÜFE'ye göre ne kadar geniş kapsamlı bir fiyat endeksi olduğunu göstermektedir. Ülkedeki tüm mal ve hizmetlerin hesaplamaya dahil edilmesi nedeniyle, bu mal ve hizmetlerde meydana gelebilecek bir değişime istinaden GSYİH deflatöründe de büyük bir değişim meydana gelecektir (Dikilitaş, 2019: 7).

Üretilen mal ve hizmetler yıldan yıla değiştiği için GSYİH deflatöründeki mal sepeti de değişken bir nitelik taşımaktadır. Bu fiyat endeksi, bir ülke içerisinde belirli bir yılda üretilen mal ve hizmetlerin reel değerini ölçmektedir.

1.3.3. Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)

Bir ülkede üretimi yapılan mal ve hizmetler baz alınarak oluşturulan sepet üzerinden hesaplanan fiyat endeksine ÜFE denir (Ünsal, 2003: 99).

Üretici enflasyonunu belirlemek için kullanılan TEFE (Toptan Eşya Fiyat Endeksi) 2005 yılında kaldırılmış ve yerine ÜFE kullanılmaya başlanmıştır. ÜFE, üretimi yapılan ürünlerin fiyatlarında meydana gelen değişimleri ölçmektedir. ÜFE ile aylık ya da yıllık olarak enflasyon oranı ölçülebilmektedir. Fakat hesaplama yapılırken KDV gibi vergiler ve ulaştırma giderleri, fiyatlardan hariç tutulmaktadır. ÜFE'deki amaç üreticilerin girdi fiyatlarını tespit etmektir ve ÜFE'de dikkate alınan mal sepetinde hammadde ve yarı işlenmiş girdi malları bulunmaktadır.

1.4. Enflasyonun Nedenleri

Fiyatlar genel seviyesinin artması ekonomide mevcut olan dengesizliklerin bir sonucu olmakla birlikte aynı zamanda, başka bazı dengesizliklerin de sebebi olmaktadır (Cukrowski, 2002: 6). Enflasyonun ortaya çıkış sebepleri her ekonomi için farklı koşullara ve dönemlere göre farklılıklar gösterir. Enflasyonun birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin bazıları ise şunlardır:

- Ekonomide meydana gelen yapısal bozukluklar
- Bilinçsizce yapılan para arzı artışları
- Tasarrufların yatırımları karşılayamaması

- Toplam arzın toplam talebi karşılayamaması
- Ekonomik politikaların yanlış uygulanması
- Siyasi seçimleri kazanmak için yapılan ekonomik politikalar
- Kamu kuruluşlarının zarar etmesi (Çidem, 2013: 12- 24)
- İşçi sendikalarının başkasıyla uygulanan ücret artışları
- Dış ülkelere aşırı şekilde bağımlı olma
- İthal edilen malların fiyatlarında meydana gelen artışlar
- Bilinçsizce yapılan devalüasyonlar
- Faizlerin yüksek olması
- Taban fiyatlarının yüksek belirlenmesi
- Tekelci işletmelerin maliyet artışları
- Vergilerin, artan kamu harcamalarını karşılayamaması sonucu ortaya çıkan bütçe açıkları (Labonte, 2011: 1- 2)
- Oluşan bütçe açıklarının para yaratma yoluyla finanse edilmeye çalışılması
- Bankacılık sisteminde oluşan gelişmelerin para arzında değişmelere sebep olması
- Ücretlerde meydana gelen devamlı artışlar
- Tarım ürünlerinde oluşan kıtlık dolayısıyla arzın talebi karşılayamaması
- Ödemeler dengesinde meydana gelen değişmeler
- Kamu İktisadi Teşebbüslerin (KİT) ürünlerine zam yapılması (Haberler, 1960: 3- 16)

1.5. Enflasyonun Olumsuz Etkileri

1.5.1. Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri

Enflasyon, sabit gelirliler olarak adlandırılan işçi ve memur kesiminin gelir dağılımını olumsuz yönde etkilemektedir. Sabit gelirliler, fiyatlarda artış meydana geldiğinde diğer gruplar gibi gelirlerini arttıramazlar, aksine sabit gelirlilerin gelirleri düşer ve satın alma güçleri azalır. Bu durum ise sosyal adaletsizliğe sebep olur (Pekin, 2012: 66)

Enflasyonla bozulan gelir dağılımı dar ve sabit gelirliler aleyhine olmasına rağmen; tüccar, sanayici, serbest meslek erbabı, gelirleri rant ve karlara dayanan toplum kesimlerinin ise yararınadır. Enflasyon dönemlerinde zengin olanlar daha zengin, fakir olanlar ise daha fakir olmaktadır. Bu dönemlerde orta sınıf ekonomik olarak zarar görür, sosyal sınıflar arasında dengesizlik olur ve gerginlikler yaşanır. Enflasyon dönemlerinde fazla gelir ve aşırı kar elde eden sermaye sahipleri gibi kesimlerin bu durumdan şikayetçi olmaları beklenmez. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde hükümetler, politikalarını çoğu zaman enflasyon açısından değerlendirmezler. Hükümetle kamu harcamalarını, yatırım harcamalarını kısma yoluna

gitmez ve para basmak gibi yollara da başvurarak ve bazen de farkında olmadan aslında enflasyonun gittikçe artmasına sebep olur (Karakayalı, 2002: 345).

Enflasyon nedeniyle ülke parasının değeri azalmaktadır. Dolayısıyla servetlerini ulusal para şeklinde tutanlar bu dönemde zarar ederler. Fakat ellerinde bulunan paralarının enflasyon nedeniyle aşınmasını istemeyenler, paralarını altına, dövize veya gayrimenkule yatırırlar ve yaptıkları bu davranış ile aslında büyük kazanç elde ederler. Yine enflasyon süreçlerinde borca sahip insanlar, paranın değer kaybı sebebiyle karlı bir konumda olurken, alacağı olan insanlar ise zarar ederler (Akdiş, 2011: 330- 335).

1.5.2. Enflasyonun Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri

Enflasyon dönemlerinde dış ticaret de olumsuz yönde etkilenir. Yüksek enflasyon oranına sahip bir ülke ile daha düşük enflasyon yaşanan ülkelerle olan dış ticaret dengesi, yüksek enflasyona sahip ülke aleyhine bozulur. Bu bozulma ise ekonomiyi olumsuz yönde etkiler. Ülke içinde yaşanan enflasyon, fiyatların artmasına sebep olduğu için ithalat mallarına olan ilgi artar. Fakat ihraç mallarının fiyatlarının yüksek olması ihracatın önünde büyük bir engel oluşturur. Bu durum ilgili ülkenin diğer ülkelerle rekabet etme gücünü azaltır.

Enflasyon yaşanan ülkelerde, ülkeye gelen turist sayısında bir düşüş yaşanır. Fakat dış ülkelere gitmek isteyenlerde ise bir artış meydana gelir. İthalatta meydana gelen güçlükler, sermaye yetersizliğine ve yatırımların sağlanamamasına sebep olur. Bu durum ekonomiyi kötü bir hale sürükler.

Tüm bu olumsuzluklar dövize aşırı gereksinimi olan ülkelerde ciddi sorunlar yaratır. Bu durumdan kurtulmak için devalüasyon ülke adına önemli bir çözüm yoludur ve aynı zamanda ithalatı azaltıcı önlemler de ülke için mantıklı olacaktır (Pekin, 2012: 66-67).

1.5.3. Enflasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerindeki Etkileri

Enflasyon dönemlerinde ülke parasının değer kaybetmesi nedeniyle insanlar tasarruf yapmak istemezler. Bu süreçte bazı insanlar, paralarını tüketimde kullanmak ister ve bu durum talebi kamçılayarak fiyatların daha da yükselmesine sebep olur (Pekin, 2012: 67).

Bazı insanlar ise ellerindeki paralarını dövize, arsa ve taşınmaz mallara yatırır. Tasarrufun azalışı fiziksel yatırımın azalışı ve tüketimin artması anlamına gelmektedir. Yine bu durumda fiyatların yükselmesine neden olur (Karakayalı, 2002: 345).

Enflasyon süreçlerinde yatırımlarda olumsuz yönde etkilenmektedir. Fiyatlarda meydana gelen sürekli artışlar sebebiyle hem kamu kesimi hem de özle kesim maliyetleri başlangıçtakinden çok daha fazla olmaktadır. Enflasyon nedeniyle işletme yatırımları süresinde ve istenilen maliyetlerle gerçekleşmediğinden arz ve talep dengesi bu açıdan da bozulmaktadır. Arada oluşan kıtlık ve talepte meydana gelen fazlalık, karaborsaya ve mal yetersizliklerine neden olurken, bu mallara sahip olanlar ise haksız kazanç elde etmektedir.

Tüm bu sebeplerden dolayı, kaynaklar verimli bir şekilde değerlendirilememekte ve yatırımlar da etkin bir şekilde dağılamamaktadır (Akdiş, 2011: 332-333).

1.6. Enflasyon Yaklaşımları

1.6.1. Klasik Enflasyon Yaklaşımı

Klasik enflasyon teorisi, fiyat enflasyonunu dolaşımdaki para miktarında meydana gelen aşırı büyümeye bağlamaktadır. Bu sebeple klasik teori bir enflasyon teorisi olmasına ve para teorisi olmamasına rağmen o, paranın miktar teorisi olarak adlandırılır. Daha spesifik olarak bakarsak, klasik enflasyon teorisi toplam fiyat düzeyinin para arzı ile para talebi arasındaki etkileşimde nasıl belirlendiğini açıklamaktadır (Ireland, 2014: 1-2).

Irving Fisher miktar teorisini M.V=P.T olarak, Cambridge ise M=k.P.T şeklinde formülleştirmiştir. Bu yaklaşımlara göre M para miktarını fiyatlar genel seviyesini paranın dolanım hızını ve V'nin tersi olan k ise, insanların ellerinde tutmak istedikleri oranı ifade etmektedir.

Ekonomide yapılan harcamalarla ilgili alışkanlıklar, toplumdaki ödeme sistemi, üretim ve mübadeledeki teknik ve organizasyon gibi faktörlerden dolayı paranın dolaşım hızının(V) ve buna bağlı olarak da k'nın sabit olduğu varsayılmıştır. Para miktarında meydana gelen değişiklikler k ve V'yi etkilemeyecektir. Dolayısıyla k ve V'nin değeri para miktarındaki değişimlerden bağımsızdır. Ayrıca üretim; teknoloji, üretim faktörleri ve doğal kaynakların müsaade ettiği maksimum düzeydedir ve dolayısıyla T de belirli dönem için veri olarak kabul edilir. V,k ve T sabit olarak kabul edildiğine M'de meydana gelen artışlar direkt olarak ve tamamıyla P'yi etkileyecektir (Akdiş, 2011: 338-340).

Sonuç olarak, ekonominin kısa dönem dengesini dikkate almayıp daha çok uzun dönem dengeleri ile ilgilenen Klasik Yaklaşım, para arzındaki değişmelerin uzun dönemde sadece fiyatlar genel düzeyini etkilediğini ileri sürmüştür (Krugman, Wells, 2013: 433). Klasik enflasyon teorisine göre, para arzında meydana gelen artışlar fiyatlarda da doğrudan ve aynı oranda artış yaratır ve böylece enflasyon meydana gelir. Aslında bu durumda paranın dolanım

hızının sabit olması ve üretimin, teknoloji üretim faktörleri ve doğal kaynaklar tarafından belirlenmede tam istihdam noktasına, bir başka deyişle maksimum seviyeye ulaşmış ve kısa dönem içinde bu düzeyde sabit kalması varsayımlarının rolü de vardır.

Klasik iktisatçılar "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler." prensibine dayanarak ekonomiye müdahalede bulunulmasına karşı çıkmışlardır. Klasiklere göre devlet para arzı üzerinde hakimiyete sahiptir. Yani dolayısıyla para arzında otonom olarak bir artış ya da azalış yaratabilir. Fakat üretim, tam istihdam seviyesindeyken(maksimum seviyedeyken)devletin para arzını ve harcamaları arttırarak üretimi ve istihdamı arttırması mümkün değildir. Devletin böyle bir para politikası olamaz. Ancak ücretlerde bir katılık söz konusuysa ve bu durum tam istihdama ulaşılmasını önlüyor ya da güçleştiriyorsa, işte o zaman para arzında bir artış yapılarak fiyatlar yükseltilebilir ve bunun sonucunda da reel ücretlerde bir düşüş sağlanarak tam istihdama ulaşılır (Çubukçu,1983: 11-15).

1.6.2.Keynesyen Enflasyon Yaklaşımı

1929'da meydana gelen Büyük Buhran sonrasında Klasiklerin ekonomi anlamındaki fikirleri yetersiz kalmış, bu noktada ünlü iktisatçı John Maynard Keynes kendine has görüşleriyle yeni bir akım başlatmıştır. Ekonominin eksik istihdam noktasında dengeye gelebileceğini savunan Keynes, para politikasının reel üretimi ve istihdam seviyesini etkileyebileceğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla ona göre, Klasiklerin görüşleri aksine para yansızdır (Keynes,1936: 21-32).

Keynes, enflasyonun talepte meydana gelen fazlalıktan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Talepte oluşan bu fazlalık devamlı olduğunda ise fiyatlar genel seviyesinde bir yükselme meydana gelecektir (Ceylan, Murat, 2013: 4). Klasiklerin aksine para, reel ekonomiyi etkilemekte ve yine paranın dolanım hızı klasiklerin ileri sürdüğü gibi sabit değil değişmektedir (Keynes, 1940: 29). Keynes, 'Paranın Miktar Teorisi'ni şöyle ifade etmiştir: İşsizlik olduğu sürece, istihdam para miktarı ile aynı oranda değişecektir ve tam istihdam olduğunda, fiyatlar para miktarı ile aynı oranda değişecektir (Ming-Tang Lin, 1967: 14- 15).

Klasikler, ekonominin daima tam istihdamda olduğunu ve eksik istihdam söz konusu olsa bile ekonominin kendiliğinden dengeye geleceğini savunmuştur. Fakat Keynes bu durumda böyle olmayacağını ve ekonominin tam istihdamdan saptığı vakit yeni dengenin eksik istihdamda kalacağını ileri sürmüştür (Karaçor,1999: 8). Keynes'e göre enflasyon kavramının tam istihdam seviyesine kadar ortaya çıkması söz konusu değildir. Ekonomi eksik istihdam seviyesindeyken toplam talepte meydana gelecek bir atış mevcut arzla (üretimle) karşılanacağı için enflasyon oluşmayacaktır. Fakat ekonomi tam istihdam seviyesine

geldiğinde toplam taleple ortaya çıkacak bir artış, mevcut arzla (üretimle) karşılanamayacağı için, fiyatlar genel seviyesinde bir yükselme ve toplam arz ile toplam talep arasında üretim seviyesi açısından bir açık meydana getirecektir. Ortaya çıkan bu açık fiyatlar genel seviyesini arttırdığı için Keynes bu açığa enflasyonist açık demektedir.

Keynes para talebinin işlem, ihtiyat ve spekülasyon güdüsüyle ortaya çıkacağını ileri sürmektedir. Ona göre para miktarında meydana gelen yükselme klasiklerde olduğu gibi fiyatlarda bir artışa ve buna bağlı olarak enflasyona yol açmaz. Fakat para arzındaki artışlarını enflasyonun gerçekleşmesi için zorunlu bir koşul olduğu da unutulmamalıdır (Erdaş, 2004: 12-13).

Para miktarında (para arzında) meydana gelecek bir artış likidite tuzağının (Ekonomi likidite tuzağındaysa para miktarında meydana gelen yükselişler faizi düşürmez ve harcamalarda da bir artış ortaya çıkmaz) söz konusu olmadığı varsayımından hareketle faizlerde bir azalış, tüketim ve yatırım gibi toplam harcama kalemlerinden artış meydana getirir. Toplam harcamalarda ortaya çıkan artış ise toplam talebi arttırır. Eğer ekonomi eksik istihdam bölgesindeyse (Keynesyen bölgedeyse) toplam talepte meydana gelen bu artış fiyatlarda bir yükselişe sebep olmayı sadece üretimde bir artışa neden olacaktır. Ekonomi Keynesyen ile klasik bölge arasında bulunan ara bölgedeyse toplam talepte meydana gelen artış hem üretimi hem de fiyatları arttıracaktır. Fakat ekonomi tam istihdam bölgesine geldikten sonra meydana gelecek toplam talepteki artış üretimde bir yükselişe yol açmayıp sadece fiyat artışlarına neden olacaktır ve bu da enflasyona sebep olacaktır (Karaçor,1991: 9-10).

Enflasyon, arzın talebi karşılayamaması yani arz yetersizliğinden kaynaklandığına göre enflasyonu engellemek ve onunla mücadele etmek için kısa vadede talep düşürücü uzun vadede ise arz arttırıcı politikalar uygulanmalıdır. Enflasyon için uygulanan para politikaları etkili olmasına rağmen maliye politikaları daha çok etkilidir. Dolasıyla enflasyonla mücadele edilirken maliye politikalarıyla para politikaları uyumlu bir şekilde uygulandığı vakit daha olumlu sonuçlar alınmaktadır (Erdaş, 2004: 13).

Keynes tarafından geliştirilen Philips Eğrisi teorisi sayesinde işsizlik ve enflasyon gibi istikrarsızlıklarla mücadele önemli ölçüde başarı sağlanmıştır. 1970'lere kadar geçerli olan bu teori özellikle stagflasyon kriziyle birlikte işsizliğin ve enflasyonun aynı anda artması gibi problemlerden dolayı çökmüştür (Cukierman, 2008: 1). Buna bağlı olarak da Keynesyen Yaklaşımı eleştiren, fiyatların esnek olduğunu ve para arzının enflasyonu etkileyebileceğini ileri süren Parasal Yaklaşım'ın gelişimi hız kazanmıştır (Hafer, 2001: 14).

1.6.3. Parasalcı Enflasyon Yaklaşımı

1970'li yıllara kadar etkili olan Keynesyen Yaklaşım,1970'li yıllardan sonra yüksek enflasyon ve işsizlik gibi makro iktisadi problemlerin ortaya çıkması ile birlikte eleştiri konusu olmuştur. İşte bu dönemde Milton Friedman ve arkadaşları Keynesyen görüşe karşı Klasik Miktar Kuramına yeniden popülerlik kazandırmaya yönelik çalışmalar ortaya koymuşlardır (Friedman, 1956: 3- 21).

Keynesyen teorinin para politikalarına gereken değeri vermediklerini ileri süren Parasalcılar,paranın fiyat ve çıktı ile ilişkisi üzerinde dururlar (Dornbusch, Fischer,1998; 447)**.** Milton Friedman liderliğindeki Monetaristler, ekonomideki paranın kontrolünü vurgulayarak Keynesyen ekonomi teorisini eleştirmişlerdir. Onlara göre parada değişiklikler meydana getirilerek piyasada uyarlamalar yapılabilir (Obioma ,2017: 58). Fakat parasal büyüklüklerde meydana gelen artışlar reel değişkenleri etkilememekte, buna karşılık fiyatlar genel seviyesindeki değişmelere etki etmektedir (Begg vd, 1994). Onlara göre hızı sabit olan para arzı düzenli şekilde artırılırsa enflasyona neden olmadan istikrarlı bir ekonomik büyüme meydana gelebilir (Kaldor,1970: 2).

Ekonomik hayata etki eden en önemli unsurun parada meydana gelen değişiklikler olarak gören monetaristlerin en önemli ismi Milton Friedman, enflasyonu zaman ve mekan farketmeksizin parasal bir olgu olarak tanımlamaktadır (Gibson, 2011: 6). Parasal Yaklaşım'ın bu görüşü, enflasyonu fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen sürekli ve hızlı artışlar şeklinde tanımlayan birçok iktisatçı tarafından da destek görmektedir (Miskhin, 2000: 299). Para miktarında bir artışla desteklenmedikçe enflasyonun süreklilik arz etmesi mümkün değildir. Bunun yanısıra para arzında meydana gelen lüzumsuz yükselişler talepte artışa, fiyatlarda ve ücretlerde yükselişlere neden olmaktadır (Özkan, 2014: 36).

Friedman kısa vadede kalıcı olmayan maliyet enflasyonunun meydana geleceğini ileri sürmektedir. Ona göre uzun vadede ortaya çıkan enflasyonlar ise toplam harcamalardan ve özellikle de para miktarında ortaya çıkan artışlardan kaynaklanmaktadır (Bahadır, Saraç; 2009: 15).

Milton Friedman'a göre para miktarında meydana gelebilecek bir artış, mal ve hizmet miktarında ortaya çıkacak artıştan daha fazla olursa enflasyona yol açar. Fakat insanlar gelirlerinde meydana gelecek artışın önemli bir bölümünü para olarak tutarlarsa fiyatlarda bir düşüş yaşanır. Ancak bu durum olanaksızdır.

Friedman, Keynes'in ileri sürdüğü tam istihdamın altında olan bir ekonomide ortaya çıkacak para miktarındaki yükselişlerin üretimi ve geliri arttıracağı fikrini reddetmiştir. Çünkü mallar ve kaynaklar piyasada olanlarla sınırlıdır (Akdiş, 2011: 349- 350).

Monetaristler, maliye politikalarının durdurulmasının savunuculuğunu yapmışlar, fakat para politikalarıyla uygun şekilde tamamlanmadığı takdirde etkisiz olacağını ileri sürmüşlerdir (Obioma, 2017: 58). Monetaristler ekonomide meydana gelen durgunlukların uygulanan yanlış para politikasından, enflasyonun ise uygulanan yanlış genişletici para politikasından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla bu politikalar terkedilirse ekonomi istikrara kavuşacaktır. Friedman'a göre para miktarındaki yükselişlerin kısıtlanması gerekmektedir ve ona göre milli gelir büyüme oranı ne kadar artıyorsa, para arzı da o oranda artmalıdır.

Monetaristler enflasyonu açıklarken yapısal problemlere değinmedikleri için başta Yapısalcılar olmak üzere birçok akım tarafından eleştirilmişlerdir (Bahadır, Saraç, 2009: 15-16).

1.6.4. Yapısalcı Enflasyon Yaklaşımı

Enflasyonun parasal yaklaşımına bir tepki niteliğinde ortaya çıkan yapısal enflasyon yaklaşımına göre, para arzı ile enflasyonun açıklanması ve enflasyonun çözümü mümkün değildir (Çidem, 2013: 12).

Enflasyonun yapısal yaklaşımına göre; enflasyonun temel nedeni başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere bütün ülke ekonomilerinde meydana gelen yapısal aksaklık ve dengesizliklerdir (Sağdıç, 2018: 6). Bu yaklaşımı savunan iktisatçılar; nüfustaki hızlı artışı, çarpık kentleşmeyi, siyasette meydana gelen istikrarsızlığı, sermaye kıtlığı, arzın artırılamaması, kaynak yetersizliği, okuryazar oranının az olması, gelir dağılımında ve vergi sistemindeki adaletsizlik, bilinçsizce yapılan bütçe açıkları gibi birçok faktörü enflasyonun sebebi olarak görmüşlerdir (Yeşiloğlu, 2018: 11).

Enflasyonla mücadele etmek için yapısal bozuklukların ortadan kaldırılması gerekliliğini savunan yapısal enflasyon teorisine göre, enflasyonla mücadele etmek için uygulanan para ve maliye politikaları gelişmiş ülke ekonomileri için olumlu sonuçlar vermektedir. Fakat az gelişmiş ülkeler için aynı şeyi söylemek söz konusu değildir. Enflasyonla mücadele politikalarının başarılı olması ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile alakalı olduğuna göre; ekonomik, sosyal ve yapısal anlamda köklü değişim politikalar yapılmadığı müddetçe yükseklik ve süreklilik arz eden enflasyon oranında önemli bir değişiklik olmayacaktır. Fakat yapısal enflasyon yaklaşımı kendi içinde çelişkiler barındırmaktadır. Çünkü kendi kendini geliştirmek kavramı, az gelişmiş ülkeler için değil de gelişmiş ülkeler için geçerlidir. Bununla birlikte enflasyon sorunu sadece az gelişmiş ülkeler has bir özellik değildir. Enflasyon sorunu gelişmiş ülke ekonomilerinde de görülmektedir (Sağdıç, 2018: 6-7).

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK BÜYÜME

2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı

Gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın tüm ülke ekonomilerinin ekonomik açıdan esas amaçlarından biri de ekonomik büyümeyi elde etmek ve bunu istikrarlı bir biçimde devam ettirmektir. Ekonomik büyüme seviyesi ne kadar artarsa, ekonomik anlamda tatbik edilen politikaların olumlu sonuç vermesi de o kadar kolaylaşacaktır. Yani, yüksek büyüme hızı ülkeler için başarı simgesidir diyebiliriz (İncekara, Tatoğlu, 2008: 17-18). Ekonomik büyüme, bir ülkede hayat süren bireylerin hayat standartlarını devamlı olarak arttırmanın yegane yöntemidir (Ünsal, 2003: 14-16).

Ekonomik büyümenin tek bir tanımı yoktur. Bu kavram için birçok farklı tanımlamalar yapılmıştır (Ünsal, 2003: 14-16). Fakat genel olarak ekonomik büyüme belli bir dönemde üretilen nihai mal ve hizmet miktarındaki artış şeklinde tanımlanmaktadır (Czech, 2000: 4). Ekonomik büyüme dar anlamda bir ülkenin üretim kapasitesinde veya hacminde birbirini izleyen iki dönem arasında meydana gelen genişlemedir (Lipsey ve diğerleri,1984: 732). Daha kapsamlı olarak ise, üretimin artması ve bunun sonucunda da milli gelirin artması şeklinde ifade edilmektedir (Arrow ve diğerleri, 1995: 520).

İktisadi büyüme ayrıca, kişi başına reel gelirde ya da kişi başına GSYH'de ortaya çıkan yükseliş şeklinde de tanımlanabilir (Gould, 1972: 2). Her birey adına düşen gelirde meydan gelen yükseliş, kişinin refah düzeyinin yükselmesine neden olmaktadır (Sağdıç, 2018: 12-13).

İktisadi büyüme uzun dönemde meydana gelen bir olgudur. Teknolojide meydana gelen gelişmeler, emekte ya da emek verimliliğinde ortaya çıkan yükselişler, üniversite mezunu sayısında artış, okuma yazma oranının artması, doğal kaynaklarda meydana gelen artışlar ve bunun gibi faktörler ekonomik büyümenin uzun vadede artmasına neden olur. Aslında üretim imkanları eğrisini sağa kaydıran faktörler ekonomik büyümenin artmasına sebep olan nedenlerdir (Eker Celebcioğlu, 2011: 44- 46).

2.2. Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi

İktisadi büyüme, bir ülke ekonomisinde genellikle bir yılda evvelki yıla göre meydana gelen gelirdeki artış oranı ya da mal ve hizmet miktarında meydana gelen artış oranı şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla iktisadi büyüme oranı GSMH ya da GSYİH oranında ortaya çıkan artış hızı o ekonominin büyüme hızını tespit etmektedir. Yani bir ekonomideki GSMH ya da GSYİH oranında ortaya çıkan artış hızı o ekonominin büyüme hızını tespit etmektedir.

Ekonomik büyüme nominal veya reel olarak ya da toplam veya birey bazında hesaplanabilir. Fakat toplumun gerçek refah düzeyini bulmak içi kişi başına GSMH (ya da GSYİH) değerlerini kullanmak daha mantıklı olacaktır. Çünkü toplumsal gelirin nüfusa bölünmesiyle elde edilen kişi başına düşen gelir, bir ülke ekonomisi için gelir dağılımı açısından en önemli simgedir (Abdou Baoua, 2016: 19-20). Ayrıca büyüme hızı formülü nüfus artış hızını da kapsadığı için brüt büyüme hızını tanımlamaktadır. Aslında brüt büyüme hızı net büyüme hızı ile nüfus artış hızının toplamından oluşmaktadır. Brüt büyüme hızı, bir ekonominin gerçek üretim kapasitesini gösterirken, net büyüme hızı ise toplumsal refah düzeyini göstermektedir (Evren Turhan, 2007: 19).

2.3. Ekonomik Büyüme İle İlgili Yaklaşımlar

2.1. Klasik Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

Ekonomik büyümeyi bilimsel ve sistematik açıdan inceleyen ilk kişi Adam Smith'tir. Adam Smith, Ulusların Zenginliği adlı eserinde büyüme kavramını ve süresini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir (Doğan, 2014: 366).

Ekonomik büyüme analizi esas olarak Adam Smith, Thomas Malthus ve David Ricardo gibi İngiliz Klasik iktisatçılarının Çalışmalarıyla başlamıştır. Bu iktisatçıları modern büyüme teorilerinin en önde gelen isimleri olarak kabul edilmektedir (Harris, 2007: 1).

Smith, Ulusların Zenginliğinin kaynağını altına değil, ticarete dayandırmaktadır. Ona göre ülkeler arası yapılan ticarette, ticaret yapan tüm ülkeler karlı çıkacaktır (Sharipov, 2015: 761-762). Smith'e göre, işçiler arasında iş değiştirme olduğu sürece mevcut işlerin bitmesi çok uzun sürecek, işçiler yetenek kazanamayacak ve üretim gecikecektir. Bu nedenle işçiler arasında iş bölümü yapılmaktadır. İş bölümü yapılmasıyla birlikte, devamlı aynı işe uğraşarak olan işçiler arasında uzmanlaşma meydana gelecektir. Uzmanlaşmayla birlikte işçilerin verimlilikleri ve yetenekleri yükselecektir. Böylece işçiler işlerini kısa sürede ve kolay bir

şekilde bitirecektir. Tüm bunların sonucunda da ekonomik büyüme hızı da artacaktır (Muratoğlu, 2011: 3-5).

Sermaye birikimi ekonomik büyüme için çok önemli bir kavramdır. Sermaye birikiminin kaynağını tasarruflar oluşturmaktadır. Tasarruf ise yatırımlara dönüştürülmekte ve böylece ekonomik büyüme meydana gelecektir (Muratoğlu, 2011: 664).

Klasiklerin önemli temsilcilerden biri olan Thomas Malthus'a göre büyümenin temelinde nüfus ve çıktı (üretim) arasındaki ilişkiyi açıklayan nüfus teorisi yatmaktadır. Onun bu meşhur teorisine göre, nüfus geometrik bir şekilde artarken, üretim(çıktı)aritmetik bir şekilde artmaktadır. Dolayısıyla, birey başına düşen üretim zamanla azalırken, büyüme de buna bağlı olarak azalmaktadır (Doğan, 2014: 366-369).

Klasik büyüme yaklaşımına çok önemli katkılarda bulunan David Ricardo çalışmalarıyla, bu okulun fikirlerini en üst düzeye çıkarmıştır.(Harris, 2007: 1) Bu sebeple, klasik büyüme teorileri denilince akla gelen ilk isimlerden biri David Ricardo olmuştur.

Ricardo, toplam üretimin ücret, rant ve kar arasında nasıl bölüşeceği konusunu ele almıştır. Onun büyüme modeli, tunç kanunu, azalan verimler yasası ve kar-rant çekişmesi üzerine temellendirilmiştir.

Ricardo'ya göre tarımsal üretim ilk başta en verimli toprakların üretime tahsis edilmesiyle başlar. Fakat verimli toprakların verimli toprakların mevcut nüfusu besleyememesi durumunda daha az verimli topraklar da üretime tahsis edilir. İşçilerin ücretleri, kendilerinin ve ailelerinin fizyolojik düzeyde yaşamlarını sürdürebilecekleri en düşük ücret alan geçimlik seviyededir. Kapitalistler karlarını arttırmak için devamlı olarak üretimlerini arttırmaya çalışacaklardır. Dolayısıyla işgücü talebi yükselecek ve buna bağlı olarak nüfus da artacaktır. Tüm bunların sonucunda da tarımsal üretim artacak ve ekonomik büyüme sağlanacaktır. Ancak yükselen karlar, yükselen toprak rantı tarafından emilmektedir ve üretim arttıkça öyle bir seviyeye gelinir ki kar sıfır olur. Bu noktada sermaye birikimi ve üretim arttıkça öyle bir seviyeye gelinir ki kar sıfır olur. Bu noktada sermaye birikimi yoktur ve bu noktada durağan durumu yansıtmaktadır. Dolayısıyla Ricardo karamsar iktisatçılar arasında yer alır.

2.3.2. Keynesyen Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

Ekonomik büyüme tüketimden vazgeçme neticesinde ortaya çıkan bir olgudur. Bir ülkede malların üretimi sonrası gelir meydana gelmektedir. Bu gelir ile üretimi yapılan mallar satın alınmaktadır. Yani ortaya çıkan gelir, mal talebini de arttırmaktadır. Talebi artan mallar tüketim ve sermaye mallarıdır. Tüketiciler, tüketim malları; firmalar ise üretim kapasitelerini

yükseltmek amacıyla sermaye malları satın almaktadırlar. Tüketicinin tüketimden vazgeçip gelirlerinin belli bir kısmını tasarrufa yatırması ve bu tasarruflarını da belli kanallar aracılığıyla yatırıma dönüşmesi sonucu sermaye stoku artmaktadır. Sermaye stokunun artması üretimi ve buna bağlı olarak da ekonomik büyümeyi arttırmaktadır (Berber, 2006: 101-107).

Keynes, analizini kısa dönemi dikkate alarak ifade etmektedir ve o, uzun dönemde oluşan büyüme kavramına değinmemiştir. Keynesyen teoriye göre; kısa dönem tam istihdam gelir düzeyi dengesinin elde edilebilmesi için birbirine eşit bir yatırım ile tasarruf harcamasının yapılması gereklidir. Yani Keynes'in de dile getirdiği gibi tam istihdam gelir düzeyine erişmez ve aynı zamanda bu düzeyi korumak maksadıyla dönem başı (ex-ante) net tasarruf-yatırım eşitliği sağlanmalıdır.

Keynes'in büyüme modeli statik bir durumu ifade etmektedir. Keynes; emek verimliliği ve miktarı, sermaye verimliliği ve miktarı, teknolojik gelişmeler, hanehalkının alışkanlıkları gibi zamanla değişme meydana getirecek unsurlar üzerinde durmamıştır. Dolayısıyla, statik bir durum söz konusuyken üretim ve istihdam düzeyini tespit eden etken toplam talep seviyesidir.

Kısa dönemde geçerli olan Keynesyen statik analizi, uzun dönemde geçerliliğini kaybetmektedir. Çünkü net tasarruf dinamik bir durumu ifade etmektedir. Şöyle ki; net gelirin bir bölümü sürekli olarak tasarrufa kaydırılırsa, bu tasarruflar da sürekli bir şekilde net yatırımlara dönüştürülür. Yatırımlar da üretim kapasitesini belirleyen sermaye stokuna ilave edilmektedir. Fakat Keynes sermaye stokuyla ilgilenmemiş ve onu sabit olarak kabul etmiştir. Dolayısıyla da bir tezatlık meydana gelmiştir.

Keynes'e göre toplam talepte meydana gelen değişmeler istihdam ve gelir düzeyini etkilemektedir. O, ekonomilerin durgunluktan kurtulabilmeleri için toplam talebin arttırılması gerektiğini ifade etmektedir. Toplam talebin artmasıyla yatırımlarda bir artış meydana gelecek ve bu da büyümeyi arttıracaktır. Tüm bunların sonucunda da eksik istihdamda bulunan ekonomi tam istihdama doğru ilerleyecektir (Berber, 2006: 101-107).

2.3.3. Harrod-Domar Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

Keynes yaklaşımına bağlı olan iktisat biliminin iki önemli ismi Amerikan Eusey D. Domar ve İngiliz Roy F. Harrod aynı dönemde ve aynı konular hakkında çalışmalar yapmışlardır. Bundan dolayı bu iki iktisatçının teorileri Harrod-Domar modeli şeklinde birlikte kullanılmaktadır. Harrod, ABD ekonomisini inceleyerek, eksik istihdamda bulunan ekonominin tam istihdam düzeyine erişebilmesi için koşulların neler olacağını araştırmıştır. Domar ise İngiltere ekonomisi üzerine araştırma yaparak tam istihdamda buluna ekonominin mevcut

dengesini korumak ve büyümenin istikrarlı bir şekilde devam edebilmesi için koşulların nasıl gerektiğini analiz etmiştir.

Domar büyüme yaklaşımında ise, Keynes'in kısa dönemi baz alarak statik bir şekilde yaptığı analizi uzun dönemde daha kapsamlı ve dinamik bir şekilde incelenmiştir. Domar'a göre yatırımlar ekonomiye iki farklı şekilde etki eder. Birincisi yatırımlar ekonominin arz yönüyle ilgili olan üretim kapasitesini arttırır. İkinci olarak da yatırımlar ekonominin talep yönüyle ilgili olan geliri arttırır (Solow, 1956: 65- 81).

Harrod büyüme yaklaşımında tasarruf ve yatırım en önemli kavramlardır. Harrod büyüme yaklaşımında; planlanan tasarruf ve planlanan yatırım arasındaki eşitliği ifade eden gerekli(garantili) büyüme hızı ile toplam üretimde meydana gelen dönem sonu artışını ifade eden fiili(gerçekleşen) büyüme hızının eşit olduğu yer denge durumunu ifade etmektedir. Bu dengeye bıçak sırtı denge de denir. Çünkü dengede her an bir sapma meydana gelebilir (Solow, 1956: 71- 94).

Harrod ile Domar'ın modeli birbiriyle uyumludur. Fakat onlar, yatırım ve üretim ilişkisini birbirlerinden farklı bir şekilde analiz etmektedirler. Domar, yatırımın üretim kapasitesini hangi ölçüde yükselteceği ve ortaya çıkabilecek gelir(talep)artışının yükselen kapasiteyi tam olarak değerlendirmeye olanak sağlayıp sağlayamayacağı hakkında Harrod ise, üretim ve gelirde meydana gelen yükselişlerin yatırımları hangi ölçüde yükselteceği ile ilgili analizde bulunmuştur. Domar'a göre ekonomideki asıl sorun gelirin(talebin)kapasiteyi tam olarak değerlendirebilecek seviyeye yükselip yükselemeyeceği iken, Harrod'a göre ise ekonomideki asıl sorun gelirde tasarrufları emebilecek bir yatırım artışının meydana gelip gelmeyeceğidir (Berber, 2006: 124).

Harrod-Domar modeline göre iktisadi büyümenin meydan gelebilmesi için tasarruf oranı ve sermayenin verimliliği arttırılmalıdır. Harrod ve Domar'a göre net yatırım talebi yükseltir, talepte meydana gelen yükseliş ekonominin kapasitesini yükseltir ve bunun sonucunda da üretim meydana gelir. Dolayısıyla, bir ekonomide meydana gelen net yatırım hem talebi hem de ekonominin kapasitesini etkiler (Parasız, 2013: 413-414).

Harrod-Domar modeli 1929'da yaşanan Büyük Dünya Buhranı sonrası ortaya çıkan sorunlara çözüm olmak için oluşturulan kısa dönemli Keynes yaklaşımını, uzun vadede yayarak daha ayrıntılı bir şekilde incelemiştir (Berber, 2006: 101-102).

Büyüme teorileri, genel olarak, teknoloji açısından ileri seviyede, beşeri sermaye bakımında zengin olan gelişmiş ülkelere uygulanması daha makul olacaktır. Fakat modern büyüme teorilerinde; gelişmiş ülkeler için tasarlanan modellerin gelişmekte olan ülkeler için de belli seviyeye kadar uygulanabileceği ifade edilmiştir.

2.3.4. Neoklasik (Solow-Swan) Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

Neoklasik büyüme yaklaşımına mensup iktisatçılar; Harrod-Domar büyüme teorisini eleştirmiş, bu teorinin noksanlıklarının olduğunu ileri sürmüş ve bu noksanlıkların ortadan kaldırılması için de araştırmalar ve çalışmalar yapmışlardır (Alp Özel, 2012: 63- 66). Neoklasik büyüme teorisi kapsamında birçok büyüme yaklaşımı meydana getirilmiştir. Fakat bunlardan en önemlisi ve herkesçe kabul edilen esas teori Solow tarafından meydana getirilmiştir (Berber, 2006: 141-142).

Solow büyüme teorisi; Harrod'un bıçak sırtı dengesini eleştiren, tek ve kararlı bir dengenin olmasının mümkün olduğundan bahseden bir yaklaşımdır (Doğan, 2014: 366- 368). Solow ve Swan tarafından geliştirilen Neoklasik büyüme modeli, büyümenin neredeyse tüm analizleri için ve eski-yeni farketmeksizin ekonomik büyüme teorilerinin temellerini analitik olarak anlamaya yönelik bir girişimin başlangıcıdır (Hernandez, 2003: 2).

Neoklasik büyüme teorisinin temeli; tam rekabet şartları, tam istihdam dengesi, bireycilik ve rasyonalite gibi varsayımlara dayanmaktadır. Bu yaklaşımın en önemli özelliği, emek ve sermayenin azalan verimliliğe sahip olduğu varsayımıdır (A. Hernandez, 2003: 3) ve büyümenin temel belirleyicileri teknoloji, emek ve sermayedir. Emek ile sermaye arasında ikame ilişkisi bulunmaktadır (Mamo, 2012: 15- 18).

Üretim faktörlerinde azalan marjinal verimliliğin söz konusu olduğu, üretimin emek ve sermaye girdileri tarafından belirlendiği bu yaklaşımda üretimde ölçeğe göre sabit getiri varsayımı söz konusudur (Ateş, 1996: 3).

Solow büyüme teorisinin temelinde tasarruf, sermaye birikimi ve iktisadi büyüme kavramlarının birbirleriyle olan ilişkileri yer almaktadır. Bu modele oluşturulduktan sonra ilaveler yapılmış ve daha kapsamlı bir şekilde geliştirilmiştir. Solow büyüme analizi tasarruf, nüfus artışı ve teknolojideki gelişmelerin büyümeyi zamanla hangi ölçüde ve nasıl etkileyeceği konusunu ele almaktadır (Parasız, 2013: 419).

Nüfusu ve teknolojik gelişmeleri dışsal olarak kabul eden bu yaklaşım, ekonomik büyümeyi uzun vadeli olarak açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre; bilimsel yenilik veya teknolojik değişim yatırımın yerini almıştır.

Azalan verimler yasasının geçerli olduğu bu yaklaşımda, durağanlık söz konusu olduğunda ekonomik büyümede değişikliklere sebep olabilecek esas faktörler teknolojide meydana gelecek ilerlemeler ve nüfustaki artıştır.

Bu yaklaşıma göre iktisadi büyüme; teknolojide herhangi bir değişiklik yokken üretim faktörlerinin mevcut miktarlarının arttırılmasıyla, üretim faktörlerinin miktarları sabitken teknolojide meydana gelen ilerlemelerin olmasıyla ya da teknolojide ve üretim faktörlerinde aynı anda gerçekleşecek olumlu değişmeler sonucu meydana gelir (Özel, 2012: 366-371). Kapalı bir ekonominin olduğu yani ekonomide devletin yer almadığı varsayımı söz konusudur. Bundan dolayı da yatırım ve tasarruf birbirine eşittir (Ateş: 1996; 3).

Toplam yatırımlarda aşınma payı çıkarılması sonucu kişi başına sermaye birikim seviyesi(k)i elde edilir. Kişi başına yatırım seviyesi yıpranma payına eşit olduğu noktadayken durağan durum dengesi meydana gelmektedir ve üretim tüm ekonomiler için böyle bir denge söz konusudur. Eğer yatırımlar yıpranmayı aşarsa(yani ekonomi denge seviyesinin altına indiğinde)ekonomi denge durumuna gelir. Fakat ekonomi bu denge seviyesinin üstünde ise aşınma payı yükseleceği için denge seviyesine tekrar geri gelinir. Tüm ekonomilerde bir k* denge düzeyi bulunmaktadır. İlk baştaki durumun ne olduğu farketmezsizin ekonomi k* denge düzeyine gelir, bu denge tektir ve kararlıdır.

Tasarruflar ve teknolojik ilerleme sermaye birikimini yükseltir. Solow modelinde teknoloji dışsal bir şekilde ekonomiye ilave edilmiştir. Teknoloji seviyesi her ülke için birbirinden farklıdır ve bu durum değişmemektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri farketmeksizin reel büyüme oranları uzun vadede aynı değere yaklaşacağı ve bu hipoteze yakınsama hipotezi ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülke ekonomilerini yakalamalarına da yakalama süreci denmektedir.

Modele göre, uzun süreli bir sabit durum söz konusuyken, verimilik artışı emeğin büyüme oranına göre belirlenir ve tasarruf ile yatırım GSYİH'ye oranından bağımsızdır. İkincisi kişi başına düşen gelir seviyesi tasarrufun ve yatırımın GSYİH'ye oranına bağlıdır ve tasarruf-yatırım oranı ile pozitif yönde ilişkilidir ve nüfus artış hızı ile negatif olarak ilişkilidir. Son olarak, ülkeler arasında aynı tercihler ve teknoloji göz önüne alındığında, sermaye-emek oranı ile sermayenin üretkenliği arasında ters bir ilişki vardır (A. Hernandez, 2003: 2- 3, 16- 17).

Bu yaklaşım, uzun vadede işçi başına çıktının büyüme oranının, modelde bulunmayan dışsal faktörler ile belirlendiği ve teknolojideki emek artırıcı gelişme oranına bağlı olduğunu belirtir. Bu model, fazla mesai geliştirebilecek benzer teknolojiyi kullanan tüm ekonomilerin yakınsak verimlilik artış oranlarına sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Verimlilik seviyelerinde kalıcı farklılıklar, daha hızlı/daha yavaş nüfus artışı veya daha yüksek daha düşük bir tasarruf oranından kaynaklanır. Düşük verimlilik iklim değişiklikleri veya modelde hesaba katılmamış diğer faktörler nedeniyle olabilir (De jager, 2004: 46- 47).

Bu modele göre, ülkelerin gelişmiş seviyeleri arasında fark olmasına sebep olan nedenler bazı varsayımlara dayanmaktadır. Buna göre ülkeler farklı faktör donanımlarına sahiptir ve sermayede marjinal verimlilik durumu söz konusudur.

Neoklasik büyüme yaklaşımındaki yakınsama varsayımı gerçek yaşamla bağdaşmamaktadır. Çünkü büyüme seviyeleri zamanla aynı düzeye gelen ülke sayısı neredeyse yok gibidir ve sermaye dolaşımı da yalnızca gelişmiş ülkeler arasında yaşanmaktadır.

Yine bu yaklaşım, ekonomide kararlı bir durağan dengenin var olduğunu iddia etmektedir. Fakat büyümeyi etkileyen çeşitli faktör bulunmaktadır ve ayrıca ekonomik büyüme sürecinde dinamiklik söz konusudur.

Yine bu model, klasiklerin tam rekabetçi varsayımlarını kabul etmektedir. Ancak tam rekabetçi anlayış ideal bir durumu yansıtmaktadır ve gerçek yaşamla bir alakası yoktur. Yine teknoloji, yenilik ve ar-ge faaliyetlerinin büyüme sürecine dahil edilmemesi de analiz için bir problem teşkil etmektedir (Doğan, 2014: 366- 371).

2.3.5. İçsel Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

1960'lı yıllarda bıçak sırtı dengesizliği ve devletin müdahalesinin gerekliliğini savunan Harrod-Domar büyüme yaklaşımını eleştiren Neoklasik büyüme yaklaşımı; üretimde meydana gelen artışları, piyasa sistemi içerisindeki emek ve sermayede ortaya çıkan yükselişlerin yanısıra teknolojik ilerleme ile ifade etmiştir. Fakat Neoklasik büyüme modeli neticesinde de ekonomilerde durgunluk meydana gelmiştir (Berber, 2006: 169-170).

Neoklasik büyüme yaklaşımı, büyümeyi ve büyümeye etki eden unsuları açıklarken etkisiz kalmıştır (Muratoğlu, 2011: 13-14). 1980'li yıllarda ise ekonomik büyüme hakkında yeni gelişmeler yaşanmış ve yeni araştırmalar ve çalışmalar yapılmıştır. Daha önce önemsenmeyen fakat üretimi etkileyen diğer unsurlar da analize dahil edilmiştir.

Tüm bunların sonucunda büyümeyi Solow 'un ekonomik sistemin dışındaki faktörlere dayandıran modeli etkisiz kalmış ve bu model yerine bilgi, beşeri sermaye, Ar-ge, teknolojik gelişmeler, devlet müdahalesi ve finansal yenilikler gibi unsurların içselleştirilmesi gerektiğini ve bu unsurların ekonomik büyümeye etki ettiğini ileri süren yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlara içsel büyüme modelleri ya da yeni büyüme teorileri denmektedir.

Robert Lucas, Paul Romer ve Robert Barro'nun liderliğinde geliştirilen içsel büyüme yaklaşımının üzerinde durduğu temel konu, Solow'un analizindeki teknolojik ilerlemenin, daha

doğrusu büyümenin nasıl meydana geldiğinin ifade edilememesidir. Bu yaklaşım, teknolojik gelişmeyi içselleştirmiştir (Ünsal, 2003: 38).

Sermaye birikimi, uzun dönemli ekonomik büyümeyi ve ülkeler arası gelir farklılıklarını açıklamada zorlanmıştır. Geliri belirleyen esas unsur sermaye değil, emeğin etkinliğidir. Emeğin etkinliğini belirleyen temel unsur ise bilgidir. Bilgi, mal ve hizmet üretiminde hem girdi hem de çıktı rolü görmektedir.

Büyümeyi etkileyen iki en önemli faktör bilgi ve beşeri sermayedir. Bilgi ve beşeri sermaye teknik ilerlemeyi sağlayan temel unsurlardır. Kişi Başına teknik ilerlemenin büyümesi sınırsızdır (Parasız, 2013: 433).

Bu teoriye göre ekonomik büyüme içsel unsurlar tarafından belirlenmektedir. Lucas, Solow yaklaşımının tüm ülkeleri kapsayan bir ekonomik büyüme yaklaşımından ziyade ABD ekonomik büyümesini analiz eden ve gelişmekte olan ülke ekonomilerinin büyümesiyle ilgili olmayan bir yaklaşım olduğunu ileri sürmüştür.

İçsel büyüme modeline göre; nüfus artışı, beşeri sermaye birikimi, teknolojik gelişme ve kamunun rolü gibi unsurlar ekonomik büyümeyi etkiler (Özel, 2012: 67-70). İçsel büyüme teorisi, Romer'in 1986'daki makalesinin yayınlanmasında bu yana sosyal bilimcilerin ilgi ve dikkatini çekmektedir (De Jager, 2004: 53).

Romer ve Lucas'la başlayan yeni büyüme teorisi, gelişmekte olan ve sanayileşmiş ülkeler arasındaki kişi başına düşen gelir seviyelerinin belirgin şekilde yakınlaşmamasını hesaba katarak, açıkça kalkınma ile ilgilenmiştir (Fischer,1991: 2).

1980'lerin ortasından bu yana "yeni" büyüme teorisi veya içsel büyüme teorisi ile ülkeler arasında çıktı büyüme oranları ve kişi başına gelir arasındaki farklılıkları açıklamaya çalışan çok sayıda literatür ortaya çıkmıştır. Azalan verimin sermayeye geri dönüş varsayımına dayanan Neoklasik büyüme teorisi, uzun vadeli büyümeyi teknolojik gelişmeye bağlar, ancak bu teknolojik değişimin ekonomik belirleyicilerin açıklayamaz. Ekonomik büyüme ve tasarruf oranlarının istikrarlı bir şekilde ilişkilendirilmesi gerektiğine dair Neoklasik öngörüye karşı güçlü ampirik kanıtlar ve dünya ekonomisinde kişi başına düşen gelirde yakınlaşma bulamayan diğer çalışmalar nedeniyle, içsel büyüme modelleri azalan getiriler varsayımını gevşetmiştir. Sermaye ve temel olarak, sabit veya artan getirilerle, ülkeler arasında kişi başına gelirlerin yakınsamasının, doğal oranlarda uzun vadeli istikrarlı bir devlet büyüme dengesine ulaştığı varsayımı olamayacağını göstermiştir. Dolayısıyla, sermaye azalan bir geri dönüş yoksa, yatırımın uzun vadeli büyüme için önemli olduğunu ve dolayısıyla büyümenin bu anlamda içsel olduğunu tespit etmek kolaydır (A.Hernandez, 2003: 2-3).

İçselleştirilmiş beşeri sermaye unsurunun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini ileri süren Lucas'a göre, beşeri sermaye hem bireyin kendi verimliliğini artırır hem de diğer üretim faktörlerinin verimliliğine olumlu yönde etki eder.

İçselleştirilmiş olarak kabul edilen teknolojik gelişmelerin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediğini ifade eden Romer'e göre, teknolojik yenilikler marjinal verimliliği yükseltmektedir. Romer'e göre Ar-Ge (Araştırma-Geliştirme) ekonomik büyümeyi ciddi anlamda önemli bir unsurdur.

Kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi arttırıcı bir etkisi olduğunu ileri süren Barro'ya göre, özel sektör kamusal malları üretmek için yeterli düzeyde değildir. Fakat Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi, eğitim, sağlık ve diğer alt yapı hizmetler gibi hükümetin sosyal ve ekonomik anlamdaki kamu hizmetleri ekonomik büyümeyi pozitif anlamda etkilemektedir. Vergilendirme nedeniyle meydana gelen özel tasarruflardaki düşüş ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

2.3.6. Marksist Ekonomik Büyüme Yaklaşımı

Bu büyüme yaklaşımının ortaya çıkmasında Karl Marx'ın çok önemli bir yeri vardır (Celepçioğlu, 2011: 61-64). Klasik bir iktisatçı olarak kabul edilen ve kapitalist üretim sistemini analiz eden Karl Marx;Q2nun safi ürün, C'nin değişmeyen sermaye, V'nin değişir sermaye ve S'nin de artık değer olduğu varsayımından hareketle üretimi Q=C+V+S formülüyle açıklamaktadır. Buna göre kapitalist sistemde işçi tükettiğinden daha fazla değer üretmektedir. İşte buradaki fazla değer artık değer olarak tanımlanmaktadır. Artık değer ücret ve ranttan oluşmaktadır.

Bu yaklaşım; kapitalist sistemde bulunan tezatlıkların sürekli bir büyüme meydana getireceğini, ancak tezatlıkların şiddetlenerek artması ve bundan dolayı da işsizlerin sayısının ve işçilerin yoksulluğunun artması mevcut sistemi yıkacağını iddia etmektedir. İşçi sınıfı kapitalist sistemi ve bu sistem içerisinde yer alan devlet mekanizmasını ortadan kaldıracaktır. İşçi sınıfı adına oluşturulan sosyalist sistemin ardından, herkesin yeteneğine göre üretimde yer alması, gereksinimlerine göre ise tüketim payı elde etmesi manasında komünizme geçilecektir. Sosyalist sistem içerisindeki üretim araçlarının kamuya devredilmesi işçilerin sömürülmesine engel teşkil edecek, artık değer işçi adına yüksek bir büyüme hedefi gerçekleştirecek ve işçi sınıfının günlük gereksinimlerinin veya maddi refahının sağlanmasına yönlendirilecektir. Bu gereksinimler bireylerin subjektif zevkleri temeline göre değil, devlet otoritesi tarafında ve objektif kriterlerle belirlenecektir. Sosyalizm ile birlikte sosyal statü farkları da ortadan kaybolacak ve sınıfsız bir toplum yapısı meydana gelecektir.

Marksist büyüme yaklaşımına göre, kapitalist sistemin iç çelişkileri devamlı ve dinamik bir şekilde büyümeye yatkındır ve büyüme sürecindeki bu çelişkileri zamanla şiddetlenecek sistemi ortadan kaldırması sebebiyet vermektedir. Fakat bu yıkım sonucunda farklı bir sistem ortaya çıkmaktadır.

Bu yaklaşım kapitalist büyüme yaklaşımını analiz etmekte ve sosyalist sistemde büyümenin nasıl ve ne şekilde gerçekleşeceği üzerinde durmamıştır. Bu teori klasiklerin fikirlerini eleştirmiştir (Eş, 2014: 8-9).

Marx; kapitalist büyümeyle ilgili analizini yaparken emek-değer teorisini, artı-değer teorisini ve azalan kar oranlarının yaklaşımı kanunu kullanmıştır. Marx'a göre ücretler, geçimlik seviyededir ve dolayısıyla işçinin birikim yapması söz konusu değildir, yalnızca kendini yeniden üretebilir. Rant ise soylular zümresine aittir ve onların da birikim yapması söz konusu değildir. Birikimi sadece kapitalistler yapmaktadırlar (Doğan, 2014: 369- 371).

Marx'ın büyüme yaklaşımı ile Ricardo modeli arasında hem kullanılan teknikler hem de elde edilen neticeler bakımından ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Marx'ın iktisadi yasaları içinde yer alan en değerli kuram emeğe bağlı olan değer kuramıdır. Marx bir malın değerini o malın üretimi için zorunlu emek zaman birimlerinin tespit ettiğini ileri sürmektedir.

P'nin yıl içerisindeki işçi başına meydan getirilen değerini, C'nin aynı yıl içerisinde yeniden oluşturulan sabit sermayeyi, V'nin aynı yıl içindeki yeniden meydana getirilen değişir sermayeyi ve S'nin de işçi başına artı değeri ifade etmesi varsayımına dayanarak P=C+V+S biçiminde formüle edilmektedir.

Marksist büyüme yaklaşımına göre sermaye sabit ve değişken olmak üzere ikiye ayrılır. Araçlar, gereçler, makineler, teçhizatlar, binalar gibi değere katkısı olmayan sermaye türüne sabit sermaye; işgücü için yapılan giderler gibi değere katkısı olan sermaye türüne de değişken sermaye denir. Toplam değer ile toplam değeri meydana getirmek için yapılan harcamalar arasındaki farka ise artı değer denir.

Marx'ın büyüme yaklaşımında büyüme hızını üç oranı belirlemektedir. Bunlar artı değer oranı (S/V), kar oranı (S/(C+V) ve sermayenin organik bileşimi (S/V)'dir. (S) işçiye ödenmeyen ücreti (artı değeri), (V) işçiye ödenen ücreti, (C) sabit sermayeyi ifade etmektedir. Büyüme kar oranına, kar ise değişmez (sabit) sermaye ile değişir sermaye arasındaki ilişkiye bağlıdır.

Marx, kapitalist sistemin dinamik bir şekilde ve devamlı olarak gelişmesini ve büyümesini teknolojik gelişmelere bağlamaktadır. Marx'a göre büyüme için teknolojik gelişmelerin yanısıra yatırımlar da çok önemlidir. Yatırımlarda oluşacak bir düzensizlik kapitalist sistemde dalgalanmalar meydana getirecektir. Aynı zamanda sosyal olayları ve sınıf

çatışmalarının da içinde yer aldığı ekonomik olayları birlikte analiz ederek, tarihi analiz yöntemini kullanmıştır.

Fakat buna rağmen, Marx büyüme yaklaşımında toplumların iktisadi ve sosyal yaşamlarına ilişkin fikirlerinde büyük yanılgılara düşmüştür. Bu yanılgıların bir bölümü teknik açıdandır ve iç tutarlılıkla ilişkilidir. Fakat bu yanılgıların en önemli bölümü ise yaklaşımda kabul edilen varsayımların fiili gelişmelere uymamasıdır (Celebcioğlu, 2011: 61-64).

Marksist büyüme yaklaşımının temeli diyalektik düşünceye dayanmaktadır. Bu düşüncenin kökeni eski Yunan felsefesinden ve Herakleitos'tan gelmektedir. Herakleitos, bu fikri"panta rei (herşey akar)" ifadesiyle anlatmıştır. Fakat Herakleitos diyalektik kuramını mantık bilimi çerçevesinde analiz edememiştir. Hegel ise bu kuramı bir temele dayandırmıştır. Hegel'e göre diyalektik, düşüncenin kendisidir.

Marx, Hegel'in diyalektik kuramını örnek almıştır ve Marx'ın bütün teorilerinin dayanak noktası Hegel'in diyalektik kuramıdır diyebiliriz. Bu yöntemle; olaylar, olgular, kurumlar, siyasi uygulamalar vs. Bulunulan dönem içerisindeki ekonomik, siyasi vs. şartlar dikkate alınarak tarihsel bir şekilde ifade edilmektedir (Eş, 2014: 8-9).

Ricardo, teorisini sermaye birikimine dayandırmaktadır. Marx ise bu birikimin karı yok edeceğini iddia etmiştir. Marx ile Ricardo arasında analitik yolun uygulanışı açısından önemli fark vardır. Ricardo, dünya çapında bir teori üretmek isterken, Marx çağdaş burjuva ile ilgili bir yaklaşım üretmek için uğraşmıştır. Marx'a göre sermaye; ücret ve kar kapitalist üretim sistemiyle ilgilidir ve bu sisteme istinaden ortaya çıkmıştır. Marx, Ricardo ve Smith'in meydana getirdiği çalışmalar kapitalizmin şartlarına göre ayarlanmıştır. O, emek değer teorisini değişen durum ve şartlara göre yeniden ayarlamıştır. Bunun sonucunda da artık değer teorisi elde edilmiştir. Aynı zamanda Marx, rantı Ricardo'nunkinden çok daha değişik şekilde yorumlamıştır. Marx, Malthus'un nüfus teorisine de karşı çıkmıştır (Muratoğlu, 2011: 3-5).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ

3.1. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yaklaşımlar

Ekonomistler; Klasik iktisat teorisinin ortaya çıkışından modern iktisat teorilerine kadar enflasyonu, iktisadi büyümeyi, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi ve bu iki kavramın birbirlerine olan etkilerini analiz etmişlerdir. Bu bölüm, enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen büyüme teorilerinin (yani Klasik, Keynesyen, Parasalcı, Neoklasik ve İçsel) görüşleri hakkındadır.

3.1.1. Klasik Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Klasik teorisi, Adam Smith tarafından oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Smith; toprak, emek ve sermaye gibi üç üretim faktöründen bahsetmiştir. O; Y'nin çıktı, L'nin emek, K'nın sermaye ve T'nin de toprak olduğu varsayımından hareketle üretim fonksiyonu Y=f(L,K,T) şeklinde tanımlanmıştır.

Klasik teorilerde enflasyon ile vergi düzeyindeki kar ve çıktı üzerindeki etkisi arasında doğrudan bir açıklama yoktur. Ancak iki değişken arasındaki ilişki, firmaların kar seviyesindeki düşüş ve daha yüksek ücret maliyetleri ile tasarruf sağlaması bakımından olumsuzdur (Mamo, 2012: 17-18).

Smith'e göre büyüme, ölçeğe göre artan getiri gösterdiği için kendi kendini güçlendirmektedir. Üretim artışı; nüfus artışı, yatırım ve arazi büyümesi ve toplam üretkenlik artışından kaynaklanmaktadır. O, tasarrufları bir yatırımın yaratıcısı ve dolayısıyla büyümesi olarak görmüş, bu nedenle de gelir dağılımını bir ülkenin ne kadar hızlı (ya da yavaş) büyümesinin en önemli belirleyicilerinden biri olarak kabul etmiştir. Ayrıca, karın marjinal etkinliği azalması nedeniyle değil, kapitalistlerin işçilere yönelik rekabetinin ücretlendireceği için azaldığını belirtmiştir.

Fiyat seviyelerindeki değişim (enflasyon) ile bunun "vergi " oranının kar seviyeleri ve çıktı üzerindeki etkiler arasındaki bağlantı klasik büyüme teorilerinde özel olarak ifade edilmemiştir. Bununla birlikte, iki değişken arasındaki ilişkinin, firmaların kar seviyelerindeki

ücret maliyetlerinin düşmesiyle gösterdiği gibi negatif olduğu öne sürülmektedir (Hanif, 2004: 10).

M'nin para miktarını, P'nin fiyatlar genel seviyesini, V'in paranın dolaşım hızını ve V'nin tersi olan k'nın ise insanların ellerinde tutmak istedikleri oranı ifade ettiği varsayımında hareketle Irving Fisher miktar teorisini M.V = P.T şeklinde, Cambridge ise M.V = k.P.T şeklinde formülleştirmiştir. Daha önce de belirtiğimiz gibi ekonomide yapılan harcamalarla ilgili alışkanlıklar, ödeme sistemi gibi unsurlardan dolayı V (paranın dolanım hızı) 'nin ve buna bağlı olarak da k'nın sabit olduğu varsayılmıştır. Yine T de belirli dönem için veri olarak kabul edilmiştir. V, k ve T'nin sabit olduğu varsayıldığında M'de meydana gelen artışlar sadece P'yi arttıracaktır (Akdiş, 2011: 338- 340). Yani özetle para arzında meydana gelen artışlar fiyatları da doğrudan ve aynı oranda artıracaktır. Fiyatların artması sonucunda da enflasyon meydana gelecektir (Çubukçu, 1983: 11-15).

Klasik iktisatçıların felsefelerinin temelinde "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler. " prensibi yatmaktadır. Bu prensip dolayısıyla da devletin ekonomiye müdahale etmesine karşı çıkmışlardır. Para politikası devlet tekelindedir. Devlet para arzını arttırarak fiyatlar genel düzeyini arttırabilir veya para arzını azaltarak fiyatlar genel düzeyini azaltabilir. Dolayısıyla devlet para politikasıyla enflasyon üzerinde hakimiyet kurabilir (Çubukçu, 1983: 11-15). Fakat klasiklere göre ekonomi her zaman tam istihdam düzeyindedir ve devlet para ve maliye politikaları yoluyla ekonomiye müdahale etmemelidir. Çünkü ekonomide kısa vadeli bir sapma bile olsa fiyat mekanizması (görünmez el) aracılığıyla, uzun vadede ekonomi tekrar dengeye gelecektir. Fakat "Devlet, ekonomiye para politikası yoluyla hiçbir şekilde müdahalede bulunamaz." şeklinde bir ifade kullanırsak yanlış olur. Çünkü devlet, gayri iradi işsizlik ortaya çıktığında ekonominin tekrar tam istihdam düzeyine dönmesini sağlamak için para politikası yoluyla ekonomiye müdahalede bulunabilir. Böylece uygulanacak para politikası yoluyla enflasyon üzerinde reel bir etki meydana gelecektir. Bu durum paranın yansızlığı olarak ifade edilmektedir. Yani para arzında oluşacak bir artış sadece fiyatlar genel düzeyini arttırır. Bu artışın diğer değişkenler üzerinde hiçbir etkisi yoktur.

Ekonominin her zaman tam istihdam dengesinde olduğunu ileri süren klasik iktisatçılara göre, para ve maliye politikalarının yalnızca enflasyon üzerinde bir etkisi vardır, bu politikalar iktisadi büyümeye bir etki yapmamaktadır. Dolayısıyla enflasyon iktisadi büyüme üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Çünkü para arzı esnek değildir ve uygulanan bu politikalara herhangi bir etki yapmamaktadır. Bundan dolayı da para arzı fiyat hareketlerine tepki verememektedir (Tunç, 2015: 20-21).

Klasik yaklaşımı kavrayabilmek için paranın miktarı teorisi ve paranın yansızlığı kavramlarını bilmek gerekir. Para arzında meydana gelen değişmelerin ekonomide reel

anlamda herhangi bir değişiklik yaratmaması durumuna paranın yansızlığı denmektedir. Para miktarında meydana gelen artışın fiyatlar genel seviyesini de aynı oranda arttırması durumuna ise paranın miktar teorisi adı verilmektedir. Klasik teoriye göre enflasyonun nedeni para arzında ortaya çıkan devamlı artışlardır.

Klasikler, devletin para ve/veya maliye politikasıyla ekonomiye müdahale edilmesinin iktisadi büyümede herhangi bir etki yaratmayacağını, fakat fiyatlar genel seviyesini yükselterek enflasyonu meydana getireceğini iddia etmektedir (Yeşiloğlu, 2018: 21-22).

Klasiklere göre, ücret ve fiyatlar tam esnektir. Klasikler, devletin para politikasıyla yapacağı müdahalenin sadece enflasyona sebep olacağını (paranın miktar teorisi) ve reel anlamda ekonomide herhangi bir etki yaratmayacağını (paranın yansızlığı) ileri sürmüştür. Ekonomide parasal ve reel olmak üzere iki denge bulunmaktadır ve iki sektör de birbirinden bağımsız şeklinde dengeye gelmektedir.

Sonuç olarak, devlet tam istihdam düzeyinde bulunan ekonomiye para ve/veya maliye politikalarıyla müdahalede bulunursa sadece enflasyon meydana gelecek, iktisadi büyümeye herhangi bir etkisi olmayacaktır. Çünkü inelastik olan arz, uygulanan politikaları etkilemez, başka bir deyişle arz, fiyat hareketlerine etki yapmaz (Turhan, 2007: 31-34).

3.1.2. Keynesyen Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Keynesyen teoride enflasyon ve büyüme ilişkisi, toplam talep ve toplam arz eğrilerinden meydana gelmektedir. Bu modele göre, toplam arz eğrisi kısa dönemde pozitif eğimli yani yukarı doğru eğimlidir. Uzun dönem arz eğrisi ise dikey eksene paraleldir. Dolayısıyla uzun dönemde ekonominin talep tarafında meydana gelebilecek değişiklikler yalnızca fiyatları etkileyecektir. Fakat kısa dönemde toplam talepteki değişiklikler hem fiyatları hem de çıktıları etkileyecektir. Yani kısa dönemde bazı faktörlerin etkisiyle hem enflasyon oranı hem de üretim seviyesi artacaktır. Bu faktörler; beklentiler, işgücü, diğer üretim faktörleri, maliye ve/veya para politikasıdır. Bu faktörlerin etkisiyle ekonomi kısa dönemden uzun döneme geçiş yapmaktadır. Yani dolayısıyla Keynesyen analizde kısa dönemde enflasyon ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki varken, uzun dönemde ise negatif ilişki vardır (Hanif, 2004: 6-8).

Keynes'in 1936'da yazmış olduğu "Genel istihdam, faiz ve para teorisi" adlı kitabı Keynesciliğin temelini oluşturmaktadır. Keynesyen teoriyi savunan iktisatçılara göre, hükümet gerektiğinde ekonomiye müdahale edebilir. Bu modelde toplam arz eğrisi kısa vadede pozitif

eğimli yani yukarı doğru eğimlidir. Yani talepte meydana gelen bir değişiklik hem de fiyata hem de çıktıya etki edecektir.

Keynesyenler toplam talep ile toplam arzın bir uyum yolu yarattığını ileri sürmektedir. Bu teoriye göre, enflasyon ve ekonomik büyüme arasında ilk başta pozitif bir ilişki vardır, fakat bu ilişki nihayetinde ayarlama yoluyla ikinci kısma doğru negatife dönüşmektedir. Enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilk olumlu ilişki, zamandaki tutarsızlık probleminden kaynaklanmaktadır. Üreticiler, yalnızca üreticilerin fiyatlarının arttığını, diğer üreticiler ise aynı fiyat seviyesinde çalıştıklarını düşünür. Ancak gerçekte genel fiyatlar seviyesi artmıştır. Bu nedenle üretici üretimi daha fazla arttırır. Keynesyenler enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ilişki olduğunu, bu yüzden firmanın yüksek fiyatta bile üretim yapabileceğini ileri sürmektedir. Daha sonra ise bu kavramlar arasında negatif ilişki meydana gelmektedir. Bu fiyat azaldığında çıktının azaldığı veya aynı kaldığı stagflasyon durumunu tanımlar (Mamo, 2012: 15-16).

Keynesyenler, paranın ekonomideki önemine dikkat çekmişlerdir. Onlar, Klasiklerin aksine paranın, yansız olmadığını ve reel değişkenler üzerinde etkiye sahip olduğunu iddia etmişlerdir. Klasikler, paranın yalnızca değişim aracı özelliğinin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Keynesyen teoriye göre ise; paranın değişim vasıtası özelliğinin yanısıra değer saklama fonksiyonuna da sahiptir. Yani para, içinde bulunulan zaman ile gelecek arasında bir bağ kurmakta ve bireylerin kararlarına etkide bulunmaktadır.

Keynesyen yaklaşıma göre, para miktarında meydana gelen değişmeler kişilerin satın alma güçlerine etki etmekte ve onların yatırım, tasarruf ve tüketim kararlarını değiştirmelerine sebep olmaktadır. Bunun sonucunda da istihdam ve büyüme etkilenmektedir. Keynes'e göre paranın miktarında oluşan istikrarsızlık, yani enflasyon ve deflasyonun meydana gelmesi, ekonomide dengesizliklere sebep olmaktadır.

Keynesyen teoriye göre; toplam talebin toplam arzın üzerine çıkması ve bundan dolayı fiyatlar genel seviyesinin devamlı olarak artması sonucunda enflasyon meydana gelmektedir. Yani talep fazlası enflasyona sebep olmaktadır. Piyasayı enflasyondan kurtarmak ya da enflasyonu önlemek için kısa dönemde talep kısılmalı, uzun dönemde ise üretim arttırılmalıdır. Talebi kısmak için maliye politikası kapsamında vergi oranları arttırılmalı ve kamu harcamaları kısılmalıdır.

Keynes'e göre enflasyon sadece talep fazlası sonucu meydana gelmemektedir. Ona göre üretim maliyetlerinde meydana gelen bir artışın fiyatlar genel düzeyinde bir artışa neden olması sonucu maliyet enflasyonu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, ithal girdi fiyatlarında meydana gelen artışın maliyetlerin yükselmesine sebep olacağını ve bunun sonucunda ithal enflasyon meydana geleceğini ifade etmektedir (Dinler, 2012: 434). Yine o ülkelerin kendi ekonomilerine

has özelliklerinden kaynaklanan yapısal enflasyonun da ortaya çıkacağını iddia etmektedir (Ulusoy, 2012: 186-187).

Keynesyen teoriye göre, enflasyonu önlemek için para politikası tek başına yeterli değildir. Bu yaklaşım, maliye politikalarıyla para politikalarının uyumlu bir şekilde uygulanmasının enflasyonun önüne geçmek açısından önemli olduğunu iddia etmektedir (Tunç, 2015: 21-24).

Toplam arz ile toplam talebin veya toplam tasarruflar ile toplam yatırımların birbirine eşit olduğu noktada ekonomik dengenin meydana geldiğini ileri süren Keynesyen yaklaşıma göre; ekonomi daima tam istihdam düzeyinde değildir. Ekonomi tam istihdam düzeyinden saptığında, eksik istihdam ya da fazla istihdam durumu söz konusu olabilir. Fakat bu durumdaki ekonomi kendiliğinden tam istihdam denge düzeyine geri dönmeyecektir. Çünkü fiyatlar ve ücretler esnek özelliğe sahip değildirler, onlar rijittir.

Keynesyen yaklaşıma göre bireyler; işlem, ihtiyat ve spekülasyon maksadıyla para talep etmektedirler. İşlem ve ihtiyat güdüsüyle para talebi gelir ile doğru orantılı, spekülasyon güdüsüyle para talebi ise faiz oranı ile ters orantılı şekilde ilişki içerisindedir.

Ekonomide faiz oranının düşebileceği en düşük düzey vardır. İşte bu düzeyde likidite tuzağı gerçekleşmektedir. Bu düzeyde para talebinin faiz esnekliği sonsuzdur. Ekonomi bu düzeydeyken para arzında artış meydana gelirse, para spekülasyon güdüsüyle muhafaza edilecek ve faizler üzerinde herhangi bir değişiklik söz konusu olmayacaktır.

Keynesyen teoriye göre; ekonomi tam istihdam düzeyindeyken toplam talebi azaltma maksadıyla yapılan politikalar, nominal ücretlerin aşağıya doğru rijit olmasından ötürü ekonomiyi daralma aşamasına ve eksik istihdam seviyesine indirmektedir.

Bu teoriye göre; ekonomi eksik istihdam düzeyindeyken, toplam talebi arttırıcı politikalar uygulandığında toplam arz eğrisinin esnek olmasından dolayı, ekonomi tam istihdam düzeyine ulaşıncaya kadar, hem fiyatlar hem de gelir düzeyi artmaktadır. Fakat ekonomi tam istihdam düzeyine ulaştığında ise yalnızca fiyatlar genel düzeyi artmakta ve iktisadi büyümede herhangi bir değişiklik yaşanmamaktadır.

Keynesyen teori; eksik istihdam düzeyinde bulunan ekonomide enflasyon ile ekonomik büyüme arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Bu ilişkide Philips eğrisi yaklaşımı ile ifade edilmektedir. Keynesyenler tarafından geliştirilen Philips Eğrisi yaklaşımına göre enflasyon ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir. Bu yaklaşıma göre, enflasyonun yüksek seviyelerde seyrettiği durumda işsizlik düşük seviyelerde olacaktır ve bu durum ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkileyecektir. Keynesyen teoriye göre; enflasyonist finansman, kaynakların finansal sektörden reel sektöre kaymasını

sağlayacak ve bu durum ekonomik büyümede olumlu bir etki yaratacaktır. Yine enflasyonist finansman, kişilerin tasarruflarını yükselterek reel faiz oranlarını azaltmakta ve bunun sonucunda da yatırımları etkileyerek ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki meydana getirmektedir. Aynı zamanda nominal ücretlerin enflasyona oranla ayarlanmasının zor olduğu bir ekonomide, gelir transferinin düşük gelir gruplarından yüksek gelir gruplarına doğru yapılması, tasarruf eğilimi yüksek kesimin gelirlerini yükseltecek ve bu durum ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileyecektir (Turhan, 2007: 34-36).

Keynesyen teoriye göre; hasıla, gelir ve üretim seviyelerini toplam talep belirlemektedir. Para klasiklerin iddia ettiği gibi yansız değil yanlıdır, yani para reel değişkenler üzerine bir etkiye sahiptir.

Eksik istihdam seviyesinde bulunan bir ekonominin tam istihdam seviyesine doğru hareket etmesi için para miktarını arttırmak suretiyle toplam talep arttırılmalıdır. Arz eğrisinin pozitif eğimli ve esnek olduğu bu bölgede ekonomi tam istihdam düzeyine ulaşana kadar hem fiyat hem de gelir(çıktı) düzeyi artmaktadır. Fakat ekonomi tam istihdam düzeyine eriştiğinde ise klasik bölgede bulunan ekonomide arz eğrisi dikey eksene paralel olacaktır. Bu noktadan sonra uygulanacak olan bir para ya da maliye politikaları sadece fiyatlar genel düzeyini yani enflasyonu etkileyecektir. Ekonomik büyüme üzerinde ise hiçbir etkisi olmayacaktır (Yeşiloğlu, 2018: 22-23).

3.1.3. Monetarist Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Milton Friedman'ın liderliğindeki Monetaristler, paranın miktar teorisi ve paranın tarafsızlığı dahil olmak üzere ekonominin kısa vadeli dinamiklerinin aksine, uzun vadeli arz yönlü özelliklerine odaklanmıştır. Paranın miktar teorisi, ekonomideki toplam harcama miktarını var olan toplam paranın miktarına eşitleyerek enflasyonu ve ekonomik büyümeyi birbirine bağlamıştır. Friedman; enflasyonun, ekonomideki büyüme oranından daha yüksek bir oranda para arzındaki veya hızındaki bir artışın ürünü olduğunu ileri sürmüştür.

Philips eğrisi kavramını eleştiren Friedman, bir ekonomide her şeyin maliyetinin iki katına çıktığını ileri sürmektedir. Ona göre bireyler, mallar ve hizmetler için iki kat fazla ödeme yapmak zorundadır, fakat bu duruma aldırmazlar. Çünkü onların ücretleri de iki kat fazladır. Bireyler, gelecekteki enflasyon oranını engeller ve etkilerini davranışlarına dahil eder. İstihdam ve çıktı da bu durumdan etkilenmez. Ekonomistler bu kavramı paranın yansızlığı şeklinde ifade etmektedir. GSYİH düzeyi de dahil olmak üzere reel değişkenlerin denge değerleri uzun vadede para arzındaki büyüme oranından bağımsız ise tarafsızlık söz konusudur. Enflasyon bu şekilde çalışırsa zararsız olmaktadır. Fakat gerçekte, enflasyonun diğer makroekonomik

değişkenler için gerçek sonuçları vardır. Sermaye birikimi, yatırım ve ihracat üzerindeki etkisi sayesinde, enflasyon bir ülkenin büyüme oranını olumsuz etkileyebilir (Hanif, 2004: 9-10).

Fiyat seviyelerini belirleyen tek unsurun para arzı olduğunu iddia eden bu teoriye göre; enflasyon, para arzı milli gelir artış hızından daha hızlı arttığında ortaya çıkmaktadır. Fakat para arzı etkisi, uzun dönemde ve kısa dönemde farklıdır. Para arzı, kısa vadede reel değişken(yani reel GSYİH ve istihdam)ve fiyat düzeyi üzerinde baskın bir etkiye sahiptir. Ancak para arzındaki değişmeler uzun vadede temelde fiyat düzeyinde ve diğer nominal değişkenler üzerinde etki yaratırken, reel çıktı ve istihdam gibi gerçek değişkenler üzerinde etki yaratamamaktadır.

Monetaristler, Philips eğrisine beklenti kavramını ekleyerek, Philips eğrisini kısa ve uzun dönem olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu teoriye göre, Philips eğrisi kısa vadede geçerliyken, uzun dönemde geçerli olmayacaktır. Çünkü uzun vadede, beklenen enflasyon ile gerçekleşen enflasyon eşitlenecektir. Dolayısıyla enflasyon; işsizliği, çıktıyı ve diğer reel ekonomik değişkenleri etkilemeyecektir. Bu kavrama paranın yansızlığı denir (Mamo, 2012: 17-18).

Klasikler, ekonominin daima tam istihdam düzeyinde dengede olduğunu, bu dengeden sapma olsa bile hiçbir müdahalede bulunmaksızın piyasanın kendiliğinden tekrar dengeye geleceğini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, devletin müdahalede bulunmadığı ekonomi piyasa mekanizması (görünmez el) yoluyla dengeye gelecektir. Fakat klasiklerin bu görüşleri; 1929 Büyük Ekonomik Bunalımının ortaya çıkmasıyla birlikte çökmüştür. Keynesyenler klasiklerin aksine maliye politikasının ekonomi üzerinde önemli etkisinin olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre maliye politikası para politikasından daha etkilidir ve devlet gerektiğinde para ya da özellikle maliye politikasıyla ekonomiye müdahalede bulunabilir. Fakat Milton Friedman ‘ın liderliğindeki Monetaristler, Keynesyen teoriye alternatif olarak ortaya çıkmış ve para politikasına değerini tekrardan kazandırmıştır.

Para miktarını esas alan Monetaristler, temelde klasik teorinin varsayımlarını kabul etmiştir. Monetaristlere göre para talebi istikrarlıdır ve para arzında oluşacak bir değişme parasal istikrarsızlığa ve ekonomide dalgalanmalara sebep olacaktır. Para arzı para talebinden fazla olduğunda ellerinde fazla para bulunanlar, bu paraları harcarlar. Bunun sonucunda da toplam talep artar. Bu durum fiyatlar genel düzeyinin artmasına sebep olur. Gerçekleşen enflasyon oranı, beklenen enflasyon oranından fazla olduğu için reel ücretler azalır, emek talebi artar ve fiyatlar genel düzeyiyle üretim düzeyi artar. Uzun vadede ise işçiler reel ücretlerinin düştüğünü fark edecek ve aynı seviyeye gelmesi için nominal ücretlerinin artmasını firmalardan isteyecektir. Uzun vadede para arzında oluşan yükseliş üretim

miktarında herhangi bir değişiklik yaratmazken fiyatlar genel düzeyinde daha fazla artış yaratmaktadır.

Paranın dolanım hızının değişmezliğini ileri süren Monetaristler, para arzının istikrarlı bir şekilde büyümesi sonucu GSYH'nin da istikrarlı bir şekilde büyüyeceğini savunmuşlardır. Kendi içinde tutarlı olan ve gelişmiş ülke ekonomileri için geçerli olan bu teori, az gelişmiş ülke ekonomileri için uygun değildir (Yeşiloğlu, 2018: 23-24).

Devletin ekonomiye müdahalede bulunmasını, piyasanın kendi haline bırakılmasını savunan Monetarist yaklaşıma göre, ekonomideki sorunlarının temel nedeni para arzının haddinden fazla arttırılmasıdır. Paraya ve para politikasına önem veren Monetaristler, ekonomideki istikrarsızlığı nedeni olarak para arzının gerektiğinden fazla arttırılmasını görmüşlerdir.

Bu yaklaşım; Klasiklerin temel varsayımlarını kabul etmiştir. Yani onlara göre, fiyatlar ve ücretler esnekleşmektedir, serbest piyasa söz konusudur ve piyasada tam rekabet şartları vardır. Yine onlar işsizlik oranının doğal seviyede olduğunu iddia etmektedir.

Monetaristlere göre ekonomik hayata etki eden en önemli unsur parada meydana gelen değişikliklerdir. Dolayısıyla para arzında yeterli seviyede meydana gelen artış ekonomiyi olumlu yönde etkilerken, haddinden fazla para arzı artışı ekonomiye zarar verecektir.

Monetaristler esasen klasiklerin varsayımlarına kabul etmiştir. Fakat onlar klasik miktar teorisini yetersiz görmüştür ve yine onlara göre ekonomi tam istihdam seviyesinde olsa bile doğal işsizlik meydana gelecektir. Ekonomideki dengesizliklerin nedeni olarak para politikasındaki aşırı değişmeleri olarak gösteren monetaristlere göre enflasyon gibi ekonomik sorunlar yine para politikasıyla kontrol altına alınabilir. Devletin ekonomiye müdahale etmemesini savunan bu yaklaşım, devlete düşen en önemli görevi para arzının kontrolü olduğunu ileri sürmüştür.

Para arzının aşırı şekilde arttırılması yüksek enflasyona sebep olmaktadır. Ekonomi kendi haline bırakıldığında enflasyon, işsizlik gibi problemler ortaya çıkmayacaktır. Dolayısıyla, ekonomik dengesizliklerin meydana gelmemesi için devlet ekonomiye müdahale etmemelidir. Monetaristlere göre enflasyonu önlemek için; para arzı aşırı olmayacak şekilde yeterli seviye arttırılmalı devlet maliyesi tasarruflu olmalı ve ekonomi kendi haline bırakılmalıdır.

Philips eğrisine eleştirilerde bulunan Friedman, enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre bu negatif yönlü ilişki sadece kısa vadede geçerlidir, uzun vadede böyle bir ilişki söz konusu değildir. Yani monetaristlere göre para arzında meydana gelen yükselmeler uzun vadede sadece fiyatları yükseltecek,

üretim düzeyini etkilemeyecektir. Eğer para arzında meydana gelen artış ekonomik büyüme oranından fazlası ise ekonomide yüksek enflasyon meydana gelecek ve bu durumdan ihracatla yatırımların olumsuz şekilde etkilenmesi neticesinde de ekonomik büyüme azalacaktır. Ayrıca Friedman, enflasyon oranlarının sürekli değişkenlik gösterdiğin ekonomilerde bilgi aktarmada olumsuz etki yarattığını ve bunun neticesinde de yatırımların düştüğünü ve ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğini ileri sürmüştür (Tunç, 2015: 24-29).

Monetaristlere göre, ekonomi ister tam istihdam denge seviyesine ister denge seviyesi dışında olsun doğal işsizlik oranı daima olacaktır. Bu yaklaşıma göre toplam talepte bir artış meydana geldiğinde kısa dönemde hem fiyatlar genel seviyesi hem de milli gelir seviyesi artacaktır. Fakat yanıldıklarını fark eden işçiler uzun dönemde ücretlerine zam isteyeceklerdir. Böylece nominal ücretler yükselecek ve milli gelir eski seviyesine gelecektir. Dolayısıyla uzun vadede meydana gelen para artışları sadece fiyatlar genel seviyesini etkileyecektir. Çıktıya herhangi bir etkisi olmayacaktır.

1970'li yıllarda ortaya çıkan stagflasyonla birlikte enflasyonun büyümeye olumlu etki yaptığıyla ilgili fikirler değerini kaybetmiştir. Friedman, enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki negatif anlamda meydana gelen ilişkinin yalnızca kısa vade için söz konusudur. Uzun vadede bu ilişki oluşmayacaktır.

Para arzında meydana gelen artışlar ekonomik büyüme oranından fazla olursa, ekonomide yüksek enflasyon gerçekleşecektir. Enflasyon yüksek seviyede seyretmesi hem yatırımları hem de ihracatı negatif anlamda etkileyecektir. Bunun sonucunda da ekonomik büyümede azalma meydana gelecektir (Turhan, 2007: 36-38).

3.1.4. Neoklasik Teoride Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Solow ve Swan tarafından kabul edilen bu modele göre, teknolojik değişim, uzun vadeli büyümeyi açıklayan birincil faktör olarak yatırımın yerini almıştır ve seviyesinin Solow ve diğer büyüme teorisyenleri tarafından dışsal olarak, yani enflasyon dahil tüm diğer faktörlerden bağımsız olarak belirleneceği varsayılmıştır (Hanif, 2004: 10).

Neoklasik geleneğine bağlı Mundell enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine yoğunlaşmıştır. O, enflasyonun sermaye birikimini teşvik ederek çıktı büyüme oranını kalıcı olarak artırabildiğini, çünkü enflasyona cevap veren hanelerin para dengesinde daha az ve diğer varlıklarda daha fazla tutacağını ileri sürmektedir. Yani ona göre, enflasyon bireylerin parayı diğer varlıklara dönüştürmesine ve bu da daha büyük sermaye yoğunluğuna neden olur. Bu durum ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkiler.

Yine Neoklasik iktisatçı Stockman, Mundell ve Tobin fikrinin aksine enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif ilişki olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre enflasyon oranındaki artış, devletin refah seviyesinde azalmaya sebep olmaktadır. Stockman'ın modelinde para, istikrarlı üretim seviyesi ile enflasyon oranı arasında negatif bir ilişki olduğu için sermayeye bir iltifattır. Ancak o, Mundell ve Tobin'in yerine kullanılan mallardır.

Bu teoride enflasyon ve ekonomik büyüme arasında ilişki bulunmayan taraflar da var. Sidrauski, enflasyon oranındaki artışın, sabit sermaye stoğunu ve ekonomik büyümeyi değiştirmeyeceğini ileri sürmüştür (Mamo, 2012: 17-18).

Bu modele göre; teknolojide meydana gelen ilerlemeler ve beşeri sermayede yapılan yenilikler sonucu enflasyon, ekonomik büyümeye etkide bulunmaktadır. Motley, beşeri sermaye üzerine yapılan yatırımları dışsal olarak kabul etmekte ve enflasyonla bir ilişkisinin söz konusu olmayacağını ileri sürmektedir (Berber, 2004: 5).

Neoklasik geleneğe bağlı Mundell, enflasyon oranında bir yükselme meydana geldiği zaman paralarını nakit şeklinde saklayan bireylerin paralarında bir aşınma meydana gelecektir. Dolayısıyla,bireyler paralarını ellerinde tutmak yerine servetlerinde bir aşınma olmayacak şekilde diğer varlıklara yatıracaktır. Tasarrufta meydana gelen bu yükselme sermaye stokunda da artışa, sermaye stokundaki artış ise ekonomik büyümeye sebep olacaktır.

Mundell'e göre enflasyon, ekonomik büyümeye pozitif anlamda etki etmektedir. Ancak tasarrufta meydana gelen yükselme büyümeye kısa vadede etki yapacaktır. Üretim faktörlerinde azalan marjinal verimliliğin olduğu, üretimin emek ve sermaye girdileri tarafından belirlendiği ve üretimde ölçeğe göre sabit getiri varsayımının söz konusu olduğu bu yaklaşıma göre; büyüme, dışsal bir faktördür ve içsel unsurlar tarafından belirlenememektedir.

Bu modele mensup iktisatçılar, enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki hakkında değişik fikirler öne sürmüşlerdir. Tobin, enflasyon ile üretim seviyesi arasında kalıcı olmayan pozitif bir bağlantı olduğunu ileri sürmüştür. Sidrauski ise enflasyonun üretim seviyesinden herhangi bir şekilde etkilenmediğini iddia etmiştir. Diğer bir ifadeyle, ona göre ekonomik büyüme ile enflasyon arasında nötr bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir Neoklasik iktisatçı olan Stockman'a göre ise, enflasyonda gerçekleşen bir yükselme üretim seviyesinde ve refah düzeyinde bir azalmaya sebep olacaktır (Yeşiloğlu, 2018: 24-25).

Tobin'in portföy mekanizmasına göre enflasyon oranında artış meydana gelirse, paranın getirisinde bir azalma olacaktır. Paranın değerinde bir aşınma olması, ellerindeki parayı nakit olarak tutmak istemeyen bireyleri sermayeye yatırım yapmaya yöneltecektir. Öncekinden daha yüksek bir sermaye birikimi düzeyini gösteren denge durağan durum

dengesini ifade etmektedir. Bu mekanizmaya aslında "Tobin Etkisi" ya da "Mundell-Tobin Etkisi" denilmektedir.

Tobin'e göre, enflasyonun artması, üretim seviyesinde yeni durağan durum seviyesine kadar bir artışa sebep olacaktır. Dolayısıyla enflasyon ile üretim seviyesi arasında kalıcı olmayan bir ilişki bulunmaktadır. Halbuki Solow ve Swan'a göre ise ekonomik büyüme, sadece teknolojide meydana ilerlemeler sonucu gerçekleşir ve enflasyon tarafından etkilenmemektedir.

3.2. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisinin Türkiye Ekonomisi Çerçevesinde Analizi

Türkiye ekonomisinde 1960 ile 1980 yılları arasında ekonomik büyüme ve sanayileşme açısından ithal ikameci politikalar benimsenmiştir. Bu politikalar, genel itibariyle bakıldığında 1960 ile 1970 yılları arasında başarılı olmuş ve enflasyonu çok düşük seviyelerde tutmuştur. Fakat 1970'li yıllara gelindiğinde yapılan devalüasyon, siyasi nedenler ve özellikle de petrol fiyatlarında meydana gelen devamlı artışlar enflasyonun tek haneli sayılardan çift haneli sayılara çıkmasına neden olmuştur. İthal ikameci sanayi için gerekli olan ara ve yatırım malları ithalatı petrol fiyatlarındaki artışa bağlı olarak daha maliyetli olmuştur. Dolayısıyla 1970'li yıllarda meydana gelen enflasyon artışı esasen petrol fiyatlarındaki artışa dayanmaktadır. Bir başka deyişle,1970'li yıllardaki enflasyon dışarıdan ithal edilmiştir diyebiliriz. Yine 1970'li yıllarda kredi hacminde çok yüksek artışlar meydana gelmiştir. Fakat enflasyonda meydana gelen artışlar sanayi yatırımlarının karlılığını azalttığı için, sanayiye diğer sektörlerin aksine daha az kredi sağlanmış ve bu da enflasyonu daha da arttırmıştır. Bu durum uzun vadeli büyüme oranını olumsuz yönde etkilemiştir.

1970'li yıllar süresince ithalatın maliyetinde artışlar meydana gelmiş ve bu artışlar cari işlemler açığının sürdürülemez hale gelmesine sebep olmuştur. Bu nedenle Türkiye ekonomisinde 1978 yılında büyük bir ekonomik kriz yaşanmıştır. İthalatta oluşan tıkanıklıklar özellikle sanayi üretimini olumsuz yönde etkilemiş ve üretimde meydana gelen azalma da enflasyonu hızlı bir şekilde yükseltmiştir. Yapılan devalüasyon ve petrol fiyatlarındaki artışlar, ithalatın pahalanmasına ve sanayi sektöründeki maliyetlerin artmasına neden olmuştur. Tüm bunların sonucunda da enflasyon ciddi şekilde yükselmiş ve bu durum ekonomik büyümeye zarar vermiştir. Dolayısıyla 1970'li yıllarda meydana gelen enflasyon ekonomik büyümeye zarar vermiştir (TCMB, Aralık 1999).

1970 ile 1977 yılları arasındaki dönemde enflasyon oranı 17,2 olarak gerçekleşirken, ekonomik büyüme oranı ise 5,8 olarak meydana gelmiştir. 1978 ile 1980 yılları arasındaki

dönemde ise siyasi ve ekonomik sebeplerden dolayı enflasyon oranı yüzde 72 seviyelerine kadar ulaşmış ve ekonomik büyüme oranı ise eksi 0,5 seviyelerine kadar düşmüştür. 1970-1977 ile 1978-1980 dönemlerini karşılaştırdığımızda yüksek enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiği sonucunu çıkarabiliriz (Tatlıyer, 2017: 175-177).

1978 yılında başlayan kriz 1980 yılına kadar devam etmiştir. 1980'li yıllara gelindiğinde enflasyon oranı üç haneli sayılarda seyretmektedir. Enflasyonda meydana gelen artışlar, dış ticaret açığı ve cari açığı sorunu, petrol fiyatlarına bağlı maliyetlerde artış, yatırımların azalması, ithal ikameci sanayi politikasının sekteye uğraması gibi nedenlerden dolayı oluşan kriz döneminden çıkmak için 24 Ocak 1980 kararları yayınlanmıştır. Dolayısıyla bu kararların amacı; bütçe ve dış ticaret açığını kapatmak, sermaye girişini sağlamak, çok yüksek sevilerindeki enflasyon oranını düşürmek, sanayiyi geliştirmek ve ekonomik büyüme seviyesini arttırmak suretiyle ekonomiye istikrar kazandırmaktadır. Bu kararlara göre fiyat mekanizması tamamen piyasa koşullarına bırakılmalı ve ekonomi uzun vadede serbest piyasa koşulları altında dışa açılmalıdır (Turhan, 2007: 63-73).

Bu kararlarla beraber devlet destekli olan ithal ikameci sanayileşme politikaları terkedilmiş yerine özel sektörün desteklendiği dış ticaretin serbestleştiği sanayi politikalarına geçilmiştir (Akgüç, 1990: 89-93).

24 Ocak Kararlarının uygulanmaya başlanmasıyla 1981-1983 döneminde enflasyon ve ekonomik büyüme açısından önemli gelişmeler yaşanmıştır. İç talebin bastırılması ve petrol fiyatlarının azalmasına bağlı olarak enflasyon oranında düşüş meydana gelmiştir. Yine bu dönemde yüksek oranlarında devalüasyonların yapılması Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü arttırmış ve buna bağlı olarak da büyüme oranlarında bir artış meydana gelmiştir. Fakat 1984 yılından itibaren artan kamu açıkları, hızlı parasal genişleme ve ücret dışındaki maliyet öğelerinde oluşan artışlar gibi nedenlerle enflasyon tekrar yükselme eğilimine girmiştir (TCMB, 1999). Ayrıca; döviz kurunda, para arzında, fiyat düzeylerinde ve iç-dış borçlarda meydana gelen artışlar enflasyonda oluşan yükselmenin nedenleri arasında görülmüştür. Enflasyon oluşan bu artış faiz oranlarında da artışa sebep olmuş ve rekabet gücünü koruyabilmek için hızlı kur ayarlamaları devamlı hale getirilmişti. Faizlerde oluşan artışlar ve yapılan devalüasyon sebebiyle sermaye yatırımlarının maliyetlerinde oluşan artışlar sanayi yatırımlarında önemli ölçüde bir azalmaya sebep olmuştur. Ayrıca bu yatırımların azalmasına neden olan bir diğer unsurlar da sanayiye diğer sektörlere göre daha az kredi verilmesi ve özellikle 1980'lerin ortalarından itibaren yükselen kamu açıklarını finanse etmek için kamu sektörünün finansal piyasalarda yüksek faizle borçlanması neticesinde özel sektörün kullanabileceği kaynakların azalmasıdır.

1981 ile 1986 yılları arasındaki dönemde enflasyon oranı yüksek seviyelerde seyretmesine rağmen ekonomik büyüme oranı da oldukça yüksek düzeylerde olmuştur. Dolayısıyla enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır. 1970 ile 1987 yılları arasındaki dönemde 1978-1980 dönemi hariç tutulursa enflasyon ile ekonomik büyüme arasında önemli bir ilişki olmadığı gözlemlenmektedir.

1989 yılına gelindiğinde enflasyon oldukça yüksek seviyelere çıkmış, ekonomik büyüme oranı ise durma aşamasına gelmiştir. 11 Ağustos 1989 tarihinde, sermaye hareketleri üzerindeki sınırlamaları kaldırmaya ve Türk parasının konvertibilitesini arttırmaya yönelik olan 32 Sayılı Karar Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu dönemde iç talepte bir canlanma ve kamu açıklarında bir artış yaşanmıştır. Fakat sermaye hareketlerinin önündeki engeller kaldırılıp serbest hale getirilmesiyle meydana gelen kısa vadeli sermaye girişleri kamu ve dış ticaret açıklarının finanse edilmesinde önemli bir kolaylık sağlamıştır. Kısa vadeli sermaye girişlerinin meydana gelmesi rezervlerde artışa ve parasal genişlemeye sebep olmuştur. Bu durum enflasyonun daha da artmasına yol açmıştır. Enflasyonu azaltmaya yönelik yapılan politikalar da başarısız olmuştur. Döviz kuru düşük seviyelerde tutulmaya çalışılmış bu durum ara mal, sermaye malı ve tüketim ithalatının ucuzlamasını sağlamıştır. 1981-1988 döneminde sanayiye yönelik, ihracata dayalı ve serbest piyasa koşulları altında dışa açık bir ekonominin uygulanmasıyla rekabet gücünde oluşan artış ithalatta meydana gelen bu ucuzlama sonra azalmaya başlamıştır. Bu durum dış ticaret açığını ve cari işlemler açığını aniden yükseltmiştir. 1993 yılına gelindiğinde dış ticaret açığı ve cari işlemler açığı oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. Döviz kıtlığının yaşanması, dövize olan talebin artması, sermaye çıkışlarının olması ve devalüasyon beklentilerinin yükselmesi gibi nedenlerle yaşanan finansal kriz ekonomik büyüme zarar vermiştir.

Tablo 3.1 :Türkiye'de 1989-1996 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları

Dönemler	Enflasyon(TÜFE)	Büyüme(GSYH)
1989	68,8	1,6
1990	60,6	9,4
1991	71,1	0,3
1992	67,9	6,4
1993	71,4	8,1
1994	125,5	-6,1
1995	76	8
1996	79,8	7,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Yaşanan ekonomik kriz sonrası; enflasyon oranlarını düşürmek, bütçe açıklarını ve dış ticaret açığını kapatmak, büyümeyi ve kalkınmayı geliştirmek ve ekonomide istikrar sağlamak için 5 Nisan 1994 Kararları yayınlanmıştır. Bu kararların uygulanmaya başlanmasıyla birlikte döviz kurları serbest piyasaya bırakılmış ve bu da paranın aşırı değerlenmesine yani Türk parasının dolar karşısında değer kaybetmesine neden olmuştur. Fiyatlarda meydana gelen artışı önlemek amacıyla, KİT ürünlerine yüksek düzeylerde zamlar yapılmış, maaş ve ücretler hemen hemen dondurulmuş ve hanehalkının alım gücü düşülmüştür. Böylece talep ve harcamalar azaltılmıştır. Bu durum ekonomiyi oldukça kötü etkilemiştir (Şahin, 1995: 220-228).

Siyasi ve ciddi ekonomik krizlerin yaşandığı bir ortamda uygulanan 5 Nisan Kararları; bankacılık sektörünün çok zayıf kalması, siyasi iktidarların koalisyon şeklinde oluşması, bütçe ve dış ticaret açıklarının artması gibi nedenlerden dolayı istenen başarıya ulaşamamıştır.

Tablo 3.2 :Türkiye'de 1997-2004 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları

Dönemler	Enflasyon(TÜFE)	Büyüme(GSYH)
1997	99,1	8,3
1998	69,7	3,9
1999	68,8	-6,1
2000	39	6,3
2001	68,5	-9,5
2002	29,7	7,9
2003	18,4	5,9
2004	9,3	9,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2000 yılının Kasım ayına gelindiğinde enflasyon oranlarını düşürmek, ekonomik büyümeyi arttırmak ve ekonomiye istikrar sağlamak için IMF ile yapılan anlaşma doğrultusunda orta vadeli bir program olan Kasım 2000 programı yürürlüğe girmiştir. Fakat bu programda önceki IMF ile yapılan anlaşma sonrası uygulanan programlar gibi başarısız olmuştur. Bunun bazı nedenleri ise yabancı sermaye çıkışlarının artması, bankacılık

sektörünün güçsüz olmasından dolayı bazı bankaların batması, batan bankaların kamuya büyük bir yük bindirmesi ve enflasyon oranının düşürülememesi ve devalüasyon beklentilerinin artmasıdır. Etkisiz olan bu program terkedilip yerine 2001 yılının Şubat ayında yürürlüğe konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı uygulanmaya başlanmıştır.

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının asıl amacı; bütçe ve dış ticaret açığını azaltmak, talebi ve harcamaları kısmak, bankacılık sektörümde önemli reformlar yapmak, enflasyon oranını düşürmek ve ekonomik büyümeyi arttırmaktır. Bu programın uygulanmaya başlanmasıyla birlikte fiyatlarda devamlı bir şekilde düşüşler meydana gelmiştir. 2004 yılıyla beraber ülke tek haneli enflasyon oranını görmeye başlamıştır. Ayrıca bu program sayesinde ekonomik büyümede önemli artışlar yaşanmış ve ekonomik büyüme istikrar kazanmıştır.

2008 yılında ABD'de ortaya çıkan ve 1929 Dünya Bunalımından sonra küresel ölçekli en büyük kriz olan Küresel Mali Kriz tüm dünya ülkelerini etkilediği gibi Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. Bu krizin etkisiyle Türkiye'de üretim azalmış, işsizlik artmıştır. 2007 yılında yüzde 8,39 olan enflasyon oranı 2008 yılında krizin etkisiyle 10,06 seviyesine yükselmiştir. Büyüme oranı ise 2008 yılında yüzde 0,7 seviyesine kadar düşmüştür. Krizin büyümeye asıl etkisi 2009 yılında olmuş ve büyüme oranı eksi yüzde 4,8 olarak gerçekleşmiştir. Tüm bunlara rağmen, kriz tüm dünya ekonomilerinde yıkıcı bir etki yaratırken Türkiye bu Küresel Mali Krizden en az zararla çıkmayı başarmıştır. Dünyadaki birçok bankanın ve iflas ya da zarar ettiği bir dönemde, Türkiye 2001 yılında kurtardığı ve sağlamlaştırdığı bankacılık sektörü sayesinde 2008 Küresel Mali Krizi çok büyük sorunlar yaşamadan atlatmıştır.

Tablo 3.3 :Türkiye'de 2005-2012 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları

Dönemler	Enflasyon(TÜFE)	Büyüme(GSYH)
2005	7,72	7,6
2006	9,65	6
2007	8,39	4,7
2008	10,06	1,1
2009	6,53	-4,7
2010	6,4	8,9
2011	10,45	8,5
2012	6,16	2,2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2016 yılına gelindiğinde 15 Temmuz'da yaşanan darbe girişimi ve sonrasında devletin ve ülkenin bekası için uygulanması gerekli olan olağanüstü hal ile birlikte ekonomik anlamda bazı riskler de ortaya çıkmıştır. Ayrıca Irak ve Suriye'de yaşanan iç savaşlar ve otorite boşluklarının Türkiye'ye olumsuz etkisi olmuştur.

2016 yılında yüzde 8,5 olan enflasyon oranı 2017'de 11,92 seviyesine yükselmiştir. Yine 2017 yılında 2016 yılına bütçe açığı, dış ticaret açığı ve işsizlik oranları artmıştır. Ancak büyüme oranı ise 2016'da yüzde 4,9 olarak gerçekleşirken 2017 yılında yüzde 7,4 seviyesine yükselmiştir. 2018 yılında ise enflasyon yüzde 20,8 seviyesine çıkarken, ekonomik büyüme yüzde 2,3 seviyesine gerilemiştir. 2019 yılına gelindiğinde ise enflasyon oranının yüzde 11,84 seviyesine düştüğünü, ekonomik büyüme oranının ise yüzde 0,5 seviyesine düştüğünü görürüz.

2011 ile 2017 yılları arasındaki döneme baktığımızda 2014 yılını hariç tutarsak enflasyonla ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu dikkati çekmektedir. 2017 ile 2018 yıllarında ise bu ilişki negatif yönde gerçekleşmiştir.

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde başlayan Koronavirüs (Covid-19) Salgını, 2020 yılının Mart ayına gelindiğinde tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu virüsün sağlığa olan olumsuz etkisinin dışında, küresel ekonomiye de eşi benzeri görülmemiş bir şekilde zararı olmuştur. İlk zamanlarda tedavisi ve aşısı bulunamayan bu virüsün yayılmasının engellenmesi için gerekli önlemler alınmıştır. İnsanlar arasındaki etkileşimin azaltılması için özellikle sokağa çıkma yasaklarının uygulanması, birçok üretim ve tüketim yerlerinin kapatılması gibi nedenlerden dolayı birçok sektörün faaliyeti azalmış ve hatta durma noktasına gelmiştir. Dolayısıyla bu salgın tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik büyümeyi ciddi bir şekilde etkilemiştir. Aynı zamanda bu salgın döneminde enflasyonda maliyet ve talep kaynaklı artışlar meydana gelmiş, fakat başta ham petrol ve metal olmak üzere uluslararası emtia fiyatlarında meydana gelen azalmalar, enflasyona olumlu yönde etki etmiştir. 2018-2020 yılları arasındaki döneme bakıldığında da enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu göze çarpmıştır.

Tablo 3.4 :Türkiye'de 2013-2020 Yılları Arasındaki Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Oranları

Dönemler	Enflasyon(TÜFE)	Büyüme(GSYH)
2013	7,4	4
2014	8,17	2,9
2015	8,81	4
2016	8,53	2,9
2017	11,92	7,4
2018	20,3	2,6
2019	11,84	0,9
2020	14,6	1,8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

3.3. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Yapılan Çalışmalar

3.3.1. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Dünyada Yapılan Çalışmalar

Enflasyon, mal ve hizmetlerin genel fiyat seviyelerinin zaman içinde devamlı artması ya da diğer bir deyişle, çok az malın çok fazla paraya satılması şeklinde tanımlanabilir. Enflasyon dönemlerinde paranın alım gücünde sürekli bir düşüş yaşanmaktadır. Enflasyon ve ekonomik büyüme üzerine yapılan çalışmalar Klasiklerden modern teorilere kadar devam etmiştir. Günümüzde de enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Merkez bankaları para politikalarıyla düşük enflasyon oranını ve yüksek ekonomik büyümeyi sürdürmeyi amaçlamaktadır. Enflasyonun çok büyük olması ekonomik büyümeyi büyük ölçüde etkilemektedir. Fakat ılımlı enflasyonun da uzun vadede üretim artışını etkileyebileceğine dair bazı kanıtlar vardır. Aiyagarı, enflasyonu sıfıra düşürmenin bir yararı olmadığını belirtmiştir (Akınsola, Odhiambo, 2017: 43-45).

Enflasyonla ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine geçmişten günümüze kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Fakat ekonomistler bu konu üzerinde ortak bir kanıya varamamıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte fiyatlar genel düzeyinde ciddi düzeyde artışlar yaşanmış ve yaşanan yüksek enflasyon vakaları ekonomistleri özellikle enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine yoğun bir şekilde durmalarına sebep olmuştur. Bu dönemden 1970'li yıllara kadar özellikle gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde etkili olan Keynesyen politikaları sonucunda toplam talep artmış ve buna bağlı olarak da üretim seviyesi ile enflasyon düzeyine artışlar yaşanmıştır. Dolayısıyla bu dönemler arasında

enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu ve enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu bir şekilde etkilediği fikri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bundan dolayı enflasyon bir problem olarak görülmemiştir.

1970'li yıllardan sonra ise, önceki dönemde ileri sürülen enflasyonla ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki olduğu tezi çökmüştür. Çünkü 1970'lerde birçok ülkede enflasyon oranları yüksek düzeyde seyrederken, büyüme oranları azalan bir trend izlemiştir. 1980'li yıllardan günümüze kadar yapılan çalışmalar sonucunda enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif ilişki olduğu yönünde fikirlerde artış yaşanmıştır (Yapraklı, 2007: 287- 288).

Tun Wai (1959), 1938 ile 1954 yılları arasındaki zaman dilimini baz alarak gelişmekte olan 31 ülkedeki enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi üzerine araştırma yapmıştır. Wai, yaptığı bu araştırmayla enflasyonun yüzde 13 seviyesinin altında seyretmesinin ekonomik büyümeye olumlu anlamda etki yaptığı neticesine varmıştır.

Thirlwall ve Barton (1971), 1958-1967 dönem verilerini baz alarak 51 ülke ve refah düzeyi yüksek olan 17 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini yatay kesit analizini kullanarak araştırmışlardır. Bu araştırma sonucunda 51 ülke için yapılan analizde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı, aksine refah düzeyi yüksek olan 17 ülkede ise bu iki değişken arasında istatiksel açıdan anlamlı ve olumlu bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir.

Lucas (1973), 1953 ile 1967 yılları arasındaki dönemi temel alarak 18 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelediği çalışmasında en küçük kareler formülünü kullanmıştır. Bu çalışmaya göre enflasyonun düşük seviyelerde seyrettiği ülkelerde enflasyon, ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkiler. Enflasyon seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde ise enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki negatif yönlüdür.

Fry (1981), 1970 ile 1980 yılları arasındaki zaman dilimini kapsayan dönemi en küçük kareler formülünü kullanarak pasifik ülkelerini incelediği araştırmada enflasyonun ekonomik büyümeyi uzun vadede negatif şekilde etkilediği sonucuna varmıştır.

Edward (1983), 1954 ile 1974 yılları arasındaki dönemi baz alarak ve EKK analizini kullanarak 5 Latin Amerika ülkesinde enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin hangi yönde olduğunu incelemiş ve Brezilya ile Şili'de enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini öne sürmüştür.

Fischer (1983), hem 1961-1973 hem de 1973-1981 dönemlerini kapsayan çalışmasında, gelişmiş ve gelişmekte olan 53 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini analiz etmiş ve bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır.

Kurmendi ve Meguire (1985), 1950-1977 dönem aralığını temel alarak ve yatay kesit formülünden faydalanarak, gelişmiş ve gelişmekte olan 47 ülkeyi enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisi konusu üzerine analiz etmişlerdir. Onların bu analizine göre, enflasyon oranı yüzde 1 oranında artarsa, ekonomik büyüme yüzde 0,57 oranında azalır. Dolayısıyla enflasyon ekonomik büyümeye olumsuz yönde etki yapmaktadır.

Barro (1991),1960-1985 yılları arasındaki zaman dilimini temel alarak ve yatay kesit modelini kullanarak 98 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Yaptığı bu analiz sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiği tezine ulaşmıştır.

Fischer (1993), yatay kesit ve panel veri analizini kullanarak 93 ülkede enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin ne yönde olduğunu incelemiştir. Yaptığı bu incelemede bu iki değişken arasında negatif bir bağlantı olduğunu tespit etmiştir. O, enflasyonda yüzde 10 seviyelerinde meydana gelen bir yükselişin ekonomik büyümede yüzde 0,4 seviyesinde bir düşüşe sebep olacağını iddia etmektedir.

Gomme (1993), 1949 ile 1989 yılları arasındaki zaman aralığını baz alarak 82 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelediği analizinde, 20 ülke hariç kalan diğer ülkelerde enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz anlamda etkilediği kanısına varmıştır.

Motley (1994), yaptığı araştırma sonucunda enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir bağlantının olduğu kanısına varmıştır.

Sarel (1995), 1970 ile 1990 yılları arasındaki dönemi baz alarak gelişmiş ve gelişmekte olan 87 ülkedeki enflasyonun ekonomik büyümeyi ne yönde etkilediğini analiz etmiştir. Bu analize göre, enflasyon oranı yüzde 8'in üzerinde seyrederse enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki söz konusu olacaktır. Fakat enflasyon oranı yüzde 8'in altında seyrederse enflasyon ile ekonomik büyüme arasında olumlu bir ilişki söz konusu olacaktır.

Charl, Jones ve Manuelli (1996), 1960 ile 1987 yılları arasındaki dönemi kapsayan analizlerinde en küçük kareler yöntemini kullanarak Amerika Birleşik Devletleri ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişler ve bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu kanısına varmışlardır.

Judson ve Orphanides (1996), 1959 ile 1992 yılları arasındaki verilerden yararlanarak ve yatay kesit modelini kullanarak 142 ülkedeki enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisini analiz etmişlerdir. Bu analiz neticesinde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir bağlantı meydana geldiğini iddia etmişlerdir.

Charl ve diğerleri (1996), 1960-1987 dönemindeki verileri baz alarak ABD ekonomisini analiz etmişler ve enflasyon oranının ekonomik büyümeye uzun vadede zarar vereceğini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre enflasyon oranında meydana gelen yüzde 10 seviyesinde bir artış, ekonomik büyümeyi yüzde 0,5 seviyesinde azaltacaktır.

De Gregorio (1996), 1950 ile 1985 yılları arasındaki zaman dilimini baz alarak ve panel veri analizini kullanarak Latin Amerika ülkelerindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasındaki negatif bir bağlantı olduğunu öne sürmüştür.

Romer (1996), 1884-1994 dönemindeki verileri (1942-1951 dahil değil) dikkate alarak ABD ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. Yaptığı bu incelemede enflasyon oranında yüzde 0,10 düzeyinde bir artışın ekonomik büyümeyi yüzde 1 oranında arttıracağını ileri sürmüştür.

Feldstein (1996), 1970-1994 dönemindeki verilerini dikkate alarak ABD'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında pozitif bir bağlantı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ghosh ve Knöbl (1997), enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ne tür bir bağlantı olduğu konusunda araştırmalar yapmışlardır. Onlara göre enflasyon oranı yüzde 10'un altındayken enflasyon ile ekonomik büyüme arasında dikkate değer bir bağlantı söz konusu değildir. Fakat bu oran yüzde 10'un üzerine çıktığında bu iki değişken arasında negatif bir ilişki meydana gelecektir.

Ghosh ve Philips (1998), 1960 ile 1996 yılları arasındaki dönemi baz alarak IMF üyesi olan 145 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkisini incelemişlerdir. Yaptıkları bu inceleme doğrultusunda enflasyonun ekonomik büyümeyi etkilediği eşik değerinin yüzde 2,5 olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Dotsey ve Satre (1997), kesit veri analizini kullanarak enflasyon ile ekonomik büyüme arasında uzun vadede nasıl bir ilişki olduğunu incelemişlerdir. Bu analize göre gelişmiş ülkeler için yüzde 10 seviyesini, az gelişmiş ülkeler için ise yüzde 60 seviyesini aşan enflasyon oranı ekonomik büyümeyi negatif anlamda etkileyecektir.

Andres ve Hermanda (1997), OECD ülkelerindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişler ve bu iki değişken arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Ma ve Gronlic (1998), 1955 ile 1997 yılları arasındaki senelik verileri ve 1977: 1 -1997: 3 zaman dilimi için ise üçer aylık verileri kullanarak enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki

ilişkiyi incelenmişlerdir. Bunun sonucunda da bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin var olduğunu iddia etmişlerdir.

Ambler ve Carnia (1998), enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz anlamda etkilediğini belirlemişlerdir.

Frenkel ve Mehrez (1998), 1960-1992 dönemini temel alarak yüzde 100'ün üzerinde bir enflasyon oranına sahip olan gelişmekte olan ülkelerde ve yüzde 10 ile yüzde 30 arasında değişen enflasyon oranına sahip gelişmiş ülkelerde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nasıl bir ilişki olduğu konusu üzerine yoğunlaşmışlardır. Bunun neticesinde de enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiğini ifade etmişlerdir.

Bruno ve Easterly (1998), 1961 ile 1994 yılları arasındaki dönemi temel alarak 31 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yaptıkları analizde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişkinin olduğu kanısına varmışlardır.

Gylfasson (1998), 160 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1985-1994 yılları arasındaki verileri kullanarak ve yatay kesit analizinden yararlanarak incelemiştir. Yaptığı bu analiz sonucunda enflasyon oranlarında meydana gelen artışların ekonomik büyümeyi negatif anlamda etkilediği kanısına varmıştır.

Gilman ve diğerleri (1999), 1951-1997 dönemini baz alarak 24 OECD ülkesini analiz etmişlerdir ve yaptıkları bu analizde enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz anlamda etkilediğini belirlemişlerdir.

Nell (2000), 1960 yılından 1999 yılına kadarki dönemi kapsayan araştırmasında zaman serisi analizini kullanarak Güney Afrika ekonomisini incelemiş ve enflasyon oranının tek hanelerde seyrettiği düzeylerde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Burdekin ve diğerleri (2000), 1961-1992 dönemini kapsayan zaman dilimindeki verileri kullanarak ve zaman serisi analizinden yararlanarak gelişmiş ve gelişmekte olan toplam 72 ülkeyi enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisi yönünden analiz etmişlerdir. Bu analiz neticesinde enflasyon oranları ile ekonomik büyüme arasında negatif bir bağlantı olduğu ve enflasyon oranlarında meydana gelen artışların ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini bulmuşlardır.

Mboweni (2000), Güney Afrika'da enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ne yönde olduğunu analiz etmiştir. O, enflasyon oranlarında meydana gelen artışın ekonomik büyümede azalma meydana getireceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla yüksek enflasyon oranı ekonomik büyümeye zarar vermektedir.

Ericsson ve diğerleri (2000), 1960-1989 dönemindeki verileri kullanarak G-7 ülkelerindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ne yönde olduğunu analiz etmişlerdir. Yaptıkları inceleme doğrultusunda enflasyonun ekonomik büyümeyi kısa vadede olumsuz yönde etkilendiğini, uzun vadede ise enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını iddia etmişlerdir.

Gylfasson ve Herbetsson (2001), 1960 ile 1992 yılları arasındaki verilerden faydalanarak ve panel veri modelini kullanarak 170 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yaptıkları bu çalışmaya göre, enflasyon ile ekonomik büyüme arasında istatistiksel ve ekonomik açıdan anlamlı ve güçlü bir ilişki vardır. Onlara göre, enflasyon yüzde 5'ten yüzde 50'ye doğru yükselirse kişi başı GSYH'de yüzde 0,6 ile 1,3 arasında bir azalma meydana gelecektir. Dolayısıyla yüksek enflasyon oranları ekonomik büyümeye zarar verir, yani iki değişken arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

Mallik ve Chowdbury (2001), 1957 ile 1997 yılları arasındaki zaman dilimini kapsayan dönemi baz alarak Pakistan'ı, 1966 ile 1997 yılları arasındaki dönemi temel alarak Srilanka'yı ve 1974 ile 1997 arasındaki dönem aralığını baz alarak da Bangladeş'i analiz etmişlerdir. Yaptıkları bu analiz sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu anlamda etkilediğini ileri sürmüşlerdir.

Khan ve Senhadji (2001), 1960 ile 1998 yılları arasındaki zaman dilimini temel alarak ve gelişmiş-gelişmekte olan ülkeleri farklı kategorilere ayırarak 140 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ne yönde olacağını analiz etmişlerdir. Bu çalışmaya göre, sanayi ülke ekonomilerinde enflasyonun ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemesi için enflasyon oranının yüzde 1 ile yüzde 3 arasında; gelişmiş ülke ekonomilerinde ise bu aralık yüzde 11 ile yüzde 12 olmalıdır. Fakat her ülkenin kendine has özellikleri olduğu için bu oranlar her ülke ekonomisi için farklılık göstermektedir. Dolayısıyla sağlıklı sonuçlar elde etmek için her ülke için birbirinden bağımsız şekilde analiz yapılmalıdır.

Black ve diğerleri (2001), 1963 ile 1989 ve 1983 ile 1994 yılları arasındaki zaman dilimlerini baz alarak ABD ülke ekonomisini iki dönem şeklinde incelemişlerdir. Yaptıkları bu analiz neticesinde enflasyonun düşük seviyelerde seyrettiği dönemlerde ekonomik büyümenin pozitif yönde olduğu, enflasyonun yüksek düzeylerde olduğu dönemlerde ise ekonomik büyümenin negatif yönde etkilendiği sonucuna varmışlardır. Fakat ABD gelişmiş bir ülke olduğu için düşük enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği kanısına gelişmekte olan ülkelerin analiz edilmesi sonucu ulaşılmıştır.

Faria ve Carneiero (2001), 1980-1995 dönemini baz alarak Brezilya'yı incelemişler ve yaptıkları bu analizde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında kısa vadede ters yönlü bir ilişkinin meydana geldiği kanısına ulaşmıştır.

Rousseau ve Wachtel (2002), 1960 ile 1995 yılları arasındaki verileri kullanarak 84 ülkedeki enflasyon oranının ekonomik büyümeyi ne yönde etkileyeceği konusu üzerine durmuşlardır. Yaptıkları analiz doğrultusunda, yüzde 6 ile yüzde 8 seviyesinde seyreden enflasyonun ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği ileri sürmüşlerdir.

Andres ve diğerleri (2002), 1961 ile 1993 yılları zaman dilimini kapsayan dönemdeki verileri kullanarak ve zaman serisi ile yatay kesit analizlerinden faydalanarak 21 OECD ülkesinin enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisinin hangi yönde olduğunu analiz etmişlerdir. Bunun neticesinde de enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği kanısına varmışlardır.

Li ve Zou (2002), 1950-1992 dönemindeki verileri kullanarak ve yatay kesit panel veri analizinden faydalanarak birçok ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki bağlantının ne yönde olduğunu araştırmışlardır. Yaptıkları analiz sonucunda bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Arai, Kinwall ve Thoursic (2002), 1965 yılından 1995 yılına kadarki zaman aralığını kapsayan dönemi baz alarak 115 ülkeyi dinamik panel veri yöntemiyle incelemiş ve enflasyonun ekonomik büyümeye herhangi bir şekilde etki etmeyeceği kanısına varmıştır. Yani enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nötr bir ilişki söz konusudur.

Chowdhury (2002), 1950 ile 1997 yılları arasındaki zaman dilimini temel alarak Endonezya ekonomisini araştırmış ve enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki yarattığı neticesine varmıştır. Chowdhury'e göre enflasyon oranı yüzde 8 ile yüzde 15 arasında seyrederken enflasyonun ekonomik büyümeye herhangi bir şekilde etkisi olmayacaktır. Fakat enflasyon oranlarının yüzde 40'ın üzerinde seyretmesi halinde bu iki değişken arasında negatif ilişki olacaktır.

Caporin ve Di (2002), 1979 ile 1997 yılları arasındaki dönemi baz alarak 227 ülkeyi inceledikleri çalışmada, enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Arai ve diğerleri (2002), 1960-1995 yılları arasındaki dönem verilerini kullanarak 115 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Petrol fiyatlarının enflasyonu yükselttiğini, enflasyonda meydana gelen artışların ise ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmüşlerdir.

Gilman ve diğerleri (2002), 1961-1997 dönemindeki verileri kullanarak ve panel veri analizinden yararlanarak OECD ve APEC ülkelerindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki bağlantının ne yönde olduğu konusu üzerine durmuşlardır. Onlara göre enflasyon

oranı normal ya da yüksek seviyedeyse; enflasyon ekonomik büyümeye olumlu yönde etki yapacaktır.

Klump (2003), yatay kesit ve zaman serilerini kullanarak birçok gelişmiş ülkeyi incelediği analizinde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü ilişki olduğunu saptamıştır.

Valdovinos (2003), 1970 ile 2000 yılları arasındaki verileri kullanarak ve regresyon yöntemi ile Baxter-King filtresinden faydalanarak 8 Latin Amerika ülkesini incelemiş ve uzun dönemde enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir bağlantı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Heylen ve diğerleri (2004), 1975-2000 dönemini kapsayan verileri dikkate alarak 86 ülkedeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişler ve yüksek enflasyon oranının ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini öne sürmüşlerdir.

Gokal ve Hanif (2004), 1970 ile 2003 yılları arasındaki dönemi ele almış ve yatay kesit yöntemini kullanarak Fiji ekonomisini incelemişlerdir. Bunun sonucunda da enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu kanısına varmışlardır.

Burdekin ve diğerleri (2004), 1965 ile 1992 dönem aralığını içeren çalışmalarında, gelişmiş ve gelişmekte olan 72 ülkenin enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemişlerdir. Onların yaptıkları analize göre, enflasyon oranının tek haneli rakamların üzerine çıkması ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyecektir.

Ahmad ve Mortaza (2005), 1980 ile 2005 yılları arasındaki dönemi ele almışlar ve eş bütünleşme analizi ile hata düzeltme yöntemini kullanarak Bangladeş'i incelemişlerdir. Bu incelemenin sonucunda da enflasyonun ekonomik büyümeyi uzun vadede negatif anlamda etkilediğini ifade etmişlerdir.

Mubarik (2005), 1973 ile 2000 yılları arasındaki dönemi ele alarak Pakistan ekonomisini incelemiş ve bu incelemeyi yaparken de regresyon ile nedensellik testlerinden faydalanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda da enflasyonun yüzde 9'un üzerinde seyretmesi durumunda enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönde bir ilişkinin olacağını öne sürmüştür.

Artan (2006), 1977 ile 2001 yılları arasındaki dönem verilerini kullanarak ve panel veri yöntemini kullanarak gelişmiş olan ülke ile gelişmekte olan 40 ülke ekonomisini analiz etmiş ve bunun sonucunda da bu iki değişken arasında negatif bir ilişkinin olduğunu iddia etmiştir.

Guerrero (2006), 1949 ile 2002 yılları arasındaki dönemi temel alarak, geçmişte hiperenflasyonu deneyimlemiş 127 ülke ekonomisini incelemiştir. Ona göre, daha önceki

dönemlerde hiperenflasyonu yaşamış ülkelerde sonraki dönemlerde enflasyon oranları daha düşük düzeylerde seyretmektedir ve bu düşük enflasyon oranları daha yüksek ekonomik büyüme oranlarına sebep olmaktadır.

Grier ve Grier (2006), 1971 ile 2001 yılları arasındaki dönemi kapsayan analizlerinde aylık verilerden yararlanarak Meksika ekonomisini incelemişlerdir. Enflasyonda meydana gelen belirsizliklerin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ileri süren bu iktisatçılara göre, yüksek enflasyon oranları ekonomik büyümeyi negatif anlamda etkilemektedir.

Wilson (2006), 1957 ile 2002 yılları arasındaki dönemi baz alarak Japon ekonomisini incelediği çalışmasında enflasyonda meydana gelen belirsizliğin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmüştür. O, analizinde enflasyon oranlarında ortaya çıkan artışların ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna varmıştır.

Pollin ve Zhu (2006), düşük ve orta gelire sahip 80 ülke ekonomisini 1961 ile 2000 yılları arasındaki dönemi temel alarak inceledikleri çalışmalarında, enflasyon oranının yüzde 15 ile yüzde 18 seviyelerinde seyretmesinin GSYİH üzerinde olumlu bir etki yaratacağı sonucuna ulaşmışlardır. Yani enflasyon oranının yüzde 10 düzeyinin biraz üzerinde seyretmesi ekonomik büyümenin yüksek seviyede olmasına sebep olmaktadır.

Vaona ve Schiavo (2007), gelişmiş ve gelişmekte olan 167 ülke ekonomisini 1960 ile 1999 yılları arasındaki dönemi baz alarak incelemişlerdir. Onların bu analizlerine göre, gelişmiş ülkeler için yüzde 12 oranındaki enflasyon oranı eşik kabul edilmelidir. Onlara göre yüzde 12 oranının altında meydana gelecek enflasyon, ekonomik büyüme üzerinde herhangi bir etki yaratmayacaktır. Fakat bu seviyenin üzerine çıkacak olan enflasyon ekonomik büyümeye zarar verecektir. Gelişmekte olan ülkelerde ise herhangi bir eşik seviyesi söz konusu değildir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde belirsizlik vardır.

Omar ve Kan (2010), 6 sanayileşmiş ülkeyi 1972 ile 2005 yılları arasındaki dönemi baz alarak incelemişlerdir. Yaptıkları bu analiz sonucu enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu kanısına varmışlardır.

Lopez-Vilbaviccio ve Mignon (2011), 1961 ile 2007 yılları arasındaki dönemi baz alarak 44 ülke ekonomisini inceledikleri araştırmada enflasyon ile ekonomik büyüme arasında doğrusal bir bağlantının söz konusu olmadığı sonucuna varmışlardır. Onlar; gelişmiş ülkeler için yüzde 17,5, gelişmekte olan ülkeler için ise yüzde 2,7 oranlarını eşik olarak kabul etmişlerdir. Onlara göre bu eşiklerin altında enflasyon ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilerken, bu eşiğin üzerinde meydana gelen bir enflasyon ekonomik büyümeyi olumsuz anlamda etkilemektedir.

Bittencourt (2012), 1980'ler ve 1990'larda hiperenflasyon yaşayan 4 Latin Amerika ülkesinde, 1970 ile 2007 yılları arasındaki dönemini baz alarak ve panel regresyon analizinden yararlanarak incelemiş ve enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu kanısına varmıştır.

Vinayagathasan (2013), 32 Asya ülke ekonomisini, 1980 ile 2009 yılları arasındaki dönemi baz alarak incelemiştir. Ona göre analiz edilen ülkelerde eşik değer yüzde 5,43 olarak kabul edilmelidir. Bu oranın altında meydana gelecek enflasyon, ekonomiyi herhangi bir şekilde etkilemezken; bu oranın üzerinde meydana gelen enflasyon ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Eggoh ve Khan (2014), 102 ülkeyi analiz ettikleri çalışmalarında enflasyon ile ekonomik büyüme arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğu kanısına varmışlardır. Onlara göre enflasyon oranı artarsa ekonomik büyüme azalır. Aksine enflasyon oranı düşerse ekonomik büyüme oranında yükselme meydana gelir.

Mahmoud (2015), Moritanya'da enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nasıl bir ilişkinin olduğu tespit etmek için 1990 ile 2013 yılları arasındaki verileri kullanarak ve En Küçük Kareler yönteminden faydalanarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma sonucunda enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

3.3.2. Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki Türkiye açısından da önemli bir konudur. Dünya üzerinde olduğu gibi Türkiye'de de bu konu üzerine çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu analizler neticesinde, çoğu iktisatçı enflasyon ile ekonomik büyüme arasında bir bağlantının söz konusu olduğu ve bu bağlantının da negatif yönlü olduğu sonucuna varmıştır.

Aşırım (1995), 1968-1994 dönemi verilerinden yararlanarak Türkiye ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini araştırmış ve bu araştırma sonucuna dayanarak bu iki değişken arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ileri sürmüştür.

Ulusoy ve Küçükkale (1996), 1965-1994 dönemini baz alarak ve Granger nedensellik testini kullanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Bu analiz neticesinde enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Kirmanoğlu (2001), 1964-2000 dönemini baz alarak yaptığı analizde Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi etkilediği eşik değeri yüzde 13 olarak belirlemiştir.

Yılmaz, Akçay ve Alper (2002), 1970 ile 2000 yılları arasındaki dönemi baz alarak Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi hangi yönde etkilediği konusunu analiz etmişlerdir. Onlara göre enflasyon oranı yüzde 40 seviyesinden yüzde 20 seviyesine düşmesi sonucunda, ekonomik büyüme yüzde 1,8'te yüzde 2,8'e yükselecektir. Dolayısıyla enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki söz konusudur.

Çetintaş (2003), 1970-1996 dönemindeki verileri kullanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ona göre, enflasyonda meydana gelen uzun vadeli yüzde 10'luk bir yükseliş, kişi başına reel GSYH'de yüzde 0,6 oranında bir düşüşe sebep olmaktadır. Dolayısıyla, enflasyon ekonomik büyümeyi uzun vadede negatif yönde etkilemektedir.

Sarı (2003), 1987 ile 2000 yılları arasındaki dönemi kapsayan verileri ve Granger nedensellik testini kullanarak Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi ne yönde etkilediği konusunu incelemiştir. Yaptığı bu inceleme doğrultusunda bu iki değişken arasında pozitif bir ilişkinin olduğu kanısına varmıştır.

Çakmak ve Değer (2003), 1970 ile 2000 yılları arasındaki dönem verilerinden yararlanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemişler ve enflasyonda meydana gelen istikrarsızlığın ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkisinin nispi olarak azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Karaca (2003), 1987 ile 2002 yılları arasındaki dönemi kapsayan verileri üçer aylık şeklinde dikkate alarak ve birim kök testi ile Granger nedensellik analizini kullanarak enflasyon ile ekonomik büyümenin Türkiye'de nasıl bir ilişkiye sahip olduğunu araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda enflasyon oranında yüzde 1 seviyesinde bir artış olmasının ekonomik büyümeyi yüzde 0,37 oranında düşüreceğini belirlemiştir. Dolayısıyla yüksek enflasyon ekonomi büyümeye zarar vermektedir. Yani bu iki değişken arasında negatif bir ilişki vardır.

Berber ve Artan (2004), 1987-2003 dönemini baz alarak Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi hangi yönde etkileyeceği konusunu incelemişlerdir. Bu inceleme sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Onlar, enflasyonda yüzde 10 oranında meydana gelen bir yükselmenin ekonomik büyümeyi yüzde 1,9 oranında azaltacağını ileri sürmektedir.

Terzi (2004), 1924 ile 2002 yılları arasındaki zaman dilimi baz alarak ve Granger nedensellik testini kullanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisi araştırmıştır. Yaptığı araştırmaya dayanarak bu iki değişken arasında ters yönlü bir bağlantı olduğunu iddia etmiştir.

Çetin (2004), 1985:1 ile 2003:11 arasındaki zaman dilimini baz alarak kullandığı veriler ile Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğunu ifade etmiştir.

Keşkek ve Özhan (2004), 1950-2002 dönem verilerini dikkate alarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu araştırma neticesinde enflasyon oranlarında yüzde 10 seviyesinde meydana gelen bir artışın ekonomik büyümede yüzde 1,6 ile yüzde 2,3 oranında bir azalma meydana getireceğini iddia etmişlerdir. Dolayısıyla enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusudur.

Terzi ve Oltulular (2004), 1923-2003 dönemindeki verileri kullanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bunun sonucunda da bu iki değişken arasında negatif bir bağlantının olduğunu iddia etmişlerdir.

Işık ve Alagöz (2005), 1985-2005 dönemindeki verileri kullanarak Türkiye'deki kamu harcamaları ile ekonomik büyümeye ilişkisini Wagner Yasası kapsamında analiz etmişlerdir. Bu analizlerde Johansen eş bütünleşme analizini ve Granger nedensellik testini kullanmışlardır. Yaptıkları bu analiz doğrultusunda ekonomik büyüme ile kamu harcamaları arasında olumlu anlamda bir bağlantının olduğu ekonomik büyümeden kamu harcamalarına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Artan (2006), 1987: 1-2003: 3 dönemindeki verileri baz alarak Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi ne yönde etkilediği konusunu incelemiştir. Bu inceleme doğrultusunda enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu sonucuna varmıştır.

Kaya ve Yılmaz (2006), 1983-2001 dönemine ait verileri kullanarak ve panel veri, eş bütünleşme ve nedensellik testlerinden yararlanarak Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu incelemeyi Türkiye'nin 7 bölgesini dikkate alarak yapmışlardır. Yaptıkları bu analiz doğrultusunda, Marmara Bölgesi hariç diğer bölgeler için bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Terzi ve Oltulular (2006), 1976 ile 2003 yılları arasındaki dönem verilerini dikkate alarak ve en küçük kareler yöntemini kullanarak Türkiye ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Yapılan bu inceleme doğrultusunda bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu kanısına varılmıştır.

Yapraklı (2007), 1987 ile 2007 yılları arasındaki dönemi baz alarak ve üçer aylık verileri kullanarak yaptığı incelemede enflasyonla ekonomik büyüme arasında tek taraflı bir nedensellik ilişkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Turhan (2007), 1988 ile 2005 yılları arasındaki verileri üçer aylık şeklinde kullanarak ve Granger nedensellik testinden yararlanarak enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki bağlantının ne yönde olduğunu araştırmış ve tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu kanısına varmıştır.

Türkekul (2007), Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. Bunun neticesinde de bu iki değişken arasında negatif anlamda ve tek yönlü bir nedensellik ilişki olduğunu iddia etmiştir.

Artan (2008), Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi zaman serisi analizlerini kullanarak incelemiş ve bunun sonucunda da enflasyonun ekonomik büyümeye zarar verdiğini öne sürmüştür.

Taban (2008), 1970 ile 2007 yılları arasındaki dönemi baz alarak kullandığı veriler neticesinde enflasyonun ekonomik büyümeyi hem kısa vadede hem de uzun vadede olumsuz anlamda etkilediğini ileri sürmüştür.

Saraç (2009), 1988:1 ile 2007:4 yılları arasındaki verilerden faydalanarak eş bütünleşme yaklaşımı ile yaptığı incelemede enflasyon oranlarını hem TÜFE ile hem de TEFE ile hesaplamış ve bu hesaplamaya dayanarak enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Yaptığı bu analizde TÜFE ile hesapladığı enflasyon oranlarının ekonomik büyümeyi hem kısa vadede hem de uzun vadede etkilediğini ve bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğunu ileri sürmüştür. Fakat TEFE ile hesapladığı enflasyon oranlarının ise ekonomik büyümeyi sadece kısa vadede etkilediğini iddia etmiştir. Ona göre enflasyon ile ekonomik büyüme arasında sadece kısa vadede ilişki söz konusudur ve bu ilişki negatif yönlüdür.

Adak (2010), 1972-2006 dönem verilerini kullanarak Türkiye'de bütçe açıkları ile ekonomik büyüme arasında ne tür bir ilişkinin olduğu üzerine çalışma yapmıştır. Bu çalışma neticesinde bütçe açıklarının ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Karaçor, Özer ve Saraç (2011), Türkiye'de enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları analiz etmişler ve bu çalışmaları 3 kategoriye ayırmışlardır. Yaptıkları bu ayrım neticesinde, 3 araştırmanın enflasyon ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkiye ulastığını, 21 araştırmanın bu iki değişken arasında negatif bir ilişki bulduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca 16 araştırmanın da enflasyonun ekonomik büyümeyi belli bir eşik değerde etkilediği sonucuna ulaştığını ifade etmişlerdir.

Emsen, Turan ve Aksu (2012), Türkiye'de enflasyonun ekonomik büyümeyi hangi yönde etkilediği konusunu Cobb-Douglas tipi büyüme eşitliğinden hareketle sınır testinde yararlanarak analiz etmişlerdir. Yapılan analiz neticesinde, enflasyonun ekonomik büyümeyi

kısa vadede negatif yönde etkilediğini ileri sürmüşlerdir. Bu etki bir dönem gecikmeli olarak pozitif etkiye dönüşmektedir. Dolayısıyla net etki birbirini götürecek yansızlığa neden olmaktadır. Bu durum uzun dönemde de geçerlidir.

Ortatepe (2013), 1960 ile 2012 yılları arasındaki zaman dilimini baz alarak kullandığı yıllık veriler ile regresyon analizinde faydalanmış ve ekonomik büyüme ile enflasyon arasında ters yönlü ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır.

Çiftçi (2015), Türkiye ekonomisinin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkini, 1980-2014 dönemindeki verileri kullanarak test etmiş ve enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yaptığı analiz sonucuna göre, enflasyonda meydana gelebilecek %1'lik bir artış, ekonomik büyümeyi %0,6 oranında azaltır.

Özpençe (2016), Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 2003:1 ile 2015:4 arasındaki dönemi baz alarak incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda Granger nedensellik analizinden yararlanmış ve yaptığı analiz sonucunda ekonomik büyümeden enflasyona doğru tek yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

Korkmaz (2017), 1998-2015 dönemindeki çeyreklik verileri kullanarak Türkiye ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Bu amaç doğrultusunda regresyon analizini kullanmış ve kısa dönemde GSYİH'da meydana gelecek artışların enflasyon üzerinde bir etkisinin olmadığı, uzun dönemde ise GSYİH'nın TÜFE üzerinde negatif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Topçu (2017), Türkiye'nin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisini 2006:1- 2017:2 dönemini içeren verilerle incelemiştir. Çalışmasında Eşbütünleşme testinden ve Granger nedensellik yönteminden faydalanmıştır. Yaptığı analiz sonucunda bu iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkinin olmadığı ve ekonomik büyümeden enflasyona doğru tek yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Güven ve Ayvaz (2018), Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme ilişkisini zaman serisi analizi ile 1990-2017 dönemine ait yıllık verileri kullanarak incelemiştir. Granger nedensellik analizi ile regresyon analizini kullanarak yaptığı bu çalışmada enflasyonun ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir.

Toker ve Gürel (2019), Türkiye'deki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla, 1980-2016 dönemini incelenmiştir. Bu bağlamda ARDL Eşbütünleşme ve Toda-Yamamoto nedensellik analizlerini kullanmış ve enflasyondan ekonomik büyümeye doğru negatif yönde bir nedensellik ilişkisi olduğunu tespit etmiştir. Ona göre, enflasyonun arttığı dönemlerde ekonomik büyümede azalma meydana gelmektedir.

Karabulut (2019), Türkiye'nin 2003:Q1-2018:Q1 dönemindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkisini analiz etmiştir. Yaptığı Granger nedensellik analizi sonucunda, GSYİH'nın enflasyonun nedeni olduğunu tespit etmiştir. Enflasyon ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için Eşbütünleşme testini uygulamış ve bu iki değişken arasında uzun dönemde bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Dinçsoy, E. ve Dinçsoy, O. (2020), Türkiye ekonomisinin enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkini, 2004:1- 2017:4 dönemindeki verileri kullanarak test etmiştir. Bu amaç doğrultusunda, enflasyon ile ekonomik büyüme değişkenleri arasında kısa ve uzun dönemli ilişkileri tespit etmek için Johansen Eşbütünleşme testinden ve Granger nedensellik analizinden yararlanmıştır. Yaptığı analiz sonucunda, bu iki değişken arasında uzun dönemde anlamlı bir ilişkinin olmadığı, kısa dönemde ise GSYİH'dan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

Oğuz (2021), Türkiye ekonomisindeki enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi, 2005 ile 2018 yılları arasındaki dönemi baz alarak incelemiştir. Fakat bu çalışmayı yaparken Türkiye ekonomisini bölgesel bazda analiz etmiştir. Bu bağlamda İBBS Düzey 2 seviyesindeki enflasyon ile ekonomik verilerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Yaptığı bu çalışmada, enflasyon ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü fakat güçlü olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNİN MODELİ

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde Türkiye'nin 1989 ile 2020 yılları arasındaki dönemde enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkisi ekonometrik model yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle veri setleri gösterilmiş, değişkenlerin durağan olup olmadıklarının tespiti için ADF birim kök testleri yapılmış ve bu iki seri arasında nedensellik ilişkisinin olup olmadığını bulmak için Granger Nedensellik testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz ve çalışmalar sonrası enflasyon ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı, ilişki varsa da bu ilişkinin hangi yönde olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

4.1. Veri Seti

Bu çalışmada kullanılan GSYİH ve TÜFE Verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)' ndan elde edilmiştir. Enflasyon değişkeni Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) serisinde meydana gelen yüzdelik değişimlerden hareketle elde edilirken, ekonomik büyüme değişkenine ise Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) serisinde meydana gelen yüzdelik değişimlerden hareketle ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan veriler analizde yıllık olarak yer aldığı için herhangi bir mevsimsel düzeltme yoluna gidilmemiştir. Ayrıca bütün değişkenlerin yüzdelik bir şekilde olması ve bazı değişkenlerin de negatif değerler alması nedeniyle seriler için logaritmik dönüşüme gidilmemiştir.

4.2. Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Değişkenlerinin İstatistiksel Nitelikleri

Enflasyonun ekonomik büyümeye nasıl bir etkisi olduğunun incelendiği bu çalışmada tahmin edilmek istenilen model;

$Yt = a + bPt + ut$ 'dir.

Yt; büyüme oranını, Pt; enflasyon oranını, t; zamanı ve ut ise hata terimini ifade etmektedir. Modelimiz iki değişkenden oluşmaktadır. Literatürde de, Türkiye için iki değişken kullanılarak yapılan çalışmalar mevcuttur. Örneğin; Dinçsoy, E. ve Dinçsoy, O. (2020) ve Güven, A. ve Ayvaz, Y. (2018), enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin Türkiye örneğini incelerken iki değişken kullanmışlardır.

Zaman serilerinin durağan olup olmadıkları belirlenmeden bu modelin kullanılması uygun değildir. Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analiz edilebilmesi için öncelikle durağanlıklarının sınanması gerekir. Durağanlığın sınanması için de birim kök testleri kullanılır. Bu çalışmadaki durağanlık analizi, Dickey ve Fuller tarafından geliştirilen Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testi kullanılarak yapılmıştır. Düzey değerde durağan olmayan ve birinci farkları alındıktan sonra durağan hale gelen iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığı Johansen Eşbütünleşme testi ile tespit edilir. Ancak bu çalışmada enflasyon ile ekonomik büyüme değişkenleri düzey değerde durağan bulundukları için bu değişkenler arasında Johansen Eşbütünleşme testi yapılamaz.

Aynı zamanda, enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisinin de olması gerekir. Ayrıca bu iki seri arasında nedensellik ilişkisi söz konusuysa bağımlı ve bağımsız değişkenin ve bu değişkenler arasındaki nedenselliğin yönünün tespit edilmesi gerekir. Uygulamalı ekonometrik çalışmalar yapılırken zaman serileri arasındaki nedensellik ilişkilerinin belirlenmesinde en çok Granger Nedensellik Analizi kullanılır. Yapılan bu çalışmada da enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisinin incelenmesinde Granger Nedensellik Analizi kullanılmıştır.

4.3. Analiz Sonuçları

Serimizin durağan olup olmadığını anlamak için ADF birim kök testi yaparız. ADF birim kök testi analizi yapılırken “H0: Birim kök vardır (Durağanlık yoktur)” ve “H1: Birim kök yoktur (Durağanlık vardır)” şeklindeki hipotezleri kullanırız. Olasılık değeri, %5 anlamlılık düzeyinden küçük olması durumunda H0 hipotezi reddedilip H1(Alternatif) hipotezi kabul edilir. Bu durumda seri birim kök içermez, yani bir başka deyişle seri durağandır. Olasılık değeri, %5 anlamlılık düzeyinden büyük olması durumunda H0 hipotezi kabul edilir. Bu durumda da seri birim kök içerir, yani seri durağan değildir.

Aynı zamanda ADF t istatistik değeri ile MacKinnon kritik değerlerini karşılaştırarak da serimizin durağan olup olmadığını bulabilriz. Eğer ADF t istatistik değeri, %1, %5 ve %10 MacKinnon kritik değerlerinden küçükse ya da başka bir ifadeyle ADF t istatistik değerinin mutlak değeri, MacKinnon kritik değerlerinin mutlak değerlerinden büyükse serimiz

durağandır. Eğer seri durağan değilse, durağan hale gelene kadar farkını almalıyız. Bu çalışmada analiz yapılırken %5 MacKinnon kritik değeri baz alınmıştır. Yani ADF t istatistik değeri %5 MacKinnon kritik değerinden küçükse seri birim kök içermez, yani seri durağandır. ADF t istatistik değeri %5 MacKinnon kritik değerinden büyükse seri birim kök içerir, yani seri durağan değildir.

Aşağıda ADF birim kök testi kullanılarak düzey değerlerinde hem sabit terimli hem de sabit terimli ve trendli modellerin durağanlık sınamaları yapılmıştır.

Tablo 4.1: GSYİH ve TÜFE İçin Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Değişken Durumu	ADF t istatistik Değerleri	MacKinnon Kritik Değerleri			Olasılık Değeri
			%1	%5	%10	
GSYİH	Sabit Terimli	-6,620489	-3,66	-2,96	-2,61	0,000
	S. T. Ve Trendli	-6,531388	-4,28	-3,56	-3,21	0,000
TÜFE	Sabit Terimli	-4,403056	-3,71	-2,98	-2,62	0,0019
	S. T. Ve Trendli	-2,765385	-4,35	3,59	-3,23	0,2213

Tablo 4.1'deki birim kök testi sonuçlarına baktığımızda, büyüme değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modelinin olasılık değerinin 0,000 olduğunu görürüz. Bu değer %5 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için serimiz durağandır. Düzey değerdeki sabit terimli modelin durağan olması serimizin durağan olması için yeterlidir. Dolayısıyla ekonomik büyüme değişkeni durağandır. Enflasyon değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modelinin olasılık değerinin ise 0,0019 olduğunu görürüz. Bu değer %5 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için serimiz durağandır.

ADF t istatistik değerleri ile MacKinnon kritik değerleri karşılaştırılarak da birim kök testi analizi yapılabilir. Büyüme değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modeli için ADF birim kök testi yaptığımızda modelin ADF t istatistik değerini -6,62 olarak buluruz. Bu değeri %5 MacKinnon kritik değeriyle karşılaştırdığımızda bu değerin MacKinnon kritik değerinden küçük olduğunu görürüz. Dolayısıyla serimiz durağandır. Yani büyüme değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modeli durağandır.

Enflasyon değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modeli için ADF birim kök testi yaptığımızda modelin ADF t istatistik değerini -4,403 olarak buluruz. Bu değerin %5

MacKinnon kritik değerinden daha küçük olduğunu görürüz. Yani enflasyon değişkeninin düzey değerdeki sabit terimli modeli durağandır. Dolayısıyla enflasyon değişkeni durağandır.

Tablo 4.2: Gecikme Uzunluğu

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-229,6717	NA	29781,92	15,97736	16,07165	16,00689
1	-202,6886	48,38335*	6112,259*	14,39232*	14,67521*	14,48092*
2	-201,4660	2,023750	7443,254	14,58386	15,05534	14,73152
3	-199,2771	3,321038	8539,406	14,70877	15,36884	14,91549

Enflasyon ve ekonomik büyüme değişkenleri için durağanlık sınaması yaptığımızda serilerin düzey değerde durağan olduğunu bulduk. Ayrıca gecikme uzunlukları bulunmuş ve gecikme uzunluklarına Tablo 4.2 ‘de yer verilmiştir. Farklı bilgi kriterlerine bakılarak en uygun gecikme uzunluğu tespit edilmiş ve bu gecikme uzunluğu 1 olarak bulunmuştur.

Aynı zamanda bu iki değişken arasında nedensellik ilişkisinin olup olmadığı ve nedensellik ilişkisi varsa bu ilişkinin yönü de tespit edilmelidir. Uygulamalı ekonometrik çalışmalarda zaman serileri arasındaki nedensellik ilişkilerinin belirlenmesinde en çok kullanılan yöntem Granger tarafından geliştirilen nedensellik analizidir. Yapılan bu çalışmada da enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi incelenirken Granger Nedensellik Analizi kullanılmıştır.

Granger nedensellik analizi yapılırken “H0: Nedeni değildir.” ve “H1(Alternatif): Nedenidir.” şeklindeki hipotezleri kullanırız. Olasılık değeri, %5 anlamlılık düzeyinden küçük olması durumunda “X, Y’nin nedeni değildir” veya “Y, X’in Granger nedeni değildir” şeklinde kurulan H0 hipotezi reddedilip H1(Alternatif) hipotezi kabul edilir. Yani X, Y’nin veya Y, X’in Granger nedenidir. Olasılık değeri, %5 anlamlılık düzeyinden büyük olması durumunda “X, Y’nin nedeni değildir” veya “Y, X’in nedeni değildir” şeklinde kurulan H0 hipotezi reddedilemez. Yani X, Y’nin veya Y, X’in Granger nedeni değildir.

Tablo 4.3: Granger Nedensellik Analiz Sonuçları

Bağımlı Değişken: GSYİH

Excluded	Chi-sq	df	Prob.
TÜFE	0,010311	1	0,9191
All	0,010311	1	0,9191

Bağımlı Değişken: TÜFE

Excluded	Chi-sq	df	Prob.
GSYİH	12,82443	1	0,0003
All	12,82443	1	0,0003

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisinin olup olmadığını tespit etmek için Granger nedensellik analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.4 'te gösterilmiştir. GSYİH bağımlı ve TÜFE ise bağımsız değişken iken Granger nedensellik analizi yapıldığında TÜFE olasılık değeri 0,9191 olur. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan %5 anlamlılık düzeyinde "Enflasyon, GSYİH'nin nedeni değildir" hipotezi kabul edilir. Dolayısıyla enflasyondan, GSYİH'ya doğru bir nedensellik ilişkisine rastlanmadığı anlaşılmaktadır. TÜFE bağımlı ve GSYİH ise bağımsız değişken iken Granger nedensellik analizi yapıldığında olasılık değeri 0,0003 olur. Bu değer 0,05'ten küçük olduğundan %5 anlamlılık düzeyinde "GSYİH, enflasyonun Granger nedeni değildir" hipotezi reddedilir. Yani " GSYİH, enflasyonun Granger nedenidir" sonucuna ulaşılır. Yani GSYİH'dan enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisine rastlandığı görülmektedir. Dolayısıyla enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisinin yönü ekonomik büyümeden enflasyona doğru tek yönlüdür.

Yapılan bu çalışmada elde edilen nedensellik sonuçları, literatürde yer alan çalışmalarla kıyaslandığında büyümeden enflasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğunu tespit eden Özpençe (2016), Topçu (2017), Karabulut (2019) ve Dinçsoy, E. ve Dinçsoy, O. (2020)'un çalışmaları ile tutarlı olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda yapılan bu çalışma, enflasyondan ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğunu tespit eden Berber ve Artan (2004), Terzi ve Oltulular (2006), Türkekul (2007), Ortatepe (2013)'un çalışmaları ile tutarsızdır. Sonuçların farklı olması, Türkiye ekonomisinde ele alınan

dönemlerin sosyal, siyasal ve özellikle de ekonomik şartlarının değişiklik göstermesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmada baz alınan 1989 ile 2020 yılları arasında kriz dönemlerinin de olduğu unutulmamalıdır.

SONUÇ

Enflasyon oranlarının düşük seviyelerde olması ve ekonomik büyüme oranlarının da olumlu yönde seyretmesi tüm ülke ekonomileri tarafından en çok istenen durumdur. Fakat enflasyon oranlarının ekonomiye nasıl etki ettiği, bu oranların ekonomiden nasıl etkilendiği ve enflasyon ile ekonomik büyüme arasında nasıl bir ilişkinin olduğu gibi konular geçmişten günümüze kadar birçok kez araştırma konusu yapılmıştır.

Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki iktisat bilimini uzun yıllardır işgal eden önemli konuların başında gelmektedir. Fakat bu iki değişken arasındaki ilişkinin nasıl olduğu, birbirlerini etkileyip etkilemediği, aralarında bir etkileşim varsa bu etkileşimin yönünün ve şiddetinin ne olduğu gibi konularda fikir birliği sağlanamamıştır. Bu fikir birliğinin sağlanamaması genellikle incelenen ülke ve dönemlerin, sosyal, siyasi ve ekonomik şartların farklı olmasından, farklı yöntem ve modellerin kullanılmasından ve kullanılan parametrelerin değişiklik göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin negatif yönlü, pozitif yönlü ve nötr yönde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Fakat genel bir değerlendirme yapıldığında, bu iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu tespit eden çalışmaların pozitif veya nötr ilişki sonucuna varılan çalışmalardan çok daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Enflasyon ile ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğunu belirleyen çalışmalar, enflasyonun belli bir seviyeye ulaştıktan sonra enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etki yaptığını göstermektedir. Fakat bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar neticesinde kesin bir sonuca varılamamıştır.

Bu çalışmada, istikrarlı bir fiyat seviyesini ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümeyi amaçlayan Türkiye'nin, 1989 ile 2020 yılları arasındaki dönemi baz alınarak enflasyon ile ekonomik büyüme değişkenleri arasında var olabilecek nedensellik ilişkisini tespit etmek amacıyla Granger nedensellik analizi yapılmıştır. Yapılan bu analizde TÜFE'ye göre hesaplanan enflasyon verileri ile GSYİH'ya göre hesaplanan ekonomik büyüme verileri kullanılmıştır. Öncelikle enflasyon ile ekonomik büyüme değişkenlerinin durağan olup olmadıklarının tespiti için ADF birim kök testi yapılmış ve bu iki değişkenin durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Durağan olan bu iki değişken arasındaki nedensellik ilişkisinin belirlenmesi için Granger nedensellik analizi yapılmış ve bu analize göre kısa dönemde ekonomik büyümeden enflasyona doğru tek yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Türkiye ekonomisi için yapılmış olan birçok çalışmadan farklılıklar gösteren bu çalışmada, özellikle 2001 yılında meydana gelen ulusal krizden sonra bir takım yapısal reformlar sunan 2002 Acil Eylem Planı'nın ardından uygulanan politikaların ve dünya ekonomisinde yaşanan daralmaların özellikle de Türkiye'de iç talep destekli ekonomik büyümenin enflasyonu etkilemesi sonuçlarla örtüşmektedir. 2008 yılında yaşanan uluslararası finansal krizin olumsuz etkisi, ihracata dayalı büyüme stratejisini takip eden Türkiye ekonomisinde 2010 yılıyla beraber ortadan kalkmış, iç talebin etkisiyle birlikte büyüme oranında artış sağlanmış, arz fazlalığı nedeniyle de enflasyon oranında düşüşler meydana gelmiştir.

Enflasyon oranlarının tek haneli seviyelere düşmesi, büyüme oranlarının ise olumlu düzeylerde seyretmesi hiç şüphesiz iktisat politikasının en temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bu iki hedefin aynı anda gerçekleşmesiyle birlikte ekonomik istikrar gerçekleşmekte ve toplumsal refahta da artış meydana gelmektedir. Ancak kurlarda oluşabilecek bir değişme, dış talepte yetersizliğe sebep olmakta ve dış talepteki bu yetersizlik üretimde gerekli olan artışı engellemektedir. Üretimde oluşan bu olumsuzluk ise kişi başına düşen geliri dolar bazında arttırmamakta ve enflasyonun istenilen düzeyde tutulmasını engellemektedir.

Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, ekonomi kapasitenin üzerinde büyütülmeye çalışılırsa, bir başka ifadeyle fazla mal üretemeyen bir ekonomide daha fazla para harcanmaya çalışılırsa fiyatlarda artış meydana gelecektir ve dönemsel olarak da ekonomik büyüme enflasyon üzerinde bir baskı yaratacaktır. Dolayısıyla, enflasyonun ekonomik büyümeden etkilendiği bir dönemde; toplam talebin toplam arzdan daha hızlı artıp artmadığı, firmaların fiyatları arz kaynaklı yükseltip yükseltmediği, istihdamda meydana gelen artışın ücretler üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşturup oluşturmadığı ve ekonomide oluşan bir canlılığın devam edip etmediği konuların incelenmesi doğru ekonomik kararların alınabilmesi için önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

Adak, Mehmet:	"Kamu Açıkları ve Ekonomik Büyüme:Türkiye Örneği", **Maliye Dergisi**, Sayı:159, 2010, s. 233-243.
Akdiş, Muhammet:	**Para Teorisi ve Politikası**, Gözden Geçirilmiş 2. bs., Gazi Kitabevi, Ankara 2011.
Akinsola, Foluso Odhiambo, Nicholas M:	"Inflation and Economic: A Review of The International Literature", **Comparative Economic Research**, Volume 20, Number 3, 2017, pp. 43-45.
Altınok, Serdar:	**İktisada Giriş**, Genişletilmiş 3. bs., Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kampüs Konya, 2004.
Amadeo, Kimberly:	Cost-Push Inflation Explained, with Causes and Examples Us Economy Examples Us Theory, 2019.
Argy, Victor:	"Structural Inflation in Developing Countries". **Oxford Economic Papers**, 22(1), 1970, pp. 73-85.
Arrow, K. vd.:	"Economic Growth, Carrying Capacity and the Environment" **Policy Forum**, C:268, 1995, pp. 520-521.
Artan, Seyfettin:	"Türkiye'de Enflasyon, Enflasyon Belirsizliği ve Büyüme", **Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metinleri**, Ankara, 2006/14.
Artan, Seyfettin:	"Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Enflasyon ve Ekonomik Büyüme: Yatay Kesit ve Panel Veri Analizi", **İktisat, İşletme Finans**, 21 (239), 2006, 108-124.
Artan, Seyfettin:	"Türkiye'de Enflasyon,Enflasyon Belirsizliği ve Büyüme", **International Journal of Economic and Administrative Studies**, Vol. 1, No: 1, 2008, s. 113-138.
Aşırım, Oğuz:	"Output Inflation Tradeoff: Evidence From Turkey", The Central Bank of the Republic of Turkey, Research Department, Discussion Paper No:9506, 1995.
Ateş, Şanlı:	"Ekonomik Büyümeye Yaklaşımlar ve Yakınsama Sorunu", **Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt 6, Sayı, 1996, s. 3.

Baoua, Mahamane Moutari Abdou:	Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Nijer İçin Zaman Serisi Analizi (1971-2014) Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı, Konya 2016, s. 19-20.
Bank Of England:	By Clive Briault of the Bank's Monetary Assessment and Strategy Division, 1995, pp. 37.
Barro, Robert J.:	Determinants of Economic Growth a Cross-Country Emprical Study, NBER Working Paper 5698, National Bureau Of Economic Research 1050 Massachusetts Avenue Cambridge, MA 02138 August 1996, pp. 3-4.
Barro, Robert J. Salai- Martin, Xavier:	**Economic Growth**, Second Edition, The MIT Press, Cambridge, Press, Cambridge, Massachusetts London, England, 2004.
Bayraktar,Ahmet Saatçioğlu, Cengiz:	http://www.coursehero.com/file/14370826/ahmet-cengiz-inflation-and-IMF-stabilization-programmes-in-Turkey21
Berber, Mertin Artan, Seyfettin:	Enflasyon ve Ekonomik Büyüme ilişkisi: Türkiye Örneği, Provided in Cooperation with: Turkish Economic Association, Ankara, 2004, s. 2-5.
Berber, Metin:	**İktisadi Büyüme ve Kalkınma**, Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF 3. bs., Derya Kitabevi, 2006.
Begg, D., Fischer, S., Dornbush, R.:	**Economics**, Newyork: Mc-Graw-Hill Campany, 1994
Burdekin, Richard Denzau, Arthur T. Keil, Manfred W. Willet, Thomas D	"When Does Inflation Hurt Economic Growth? Different Nonlinerities for Different Economies", **Journal of Macroeconomies**, September, Claremont McKenna College, Chapman University, Claremont Graduate University, 2017, pp. 520-521
Caporin, Massimilliano Di Maria, Corrado:	Inflation and Growth: Some Panel Data Evidence Working Paper, Universita Di Venezia Dipartimento, Di Scienze Economiche, Institute for Advanced Studies Department of Economics, 2002, pp. 1-4.
Celepcioğlu, Merve Eker:	Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2011, s. 61-64.

Ceylan, İbrahim Murat:	Fiyat İstikrarını Sağlamaya Yönelik Enflasyon Hedeflemesi Politikaları: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 4-5.
Comley, Pete:	**Inflation Matters, Keynesian Inflation Theory**, 2015 www.inflationmatters.com/keynesianinflation-theory/
Cukrowski, Jacek Kavelashivili, George:	Inflation and Adjusment of Relative Prices in Georgia, CASE-CEU Working Paper No 43, Warsaw, 2002, pp. 6.
Cukierman, Alex Czech, Brian:	"Keynesian Economics, Monetary Policy and the Business Cycle-New and Old, 2005" **Economic Growth the Limiting Factor for Wildlife Conservation**, Wildlife Society Bulletin, Vol. 28, Num. 1, 2000, pp. 4-15.
Çakmak, Erol Değer, Mustafa Kemal:	"İhracat Kazançlarındaki İstikrarsızlığın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama (1970-2000)" **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2003.
Çetin, Ahmet:	"Enflasyon, Büyüme ve Reel-Nominal Belirsizlikler Arasında Nedensellik İlişkileri" **İktisat, İşletme ve Finans**, 19 (221), 2004, s. 71-80.
Çetintaş, Hakan:	"Türkiye'de Enflasyon ve Büyüme", **İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 28 2003.
Çidem, Yakup:	Enflasyon-Enflasyon Belirsizliği ve Merkez Bankası Bağımsızlığı İlişkisi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Tokat, 2013, s. 12,24.
Çiftçi, Ebru:	Türkiye'de Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama (1980-2014), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
Çubukçu, Tuğrul:	**Enflasyon Teorisi ve Türkiye'de Enflasyon**, Ankara Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları No:2,1983.
De Jager, J.:	**Exogenous and Endogenous Growth**, University Of Pretoria ETD JLW 2004 Chapter 3.
Dikilitaş, Sema:	Başlıca Enflasyon Kuramları Bağlamında Türkiye Ekonomisinde Enflasyonist Sürecin İncelenmesi (1980 Sonrası Dönem), Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi 2019, s. 7.

Dinçsoy, Enver Erdinç Dinçsoy, Meltem Okur:	"Ekonomik Büyümenin Enflasyon Üzerine Etkisinin Türkiye Ekonomisi Açısından Analizi", **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, 2020.
Dinler, Zeynel:	**İktisada Giriş**, Gözden Geçirilmiş 18. Basım, Ekin Yayınevi Bursa Yayın Dağıtım Bursa, 2012.
Doğan, Zehra:	"Ekonomik Büyüme Süreçlerinin Analizinde Yeni Açılımlar ve Büyümenin Yersel Dinamikleri", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl:2 Sayı:6 Eylül, s. 366-371.
Dornbusch,R. Fischer, S.:	**Makroekonomi** (Çev: S. Ak, M. Fisunoğlu, E. Yıldırım, R. Yıldırım). İstanbul: McGraw Hill- Akademi Yayınları, 1998.
Drukker, David Gomis-Porgueras, Pere: Hernandez-Verme, Paula:	Threshold Effects in The Relationship Between Inflation and Growth: A New Panel-Data Approach, Stata Corporation, Department of Economics University of Miami, Department of Economic, Texas A & M 2005.
Erdaş, Hüseyin:	Enflasyon ve Para Arzının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkisinin Analizi, Edirne, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004, s. 11-13.
Eren, Aslan:	**Türkiye'nin Ekonomik Yapısı ve Güncel Sorunlar**, Muğla Üniversitesi, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla,1999.
Emsen, Ömer Selçuk Turan, Süleyman Arif Aksu, Hayati:	"Sınır Testi İle Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkileri: Türkiye Üzerine İncelemeler", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 2, 2012.
Espinosa-Vega, M. Russel, S.:	"History and Theory of the NAIRU: A Critical Review", Federal Reserve Bank Atlanta, Economic Review Issue Q2. 1997, pp. 4-25.
Eş, Gözde:	Teori ve Uygulama Bağlamında Vergilemenin İktisadi Kalkınma ve Büyüme İle İlişkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Maliye, Ankara, 2014.
Frisch, H.:	**Enflasyon Teorileri**,(Çeviri: Oktay E. ve A. Yiğidim) Elif Matbaacılık, Ankara,1989.
Fischer, Stanley:	Nber Working Papers Series, Growth Macroeconomics and Development, Working Paper No 3702, National Bureau of Economic Research 1050 Massachusetts Avenue, Cambridge MA 02138, May 1991 pp. 2.

Friedman,M.:	**The Quantity Theory of Money-A Restatement. in Studies in the Quantity Theory of Money**, The University of Chicago Press, 1956.
Friedman, I. S.:	**Inflation: A Word-Wide Disaster**. Boston: Houghton Mifflin Campany, 1973.
Hafer, R. W.:	"What Remains of Monetarism". **Federal Reserve of Atlanta Economic Review**, 4, 2001, pp. 13-33.
Gibson, C. W.	"What's Up with Inflation?",**The Freeman**, Volume:61, No: 6, July/August. 2011, pp. 6-9.
Gokal, Vikesh Hanif, Sabrina:	Relationship Between Inflation and Economic Growth, Economics Department Reserve Bank Of Fiji, Fiji, 2004, pp. 5-10.
Gould, Dennis J.:	**Economic Growth in History: Survey and Anaysis** 1th Edition USA: Harper & Row Publishers Inc 1972.
Gömleksiz, Mustafa:	İktisadi Büyüme Olgusuna Ekonometrik Bir Yaklaşım: "Brimch" Ülkeleri Ve Türkiye Örneği, Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2012.
Güven, Emine Türkan Ayvaz Ayvaz, Yusuf Yüksel:	"Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: 1990-2017 Dönemi Türkiye Örneği", **International Journal of Human Sciences** Volume: 15, Issue:2, Year:2018.
Haberler, Gottfried:	**Inflation Its Causes and Cures**, Published and Distributed by the American Enteprise Association, Washington, D.C. June 1960.
Harris, Donald J.:	**The Classical Theory of Economic Growth**, February 20, 2007, Forthcoming in the New Palgrave of Economics, 2nd Edition,London; Macmillan, 2007..
Hernandez, Rene A.:	Warnick University, Neoclassical and Endogenous Growth Models: Theory and Practice, Working Paper May 2003, University of Chile, pp. 2-3, 16-17.
İncekara, Ahmet Tatoğlu, Ferda Yerdelen:	**Türkiye Ekonomisinde Son Yıllarda Yaşanan Yüksek Oranlı Büyüme Rakamlarının İç Piyasa Üzerindeki Etkileri**, İstanbul, Türkiye Ekonomisi Yayınları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2008.
International Labour Office:	Consumer Price Index Manual, Theory and Practice, Geneva International Labour Office, 2004.

Ireland, Peter:	**The Classical Theory of Inflation and Its Uses Today**, Boston College, Shadow Open Market Committee New York, November 3, 2014..
Işık, Nihat Alagöz, Mehmet:	Kamu Harcamaları ve Büyüme Arasındaki İlişki, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sayı: 24, 2005.
Kaldor,N.:	"**The New Monetarism**". Lyods Bank Review 1970.
Karabulut, Şahin:	"Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Enflasyon İlişkisi", **Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 6 (2), 2019, s. 171- 184.
Karaca, Orhan:	"Türkiye'de Enflasyon-Büyüme İlişkisi: Zaman Serisi Analizi", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 4 (2), 2003, s. 247- 255.
Karaçor, Zeynep:	Enflasyonist Bekleyiş ve Enflasyonla Mücadele Toplumsal Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Konya 1999, s. 8-12.
Karaçor, Zeynep Özer, Hüseyin Saraç, Taha Bahadır:	"Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama (1988-2007)", **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, 4 (2), 2011, s. 29-44.
Karakayalı, Hüseyin:	**Makro Ekonomi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Emek Matbaası, Manisa, 2002.
Kaya, Vedat Yılmaz, Ömer:	Bölgesel Enflasyon Bölgesel Büyüme İlişkisi: Türkiye İçin Zaman Serisi ve Panel Veri Analizleri, **İktisat İşletme ve Finans**, 21(247) ,2006.
Keşkek, Sami Özhan, Muhammed:	Enflasyon, Enflasyon Belirsizliği ve Büyüme", **Makroekonomik Politikalar Tebliğ Metinleri** 2, 2004.
Keynes, J. M.:	**The General Theory of Employment,Interest and Money**, London: Macmillan, 1936.
Keynes, John Maynard:	J. M. Keynes and Cost-Push Theory Was Contained in His General Theory,1940, pp.29.
Kirmanoğlu, Hasan:	Is There Inflation-Growth Tradeoff in the Turkish Economy. Paper Presented At: CEA 35th. Annual Meetings, McGill University, Montreal, May 31-June 3, 2001.
Korkmaz, Özge:	Enflasyon Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32/2, 2017, s. 109-142.
Krugman,P. Wells, R.:	**Makro İktisat** (Çev: F. Oğuz, M. M. Arslan, K. A. Akkemik, K. Göksal), Ankara: Palme Yayıncılık, 2013.

Kurnaz, Özlem:	Türkiye'de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 12.
Labonte, Marc:	Specialist in Macroeconomic Policy Inflation: Causes, Costs and Current Status, July 26, 2011 Congressional Research Service pp. 1-2.
Lin,Ming-Tang:	Keynes's Theory and Inflation B.A. Nihon University, Tokyo, Japan, 1959. M.A. Wasedo University, Tokyo, Japan, 1961, A Master's Report, Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree, Master of Acts, Department of Economics, Kansas State University, Manhattan, Kansas, 1967.
Lipsey, Richard G. Steiner, Peter O. Purvis Douglas D.:	**Economics**, New York, Harper and Row Publishers, 1984.
Mamo,Fikirte Tsyegaye:	Södertörns University/Department of Social Sciences/Economics, Master Programme, Thesis, Economic Growth and Inflation, A Panel Data Analysis, 2012, pp. 15-18.
Miskhin, F.:	"Para Teorisi-Politikası", (Çev: Işıklar, İ ve Diğerleri),Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 2000
Muratoğlu, Yusuf:	Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Arasındaki Asimetrik İlişki ve Türkiye'de Okun Yasasının Sınanması, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çorum 2011 s. 3-5, 13-14
Obioma, James Onoh, John Okey:	A Comparative Study of Monetary and Keynesian Theories On Inflation and Money Supply in Nigeria, Abia State University, Nigeria, January 2017, pp. 58.
Oğuz, Onur:	"Enflasyon ve Büyüme Arasındaki İlişkinin Türkiye İstatistiksel Bölge Sınıflandırması Kapsamında Analizi", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:44, Denizli, 2021, s. 325-338
Ortatepe, Gökhan:	Enflasyon İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Uygulaması (1960-2012), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, 2013.
Öner, Ceyda:	What Is Inflation? Finance & Development, 2011, pp.44. http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2010/03/pdf/basics.pdf

Özcan,Burcu:	"Gelişmekte Olan Ekonomilerde Enflasyonun Belirleyenleri: Dinamik Panel (Veri Analizi), **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi** Cilt 15 Sayı1, 2014, s. 36.
Özel, Hasan Alp:	"Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri", **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1, 2012, s. 63-72.
Özpençe, Aylin İdikut:	"Analysis of the Relationship Between Inflation and Economic Growth in Turkey". **Journal of Economics Finance and Accounting**, 3 (3), 2016, s. 180-191
Parasız, İlker:	**Modern Makro Ekonominin Temelleri** ,Ezgi Kitabevi, Genişletilmiş 3. Baskı, Bursa, 2011.
Parasız, İlker:	**Makro Ekonomi Teori ve Politika**, Gözden Geçirilmiş 10. bs., Ezgi Kitabevi Yayınları Bursa, 2013.
Pekin,Tevfik:	Makro Ekonomi, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş Yeni Basım, Zeus Kıtabevi, İzmir, 2007, s. 52-54.
Pekin,Tevfik:	**Makro Ekonomi, Milli Gelir Para İstihdam** Zeus Kitabevi Gözden Geçirilmiş Yeni Basım İzmir, 2012.
Sağdıç, Ayşe:	Türkiye'de Döviz Kuru, Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Ekonometrik Analiz (2013:1-2017: 3) Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Antalya 2018, s. 6-7, 12-13.
Saraç,Taha Bahadır:	Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama(1998-2007) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2009, s. 15-16.
Sarı, Ramazan:	"Kamu Harcamalarının Dünyada ve Türkiye'deki Gelişimi ve Türkiye'de Ulusal Gelir İle İlişkisi", **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, Sayı: 209 (Ek) 2003, s. 25-38.
Sharipov,Ilkhom:	Comptemporary Economic Growth Models and Theories: A Literature Review CES Working Papers-Volume VII, Issue 3, 2015, pp. 760-762
Soloman, J.:	**Makro İktisat**, (Çeviri A. Çakmak), İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 2004.
Solow, Robert M.:	"A Contribution to the Theory of Economic Growth", **The Quartely Journal of Economics**, Vol 70. No:1, 1956, The MIT Press.

Şimşek, Nevzat:	Fiyatların Konjonktürel Davranışına İlişkin Bir Araştırma, 1963-1965 Türkiye Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998.
Taban, Sami:	"Türkiye'de Enflasyon-Ekonomik Büyüme ilişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı", **TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu) Akademi**, 3 (5), 2008, s. 144-167.
Terzi, Harun:	"Türkiye'de Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (1924-2002)", **Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 6 (3), 2004, s.59-75.
Terzi, Harun Oltulular, Sabiha:	"Türkiye'de Ekonomik Büyüme-Enflasyon Süreci: Sektörler İtibariyle Ekonometrik Bir Analiz", **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 50, 2004, s.19-33.
Terzi, Harun Oltulular, Sabiha:	"Enflasyon-Büyüme Sürecinde Sabit Sermaye Yatırımları", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 1, 2006, s.1-18.
Tatlıyer,Mustafa:	"Türkiye Ekonomisinde Enflasyon ve Ekonomik Büyüme (1950-2015)" **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi Özel Sayısı**, 2017, s. 175-177.
Toker, Kadriye Gürel, Sinem	"Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisinde Mundell-Tobin Etkisinin Analizi", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 36, 2019, s. 335-348.
Topçu, Ebru:	"Enflasyon Oranı-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi**, 7(2), 2017, 180-191.
Totonchi,Jalil:	Islamic Azad University, Yazd Branck, Department of Economics, Yazd, Iran, Macroeconomic Theories of Inflation 2011 International Conference on Economics and Finance Research IPEDR Vol.4 IACSIT Press, Singapure, 2011, pp. 459-460.
Tunç,Seren Özgün:	Enflasyon İle Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1962-2011 Dönemi Türkiye Örneği Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2015, s. 20-21, 24-29, 37-39.
Turhan, Salih Evren:	Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği, Kahramanmaraş, Şubat 2007, s. 31-38.

Türkekul, Berna:	"Türkiye'de Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Tarım Sektörü İtibariyle Ekonometrik Bir Analiz", **Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 44 (1), 2007, 163-175.
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası:	Türkiye'de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi: Genel Değerlendirme, Aralık 1999.
Uçak,Ayhan:	Adam Smith: The Inspirer of Modern Growth Theories, World Conference On Technology, Innovation and Enterpreneurship, Trakya University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Edirne, 2015, s. 664-665.
Ulusoy, Ahmet:	**Maliye Politikası**, 1. bs., Park Kitap, İstanbul, 2012.
Ulusoy, Ahmet Küçükkkale, Yakup:	"Türkiye'de Dış Borçların İktisadi Büyüme ve Enflasyon Üzerine Etkisi: Granger Nedensellik Testi" **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, 7 (21), 1996, s. 13-25.
Ünsal, Erdal M.:	**Makro İktisat**, Genişletilmiş 5. bs., Turhan Kitabevi, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 2003.
Yapraklı, Sevda:	Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Eş Bütünleşme ve Analizi 2007, s. 287-288,
Yeşiloğlu, Bekir:	Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Özelinde Ekonometrik Bir Uygulama Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 21-25.
Yılmaz, Kamil Akçay, Cevdet Alper, Emre:	"Enflasyon ve Büyüme Dinamikleri Gelişmekte Olan Ülke Deneyimleri Işığında Türkiye Analizi" TÜSİAD, 12 (341), 2002.

.

.